

374-29
ส ๒455

รูปแบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษา
นอกระบบโรงเรียนในสถาบันอุดมศึกษา

รวมบทความงานเขียนแปลและเรียบเรียง เล่ม 1

19 ก.ค. 2527

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร. 3921575, 3915058

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โสทรบรรเทา
ก.ป., ก.ม., Ph.D.

คำนำ

การศึกษายุุใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นสาขาวิชาที่ก้าวหน้าเร็วมาก
ทุกประเทศและองค์การระหว่างประเทศที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น ยูเนสโก และสภาการศึกษาผู้ใหญ่
ระหว่างประเทศ เป็นต้น ได้ให้ความสนใจและพยายามทุกวิถีทางที่จะให้การศึกษาด้านนี้ได้ไปถึง
ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศและโลกให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ มีการประชุมสัมมนาและปฏิบัติการ
ทางวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในบรรดานักการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
อยู่เสมอ และยังได้มีการวิจัยค้นคว้า เผยแพร่แนวคิด และผลงานทางวิชาการอย่างกว้างขวาง
ในรูปของตำราและเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ

อย่างไรก็ดี ผลงานทางวิชาการเหล่านี้ยังแพร่หลายอยู่ในวงแคบ โดยเฉพาะในประเทศไทย
สาเหตุหนึ่งคือเอกสารเหล่านี้พิมพ์เป็นภาษาต่างประเทศ จึงทำให้ผู้อ่านจำกัด ข้าพเจ้ามีความเห็น
ว่าถ้าได้นำผลงานเหล่านี้มาแปล เรียบเรียง และรวบรวมไว้กับงานเขียนอื่น ๆ ของข้าพเจ้า และ
พิมพ์เผยแพร่ออกสู่สายตาผู้อ่านที่เป็นนิสิต นักศึกษา สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ สาขาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน และการศึกษาต่อเนื่อง ตลอดจนนักการศึกษาและผู้สนใจทั่วไปคงจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง
ข้าพเจ้าจึงได้พยายามจัดทำเป็นรูปเล่ม ในชุดรวมบทความงานเขียน แปล และเรียบเรียง
ดังปรากฏนี้

ผศ.ดร.สุนทร โคตรบรรเทา

34/315 โชคชัย 4 ลาดพร้าว

บางกะปิ กทม 10230

ประกาศนียบัตร

ผลงานเขียน แปล และเรียบเรียงของข้าพเจ้าฉบับนี้สำเร็จลงได้เพราะแรงคลีใจ
จากนิสิตนักศึกษา เพื่อนร่วมงาน และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสถาบันอื่น ๆ
ทำให้ข้าพเจ้าได้แนวคิดจากการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้อื่น
และได้รู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นผลให้ข้าพเจ้ามีความรู้และแนวคิดเพิ่มขึ้นพอที่จะเผยแพร่
ให้ผู้อื่นได้

ผู้ที่ได้รับการเชยนาในบทความของเอกสารเล่มนี้เป็นผู้มีบุญคุณอย่างมาก ข้าพเจ้าได้
แนวคิดและข้อมูลประกอบการเขียน แปล และเรียบเรียง จึงขอประกาศนียบัตรไว้ ณ ที่นี้
เป็นอย่างสูง

ผู้เขียน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ค
ประกาศคุณูปการ	จ
สารบัญ	ช
1 รูปแบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในสถาบันอุดมศึกษา	1
2 มหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้น	15
3 มหาวิทยาลัยกับการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อการพัฒนาสังคม	39
4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย	55
5 การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในประเทศไทย	67
ประวัติผู้แต่ง	80

1. รูปแบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในสถาบันอุดมศึกษา*

คำนำ

ถ้าพูดถึงการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนแล้ว นักการศึกษาที่คุ้นเคยกับระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมมักจะไม่ได้คิดว่าเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษา เพราะการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียนของไทยในอดีตเป็นต้นมา ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้นับหนังสือ และเน้นการอ่านออกเขียนได้เป็นหลัก จะมีสายอาชีพและความรู้ทั่วไปอยู่บ้าง แต่นับว่ามีน้อยมาก จึงเห็นได้ว่าเป็นหน้าที่ของกองการศึกษาผู้ใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการแต่เพียงฝ่ายเดียว

เมื่อไม่กี่ปีมานี้ นักการศึกษาและนักเศรษฐศาสตร์การศึกษา อาทิเช่น ฟิลิป เอช กูมบส์ (Philip H. Coombs) และเฟรเดอริก ฮาร์บิสัน (Frederick Harbison) และองค์การระหว่างประเทศ เช่น ยูเนสโก ได้เป็นผู้นำทางให้ประเทศด้อยพัฒนา และกำลังพัฒนาทั้งหลาย ได้หันมาสนใจในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้แก่ เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนภาคปกติให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาประเทศอีกด้านหนึ่ง ซึ่งประเทศต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประเทศด้อยพัฒนา และกำลังพัฒนาทั้งหลาย ได้เห็นความสำคัญ และสนใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ กัน และมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามวิชาที่เปิดสอนหน่วยงานที่จัด และกลุ่มประชากรเป้าหมาย

* เรียบเรียงและจัดแปลลงแก้ไขจากบทความเรื่อง "รูปแบบของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบและการประยุกต์แบบจำลองไปใช้ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ" ซึ่งเขียนสำหรับอธิการบดี ศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ศศิธร บรรยายนำในการสัมมนาเรื่อง "บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบ" จัดโดยทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานการศึกษาผู้ใหญ่แหว่เอเซียและแปซิฟิไคไค (แอสเบ) ระหว่างวันที่ 16 - 20 เมษายน 2522 ณ โรงแรมริเวอร์แคว กาญจนบุรี

ต่อมาได้เป็นที่ยอมรับและเข้าใจตรงกันว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือ ภาษาอังกฤษว่า Nonformal Education นั้นหมายถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ ทุกเพศทุกวัยที่อยู่นอกเหนือระบบโรงเรียนภาคปกติ แต่อาจใช้ชื่อการศึกษาผู้ใหญ่ หรือ Adult Education แทนก็ได้ ซึ่งหมายถึงการศึกษาที่จัดสำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น จึงทำให้ความหมาย และขอบข่ายแคบกว่า

สำหรับในประเทศไทยของเรา มีหลายหน่วยงาน และหลายสถาบันที่มีส่วนในการ จัดกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่มาก แต่มีชื่อการศึกษาแขนงนี้แตกต่างกันออกไป เช่น การศึกษา นอกโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาต่อเนื่อง การส่งเสริมการศึกษา เป็นต้น

สาเหตุสำคัญที่ทำให้สนใจการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การที่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายได้หันมาสนใจการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นเป็นเพราะว่าประเทศเหล่านี้ไม่สามารถจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง และไม่สามารถจัดการศึกษาให้สนองความต้องการของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องคิดหาวิธีการ หรือยุทธศาสตร์ใหม่ ๆ เพื่อหาแนวทางในการจัดการศึกษาให้ถึงประชากรส่วนใหญ่ของประเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และให้ทันกับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศ องค์ประกอบที่มีส่วนผลักดันให้คิดหาแนวทางใหม่ในการจัดการศึกษามีอยู่สองประการคือ ปัญหาทางด้านทรัพยากรทางการศึกษา และความบกพร่องในโครงสร้างของการศึกษาปัจจุบัน

การลงทุนเพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนทุกระดับ นับตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงอุดมศึกษานั้นสูงขึ้นทุกปี จึงทำให้งบประมาณเพื่อการศึกษาไม่พอกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา แม้ว่าจะมีการขยายการศึกษามาถึงระดับ การศึกษาระดับอื่นออกไปก็ตาม การศึกษายังจัดได้ไม่ทั่วถึง ยิ่งเป็นการศึกษาในระดับสูงขึ้นไปก็ยิ่งมีผู้เข้าเรียนได้น้อยลง เพราะการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นระบบการศึกษาที่คัดเลือกเอาผู้เรียนแต่เพียงส่วนน้อยมาเรียน และละทิ้งกันโอกาสทางการศึกษาของคนส่วนใหญ่

เนื้อหาสาระที่มีในหลักสูตรที่ใช้อยู่ในโรงเรียนภาคปกติมุ่งเน้นการสร้างความนิยมและการดำรงชีวิตสำหรับคนในเมืองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่มีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตของคนในชนบท และอาชีพของคนในชนบทจะมีน้อย ทั้ง ๆ ที่คนส่วนใหญ่ของประเทศอาศัยอยู่ตามชนบท

นอกจากนี้การศึกษาในระบบโรงเรียนยังมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาผู้เรียน อายุของผู้เรียน และสถานที่เรียน จึงทำให้ประชากรของประเทศอีกหลายกลุ่มไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนในระบบโรงเรียนภาคปกติ เช่นกลุ่มผู้ใหญ่ซึ่งไม่เคยเข้าโรงเรียนเมื่อตอนเป็นเด็ก หรือผู้เรียนที่ออกกลางคัน หรือผู้ซึ่งงานทำแล้วต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เป็นต้น

การศึกษาในระบบโรงเรียนจะไม่เปิดโอกาสให้ประชากรกลุ่มต่าง ๆ ถึงกล่าวได้ให้ได้เรียนในภาคปกติ หากมีความต้องการศึกษาหาความรู้จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยการศึกษา นอกโรงเรียน

สถานอุดมศึกษากับการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน

การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียนในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษานั้น ได้มีหน่วยงานหลายแห่งจัดอยู่บ้างแล้วทั้งในสายสามัญและสายอาชีพ เช่นโครงการและกิจการรวมที่จัดโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานของรัฐ และเอกชนอื่น ๆ มีทั้งที่จัดเป็นชั้นเรียนและไม่เป็นชั้นเรียน แต่มีการให้ความรู้แก่ประชาชนในรูปและวิธีการต่าง ๆ กัน

สำหรับในสถานอุดมศึกษาที่ไม่ใช่สถาบัน "เปิด" ยังมีการจัดกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียนอยู่น้อยมาก ที่พอเห็นมีอยู่บ้างในขณะนี้คือการจัดสอนภาคสมทบในมหาวิทยาลัยบางแห่งเท่านั้น แต่วิธีการจัดยังถือเป็นการศึกษาในระบบอยู่ค่อนข้างมาก เช่น มีการสอบคัดเลือกเข้าเรียน มีการจำกัดจำนวนผู้เรียน / แต่มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครเข้าเรียน และมีกฎเกณฑ์ในการคัดเลือกอย่างเข้มงวดมาก และในการสอนภาคสมทบนั้นก็

การสอนเพื่อมุ่งรับปริญญาอย่างเดียวนั้น ไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้มาศึกษาหาความรู้ตามความต้องการและความสนใจได้อย่างกว้างขวาง

สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งได้จัดบริการทางวิชาการ และให้ความรู้แก่ประชาชนในรูปของหลักสูตรวิชาสามัญและวิชาชีพระยะสั้นในภาคฤดูร้อน หรือหลักสูตรความรู้ทั่วไปสำหรับประชาชนในวันสุดสัปดาห์ เช่นมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการให้ความรู้แก่ประชาชนโดยส่งเจ้าหน้าที่ออกไปแนะนำประชาชนในรูปของการบริการส่งเสริมความรู้ แต่ก็นับว่าไม่ทั่วถึงและจัดให้เฉพาะกลุ่มประชากรเพียงจำนวนน้อย เนื่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงิน และการบริหารเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม การให้บริการสังคมเป็นหน้าที่หนึ่งของมหาวิทยาลัย ฉะนั้นสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยควรจะได้ให้บริการทางด้านวิชาการแก่สังคม และเผยแพร่ความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ในรูปของการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และควรจะมีหน่วยประสานงานเพื่อรับผิดชอบและประสานงานการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้โดยเฉพาะ

ในที่นี้จึงขอเสนอรูปแบบของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในระดับปริญญา ศักยภาพปริญญา และความรู้ทั่วไปตามรูปในหน้าถัดไป มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งที่เป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่ใช่ระบบ "เปิด" หรือมหาวิทยาลัย "ปิด" นั้นควรจะต้องมีองค์กรประสานงาน เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในด้านการดำเนินการ การปฏิบัติงาน และการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารและการจัดการ นอกจากนี้องค์กรประสานงานดังกล่าวจะต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการประสานงานกับคณะวิชา ภาควิชา สำนัก สถาบัน และหน่วยงานอื่นภายในมหาวิทยาลัยที่จะมีส่วนช่วยและเสริมกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับบุคคลทั่วไป

คณะกรรมการแพทยศาสตราจารย์
นอกระบบโรงเรียน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ทบวงมหาวิทยาลัย

กระทรวงศึกษาธิการ

มหาวิทยาลัย

หน่วยงานของรัฐและ
เอกชน เช่น

- สถาบันการศึกษา
- สำนักงานพัฒนาชุมชน
- สำนักงานเกษตร
- สำนักงานอนามัย
- โรงงาน ฯลฯ

คณะวิชา และ
หน่วยงานอื่น

ภาควิชา

แผนกวิชา

องค์กรประสานงาน

ประชาชน (ผู้เรียน)

กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
ภาค

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัด

องค์กรประสานงานดังกล่าวจะสังกัดอยู่ในภาควิชาการศึกษานานาชาติ หรือภาควิชา
ที่เปิดสอนสาขาการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น
ทำหน้าที่เป็นองค์กรประสานงาน เช่นภาควิชาการศึกษานานาชาติและการศึกษาพิเศษของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และแผนกวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนของคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชาส่งเสริมการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และฝ่าย
โครงการปริญญาโทวิชาการศึกษาใหญ่และการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นต้น
หรือถ้าเป็นไปได้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งน่าจะได้จัดให้มีหน่วยงานเอกเทศทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะ
อย่างเช่น สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น

หน้าที่ขององค์กรประสานงานคือเป็นประสานงานกับคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย
และหน่วยงานอื่นของมหาวิทยาลัยในการจัดการเรียนการสอนวิชาการศึกษาใหญ่และการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งของรัฐและของ
เอกชนที่อยู่ภายนอกมหาวิทยาลัย เช่นสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ
ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค วิทยาลัยครู วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา
โรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษา และหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานพัฒนา
ชุมชนเขต ศูนย์ทดสอบด้านเกษตรกรรม และการประมง โรงพยาบาลและสำนักงานอนามัย
โรงงานอุตสาหกรรม และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
โดยตรง เช่นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ฯลฯ
และมีหน้าที่ติดต่อกับประชาชนและครูเรียนโดยตรง

นอกจากนี้ องค์กรประสานงานยังมีหน้าที่ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ในระดับเหนือขึ้นไป เช่น ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงทบวงกรมอื่น คณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ และคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้
งานและการปฏิบัติงานขององค์กรประสานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่เป็นผู้เรียน
ให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ

หน้าที่ขององค์กรประสานงาน

องค์กรประสานงานมีหน้าที่รับผิดชอบในการประสานงานการจัดการเรียนการสอน และ
จัดบริการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนทั้งภายในและนอกมหาวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางในการติดต่อ
ระหว่างผู้ประสงค์จะรับบริการทางด้านการวิชาการของมหาวิทยาลัยในรูปของการศึกษาผู้ใหญ่ และ
การศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงควรจะมีหน้าที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. วางแผน องค์กรประสานงานมีหน้าที่ศึกษา วิจัย และเสนอแนะวางแผนและ
พัฒนาของมหาวิทยาลัยในการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาผู้ใหญ่
การศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. ประสานงาน องค์กรประสานงานมีหน้าที่ประสานงานกับคณะต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย
สำนัก หรือหน่วยงานอื่นในมหาวิทยาลัย ภาควิชา และแผนกวิชาอื่น ๆ ของคณะ และมหาวิทยาลัย
ในการจัดกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาต่อเนื่องและการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชน
ผู้สนใจทั้งที่ศึกษาภายในมหาวิทยาลัย และจัดภายนอกมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อหาทางช่วยเหลือและร่วมมือกัน
ทางด้านการวิชาการ

องค์กรประสานงานยังจะต้องเป็นศูนย์กลางกับคณะอนุกรรมการอื่น ๆ ที่มีส่วน
เกี่ยวข้อง หรือคณะอนุกรรมการซึ่งอาจจะตั้งขึ้นมาใหม่เพื่อกิจกรรมหรืองานการศึกษาผู้ใหญ่
การศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยเฉพาะตามความเหมาะสม เช่น คณะ
อนุกรรมการหลักสูตรและการสอนนอกระบบโรงเรียน และคณะอนุกรรมการควบคุมมาตรฐานและ
รับรองวิทยฐานะด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นต้น

3. รับนิสิตนักศึกษา องค์กรประสานงานมีหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือทำหน้าที่ประสานงาน
ในการรับนิสิตนักศึกษา หรือผู้ที่มาสมัครเรียนนอกเหนือไปจากนิสิตนักศึกษาที่เรียนในภาคปกติของ
มหาวิทยาลัย เช่น นักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับต่าง ๆ และบุคคลทั่วไปที่สนใจมาสมัครเรียนบางวิชา
ร่วมกับนิสิตนักศึกษาภาคปกติ นิสิตนักศึกษาที่มาเรียนไม่เต็มเวลา (Part-time Student) และ
นักศึกษาภาคฤดูร้อน เป็นต้น

4. ร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย องค์การประสานงานมีหน้าที่จะต้อง

รับผิดชอบในการประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานอื่นภายนอกมหาวิทยาลัยในการจัดบริการทางด้านการเรียนการสอน และวิจัยค้นคว้าทางด้านการศึกษาระดับสูง การศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เช่นร่วมมือกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนในการผลิตแบบเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน การผลิตและอบรมครู การอบรมเจ้าหน้าที่ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และบุคคลากรด้านอื่น ๆ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนประจำภาค และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และประสานงานกับหน่วยงานเหล่านี้ในการจัดและทดสอบโครงการต่าง ๆ ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน

นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกมหาวิทยาลัย ในการให้การอบรมและเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับสูง และการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั่วไป ทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐและของเอกชน

5. ให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลทั่วไป องค์การประสานงานมีหน้าที่ให้บริการและรับผิดชอบในการให้บริการในการเรียนการสอนแก่นักศึกษาและบุคคลทั่วไปที่นอกเหนือไปจากภาคปกติในมหาวิทยาลัย และการบริการที่จัดภายนอกมหาวิทยาลัย บริการเหล่านี้ได้แก่

5.1 จัดชั้นเรียนที่นอกเหนือไปจากชั้นเรียนภาคปกติของมหาวิทยาลัย เช่น ชั้นเรียนภาคค่ำ ชั้นเรียนในภาคฤดูร้อน ชั้นเรียนในวันหยุด ตามที่ผู้เรียนต้องการทั้งวิชาชีพ วิชาทั่วไป และวิชาตามสนใจ

5.2 จัดกิจกรรมเสริมความรู้ในรูปของการศึกษาไม่เป็นทางการ (Informal Education) ทางวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อมวลชนอื่น ๆ เช่น เขียนบทความออกนิตยสารวิทยุ โทรทัศน์ หรือลงบทความในหนังสือพิมพ์ และวารสารต่าง ๆ เพื่อเป็นการให้ความรู้แก่ประชาชนในรูปของสื่อมวลชน

- 5.3 จัดศูนย์การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) และศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) เพื่อให้บริการและแนะนำด้านการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่และบุคคลทั่วไป
- 5.4 จัดบริการการสอนภายนอกมหาวิทยาลัยในรูปของการศึกษาสัณจรหรือการส่งเสริมการศึกษา (Extension Education) หรือจัดส่งอาจารย์ออกไปสอน (Outreach Programs) และจัดชั้นเรียนผู้ใหญ่ภายนอกมหาวิทยาลัย (Extramural Studies Programs)

แนวทางจัด

เพื่อให้การเรียนการสอนการศึกษายุ่งใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในสถาบันอุดมศึกษาเป็นไปตามแนวคิดดังกล่าว และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถาบันต่าง ๆ จึงควรมีแนวทางจัดดังต่อไปนี้

1. แนวทางการจัดการเรียนการสอนภายในมหาวิทยาลัย (On-Campus Programs)

มหาวิทยาลัยจะต้องมีอิสระและเสรีภาพในการเปิดสอนวิชา และศาสตร์ในสาขาที่ตนรับผิดชอบในรูปของการศึกษายุ่งใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งที่เป็นวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น และระยะยาว วิชาสายสามัญ วิชาที่เป็นการศึกษาเสรี และวิชาความรู้ทั่วไป การที่มหาวิทยาลัยจะทำได้เช่นนั้นมหาวิทยาลัยจะต้องเปลี่ยนแปลงและดัดแปลงระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน กล่าวคือจะต้องไร้อำนาจที่มีอยู่ให้คนค่า และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการใช้อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ อาจารย์และบุคลากรต่าง ๆ ตลอดจนงบประมาณค่าใช้จ่าย และทรัพยากรด้านอื่น ๆ

มหาวิทยาลัยจะต้องมีวิธีการหลายอย่าง และทางเลือกหลายทางในการรับนักศึกษาและแนะเรียน ในการรับแนะเรียนหรือนักศึกษายุ่งใหญ่และนอกระบบโรงเรียนจะต้องให้แตกต่าง

ไปจากการรับนิสิตนักศึกษาที่ปฏิบัติอยู่ทั่วไปในปัจจุบันของมหาวิทยาลัยเปิดส่วนใหญ่ กล่าวคือ จะต้องใช้วิธีที่จะให้ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่ต้องมีการสอบคัดเลือก แต่อาจจะใช้เกณฑ์อย่างอื่นในการคัดเลือก เช่นพิจารณาจากคุณสมบัติ คุณวุฒิ ความสนใจ และความ ต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ และมหาวิทยาลัยจะต้องมีนโยบายที่จะรับนักศึกษาแบบระบบเปิด (Open Admission) สามารถรับนักศึกษาหรือผู้เข้าเรียนได้ทุกภาคเรียน หรือรับได้ตลอดปี ไม่กำหนดอายุของผู้เรียน ไม่กำหนดระยะเวลาเรียนและสภาพของการเป็นนักศึกษาด้วย ผู้เรียนอาจจะเข้าศึกษาหรือออกจากมหาวิทยาลัยได้หลายครั้ง หรือออกไปนานแล้วอาจจะ กลับมาเข้าใหม่ได้อีกตามความสนใจและความต้องการของอาชีพที่ทำ

การรับนักศึกษาเข้าเรียนดังกล่าวข้างต้นจะไม่เป็นในรูปคู่แข่ง หรือคู่ขนานกับ การรับนิสิตนักศึกษาภาคปกติที่ปฏิบัติอยู่เดิม แต่การรับแบบนี้จะเป็นการเปิด "โอกาสที่สอง" ให้แก่ผู้สนใจมัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า ที่ไม่สามารถสอบคัดเลือกเข้าเรียนในภาคปกติได้ แต่เป็นผู้ที่สนใจและต้องการมีความรู้ในชั้นอุดมศึกษาในบางวิชา เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และพัฒนาอาชีพในขณะนั้น ผู้เรียนเหล่านี้อาจจะสมัครเข้าเรียนในฐานะเป็นนิสิตสองศึกษา (Nonmatriculation Student) หรือนิสิตที่เรียนไม่เต็มเวลา (Part-time Student) ต่อไปเมื่อใดเข้าเรียนสักสองสามภาคเรียน หรือเวลาผ่านไปหนึ่งปีการศึกษา และถ้าสามารถ ผ่านการคัดเลือกเข้าเป็นนิสิตภาคปกติ หรือเป็นนิสิตเต็มเวลา (Full-time Student) หน่วยกิตที่สะสมไว้ก่อนหน้านี้ อาจจะโอนเข้าไปโปรแกรมหรือหลักสูตรที่เลือกเรียนนั้นได้ ถ้ามี รายวิชาใดที่ค่าคะแนนได้ดีเยี่ยมตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย

สำหรับผู้มีความรู้ด้านมัธยมศึกษา หรือประชาชนทั่วไปที่สนใจเข้าเรียนในบางวิชา ที่เปิดสอนในชั้นอุดมศึกษาเพื่อความรู้บางอย่าง มหาวิทยาลัยควรจะรับเข้าเรียนร่วมกับนักศึกษา ภาคปกติได้เช่นเดียวกัน โดยมีวิธีการรับดังกล่าวข้างต้น หรืออาจจะจัดเป็นชั้นเรียนสำหรับผู้ใหญ่โดยเฉพาะถ้ามีจำนวนมากพอ และถ้ามีนักศึกษามากคนที่สอบผ่านชั้นมัธยมศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ในภายหลัง ควรจะได้รับการพิจารณาโอนหรือเทียบหน่วยกิตที่สะสมไว้ ได้เช่นเดียวกัน

การจัดชั้นเรียนในมหาวิทยาลัยตามแนวที่กล่าวแล้วนี้ จะต้องไม่แบ่งชั้นเรียน
ออกเป็นภาคปกติ และภาคสมทบในหลักสูตรปกติ แต่ควรให้นักศึกษาได้เรียนร่วมกัน
ทั้งผู้ที่เรียนเต็มเวลา ผู้ที่เรียนไม่เต็มเวลา หรือผู้สนใจเรียนเป็นรายวิชา และวิชาเดียวกัน
อาจจะเปิดสอนหลายเวลา ทั้งเช้า บ่าย หรือค่ำ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีงานทำอยู่แล้ว หรือ
ผู้ที่ไม่มีเวลาว่าง ไม่เหมือนกันได้เลือกเรียนได้โดยเวลาเรียนไม่เป็นอุปสรรค

การเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาดังแนวนี้นี้จะต้องเน้นหลักและวิธีการศึกษา
นอกระบบโรงเรียนทุกรูปแบบ นอกจากการสอนในชั้นเรียนตามปกติแล้วยังต้องใช้นวัตกรรม
(Innovation) และเทคโนโลยีทางการศึกษา (Educational Technology) ให้มากขึ้น
เช่นมีการสอนระบบทางไกล (Distance Education) โดยใช้วิทยุ โทรทัศน์ การศึกษา
ด้วยตนเอง และการศึกษาทางไปรษณีย์ (Correspondence Education) โดยนักศึกษา
ไม่ต้องมาเรียนในห้องเรียนทุกครั้ง อาจจะเรียนอยู่กับบ้านได้ด้วย ส่วนการเรียนการสอนใน
ระดับต่ำกว่าปริญญาอาจจะใช้บทเรียนสำเร็จรูป การศึกษาทางไปรษณีย์ การใช้สื่อมวลชน
อย่างอื่น หรือใช้ศูนย์การเรียนและห้องปฏิบัติการเรียน (Learning Laboratory) ของ
มหาวิทยาลัย

สำหรับผู้ทำการสอนหรือวิทยากรนั้นนอกจากจะใช้อาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยแล้ว
ควรจะได้เชิญผู้ชำนาญการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้รู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นวิทยากรทำการสอน
ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะในแต่ละชุมชนมีผู้ชำนาญการ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ
ในสาขาต่าง ๆ อยู่มาก ความรู้และประสบการณ์ของบุคคลเหล่านั้นจะได้นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์
ในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในสถาบันอุดมศึกษาให้มากขึ้น

นอกจากนี้ ในบางรายวิชาหรือบางโครงการมหาวิทยาลัยอาจจะให้นักศึกษาในระดับ
ปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษาเป็นวิทยากร หรือผู้สอนประจำรายวิชาได้เช่นเดียวกัน เพราะนิสิต
บางคนมีประสบการณ์และความรู้ในด้านอาชีพสาขาต่าง ๆ และมีประสบการณ์ในหลายด้าน
บุคคลากรประเภทนี้มีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในสถาบันอุดมศึกษา โดยที่ไม่ต้องลงทุนแพง อาจจะทำให้ค่าตอบแทนน้อยกว่า วิทยากรประเภทอื่น หรืออาจจะสอนเป็นการอาสาสมัคร เป็นต้น

2. แนวทางจัดการเรียนการสอนภายนอกมหาวิทยาลัย (Off-Campus Programs)

สำหรับการจัดสอนภายนอกมหาวิทยาลัยนั้น เพื่อให้ประโยชน์แก่ประชาชน เป้าหมายมากที่สุดและกระจายความรับผิดชอบกันอย่างทั่วถึง สถาบันอุดมศึกษาทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคควรจะได้แบ่งเขตความรับผิดชอบของตนเอง โดยเฉพาะ ถ้าภูมิภาคใดมี มหาวิทยาลัยเกินกว่าหนึ่งแห่ง ควรจะได้กำหนดพื้นที่หรือจังหวัดในความรับผิดชอบเป็น เขตตายตัว นอกจากสถาบันแห่งนั้นไม่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่ประชาชนในท้องถิ่นต้องการจะศึกษา ถ้าเรียน มหาวิทยาลัยในส่วนกลางอาจจะแบ่งเขตรับผิดชอบได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสาขาวิชาที่ มหาวิทยาลัยเปิดสอน หรือมีความเชี่ยวชาญ และมหาวิทยาลัยทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจะต้อง ประสานงานและสนับสนุนซึ่งกันและกันในด้านวิชาการและการเรียนการสอน

องค์กรประสานงานทางด้านการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ยังคงต้องทำหน้าที่เป็นคู่ประสานกับหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกมหาวิทยาลัย ทั้งในส่วนกลางและระดับท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จะต้องประสานงานกับคณะกรรมการว่าด้วย การศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น และจะต้อง ประสานงานกันอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษานานาชาติและการศึกษา นอกระบบโรงเรียนโดยตรง เช่น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาค ศูนย์การศึกษานอก โรงเรียนประจำจังหวัด หรือหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ เพื่อช่วยกันวางแผนสำรวจความต้องการและความสนใจทางการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชน ตลอดจนการจัด โครงการ กิจกรรม และหลักสูตรการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียนในระดับต่าง ๆ และแม้กระทั่งการรับนักศึกษาเข้าเรียน

ในการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยจะต้องเป็นผู้กำหนดและวางแผนหลักสูตร จะต้อง เป็นผู้ควบคุมและบริหารจัดการการเรียนการสอน แต่อาจจะใช้วิทยากรหรือบุคลากรในท้องถิ่นเป็นผู้สอน

และใช้สถาบันการศึกษา หรือสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นเป็นสถานที่เรียน ทั้งนี้อาจจะกำหนดเป็นสถานที่เรียนหรือศูนย์การเรียนขึ้นมาโดยเฉพาถ้าเห็นว่ามีความจำเป็น ซึ่งการจัดชั้นเรียนแบบนี้อาจจะทำได้ถึงระดับตำบล หรือหมู่บ้านในบางสาขาวิชา หมายความว่าผู้เรียนสามารถเรียนได้ในท้องถิ่นของตนในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย "เปิด" และทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้จนกระทั่งถึงปริญญา โดยอาศัยความร่วมมือของวิทยากรและสถาบันในท้องถิ่น และไม่ต้องละทิ้งถิ่นที่อยู่และอาชีพที่เคยทำเพื่อไปศึกษาต่อที่อื่น

ยกตัวอย่างเช่น ถ้าผู้เรียนในท้องถิ่นต้องการมีความรู้ถึงขั้นปริญญาตรี ในด้านเกษตรกรรม สาขาใดสาขาหนึ่งของมหาวิทยาลัยในระบบเปิด ซึ่งหลักสูตรในระดับปริญญาตรีกำหนดไว้ว่าต้องเรียนวิชาหลักหรือวิชาเอกอยู่ประมาณ 20 วิชา มหาวิทยาลัยอาจจะขอความร่วมมือกับเกษตรกรจังหวัด เจ้าหน้าที่ศูนย์ทดลองการเกษตร หรือสถาบันการเกษตรอื่น ๆ ในท้องถิ่นเพื่อเป็นวิทยากรสอนใดหลายวิชา เช่น เจ้าหน้าที่เกษตรในระดับตำบลสอนได้ 2 วิชา เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอสอนได้ 3 วิชา และเจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัดสอนได้ 3 วิชา เจ้าหน้าที่จากศูนย์ทดลองการเกษตรสอนได้ 4 วิชา ที่เหลือให้อาจารย์ประจำภาควิชาของมหาวิทยาลัยออกไปสอนในรูปของการศึกษาสัญจร หรือให้นักศึกษาไปเรียนในมหาวิทยาลัยในภาคฤดูร้อนหรือในตอนเย็น ในที่สุดนักศึกษาสามารถได้รับปริญญา

วิธีการเรียนการสอนแบบนี้สามารถทำได้เกือบทุกสาขา นอกจากจะเป็นการนำความรู้และวิทยากรไปสู่ผู้เรียนและประชาชนนอกมหาวิทยาลัยแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดสังคมการเรียนรู้ (Learning Society) ขึ้นมาอีกด้วย ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีสถาบันอุดมศึกษาใดจัดทำได้เช่นนี้ แต่เป็นแนวคิดที่ควรนำไปปฏิบัติอย่างยิ่ง

สำหรับการสอนให้หรือการวัดผลความรู้หน้าในการเรียนของนักศึกษานั้น มหาวิทยาลัยอาจจะร่วมมือกับผู้สอนประจำวิชาที่อยู่ในท้องถิ่น บางวิชาอาจจะให้ผู้สอนวัดผลเอง หรือมหาวิทยาลัยจัดทำข้อสอบมาตรฐานเพื่อวัดอีกครั้งหนึ่ง เช่น ในรายวิชาที่เป็นความรู้พื้นฐานและรายวิชาต้น ๆ

ของหลักสูตร ส่วนวิชาในระดับสูงอาจใช้ข้อสอบของมหาวิทยาลัย และก่อนจะจบหลักสูตร มหาวิทยาลัยอาจจะต้องสอบรวบยอดอีกครั้งหนึ่ง

รูปแบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งแนวการจัดภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัยอาจนำไปประยุกต์ใช้ได้ในส่วนอันอุดมศึกษาที่เป็นระบบปิด ใ้ทุกสาขาวิชา แต่จะต้องมีการจัดระบบการเรียนการสอน การรับนักศึกษาและการจัดวิทยากร และอาจารย์ผู้สอนให้แตกต่างออกไปจากที่ปฏิบัติอยู่ในมหาวิทยาลัยในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และใช้หลักการศึกษายุใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนทุกรูปแบบ เช่นมีการสอนระบบทางไกล การสอนทางสัณวชน และเทคนิควิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นอกระบบโรงเรียน

การที่จะจัดใดตามแนวนั้นมหาวิทยาลัยจะต้องมีองค์กรประสานงาน ซึ่งอาจจะเป็นหน่วยงานเอกเทศ หรือเป็นส่วนหนึ่งของภาควิชา หรือแผนกวิชาที่เปิดสอนสาขาการศึกษายุใหญ่ การศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย องค์กรนี้มีหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบในการประสานงานและอำนวยความสะดวกในการให้บริการทางการเรียนการสอน ในรูปของการศึกษายุใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งในด้านความรู้ สยสนธิ์ ความรู้ สยสนธิ์ และความรู้ทั่วไปสาขาต่าง ๆ สำหรับนักศึกษายุใหญ่และบุคคลทั่วไป

องค์กรประสานงานจะต้องร่วมมือกับคณะวิชา ภาควิชา และแผนกวิชาต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย และประสานงานกับหน่วยงานอื่นนอกมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการจัดบริการทางการเรียนแก่ประชาชนโดยตรง หรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการจัดการเรียนการสอน ในด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2. มหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้น *

คำนำ

ก่อนจะได้อ่านถึงโครงการทางการศึกษาผู้ใหญ่ที่น่าสนใจนี้ ควรจะได้อ่านเกี่ยวกับปรัชญาและรายละเอียดของสถาบันที่เป็นผู้คิดและพัฒนาโครงการนี้เสียก่อน แม้ว่าวิทยาลัยแห่งนี้จะมีลักษณะเฉพาะ แต่ได้เริ่มเข้าใจว่าการพัฒนาและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีหลายวิธีด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมอเมริกันปัจจุบัน

วิทยาลัยลอเรตโตไฮท์สเป็นวิทยาลัยสอนเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งเติบโตมาจากโรงเรียนสอนศาสนาที่มีอายุเก่าแก่อถึง 62 ปี โดยมีแม่ชีแห่งเมืองลอเรตโตสร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1918 สำหรับเป็นวิทยาลัยทางศาสนาศาสตร์สำหรับสตรี ระหว่าง ค.ศ. 1968 - 1970 วิทยาลัยได้กลายเป็นสถาบันสหศึกษาที่สอนวิชาสาขาอื่นด้วย ได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่เคยสอนทางศาสนาศาสตร์แขนงเดียว เป็นการสอนในระดับปริญญาตรีวิชาศึกษาศาสตร์สำหรับผู้ที่will go out to be a teacher หรือผู้ที่ป็นครูอยู่แล้ว

วิทยาลัยได้เข้าร่วมโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้น (UWU Programs) เมื่อ ค.ศ. 1971 ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย และวิทยาลัยเองมีความเชื่อมั่นในพัฒนาการเรียนการสอน ปัจจุบันนี้เราจึงมาวิจัยค้นคว้าและสำรวจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มากกว่าเดิม แต่ยังมีความคิดว่าโครงการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่ควรมีการพัฒนาอยู่เสมอ โครงการนี้มีความเชื่อเบื้องต้นว่าการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่พึงได้รับหลังจากกลับเข้ามาเรียนในวิทยาลัยอีกครั้งน่าจะมีมากกว่าความรู้ ทักษะ และปริญญาบัตร แต่คิดว่าโครงการนี้จะทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ที่กลับเข้ามาเรียนอีกครั้งนี้แตกต่างออกไปจากเดิม เพราะว่าโครงการนี้เป็นโครงการสำหรับ

* มหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกั้น (University Without Walls) โดย เอ็ดวินกรีนเบิร์ก เป็นโครงการทดลองของวิทยาลัยลอเรตโตไฮท์ส (Loretto Heights College) ซึ่งเป็นโครงการการศึกษาเป็นรายบุคคลสำหรับผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่กลางคน หรือผู้ใหญ่ที่อยู่ในวัยสูงอายุ ไม่ใช่เป็นโครงการสำหรับเตรียมผู้เรียนสำหรับชีวิตในอนาคตเหมือนการเรียนรู้ของเด็ก แต่จะช่วยให้ผู้ที่มีวุฒิภาวะแล้วทำให้ชีวิตที่สลับซับซ้อนในหลาย ๆ ด้าน การที่จะทำได้เช่นนี้โครงการจะต้องยืดหยุ่นมากพอที่จะผนวกเอาความแตกต่างทั้งด้านเนื้อหาและประสบการณ์ชีวิตของผู้ใหญ่มาไว้ในหลักสูตร และยังเชื่ออีกว่าโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นนี้จะเปิดโอกาสให้คนอื่นอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งรวมทั้งคนกลุ่มน้อยและสตรี ตลอดจนผู้เรียนไม่จบมหาวิทยาลัยด้วยสาเหตุนานาประการ ดังนั้นวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นคือการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนในระดับอุดมศึกษามากขึ้น ประการสุดท้ายคือการเปลี่ยนแปลงสังคมในด้านต่าง ๆ ระหว่างช่วงทศวรรษ 1960 และ 1970 ได้เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดโครงการนี้ขึ้น การนำการศึกษา การทำงาน และกิจสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยกันหมายความว่า มหาวิทยาลัยมีศักยภาพในการส่งเสริมและมีส่วนในการปฏิรูปสังคม โดยการสนับสนุนให้นักศึกษาได้ให้บริการแก่ชุมชน และพยายามปรับปรุงสภาพการทำงานและการประกอบอาชีพของคนให้ดีขึ้น

ดังนั้นโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นจึงได้เกิดขึ้นในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านสถาบัน โดยมีวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้บริการและทำให้นักศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่สนใจมาเรียน และขณะเดียวกันได้ขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ประชากรที่ไม่ค่อยได้รับประโยชน์ และการสนับสนุนด้านบริการชุมชน และด้านกิจสังคม

ด้วยเหตุดังกล่าวแล้วโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นจึงได้จัดทำหลักสูตรปริญญาตรีขึ้นสำหรับผู้ใหญ่ที่กลับเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยอีกครั้งหนึ่ง

วิทยาลัยมีความต้องการให้ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น และในขณะเดียวกันต้องการลดปัญหาและอุปสรรคที่นักศึกษาผู้ใหญ่เคยประสบมาแล้ว นักศึกษาผู้ใหญ่ในโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นส่วนใหญ่เป็นผู้มีงานทำแล้ว มีครอบครัวและมีภารกิจอื่นในสังคม มีเงินจำกัด และอยู่ห่างจากมหาวิทยาลัยเคาน์เวอร์

มหาวิทยาลัย ไม่มีร่วมกันเป็นหลักสูตรที่มีกลุ่มวิชาแกนเป็นหลัก แต่มีวิชาพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้เลือกเรียนได้ตามกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่ที่ต้องการปริญญา เช่นครูที่ทบทวนการสอนในโรงเรียน อยู่ในชนบท ผู้ต้องขังหรือเคยต้องขัง ชาวอินเดียนแดงผ่านทนายที่อยู่ตามศูนย์สุขภาพจิต และศูนย์อนุรักษ์ชาวอินเดียนแดง ชนกลุ่มน้อยสูงอายุ และผู้ที่กำลังเป็นผู้ใหญ่อื่น ๆ

โครงการและโครงการพิเศษเหล่านี้ประสบความสำเร็จอย่างมาก อาทิเช่น ระหว่างปี ค.ศ. 1971 และ 1978 โครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกันได้บริการผู้เรียน ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ถึง 74 ปี (อายุเฉลี่ย 36 ปี) และมีผู้สำเร็จการศึกษาทั้งชายและหญิงแล้ว ประมาณ 400 คน และจบในหลายสาขา ในแต่ละปีมีผู้สมัครเข้าเรียนเพื่อรับปริญญาประมาณ 200 คน และอีกประมาณ 200 คน เป็นนักศึกษาตองตึงศึกษา คือยังไม่ตัดสินใจว่าจะเรียนเพื่อรับปริญญาสาขาใด (Project Transition) และมีอีกเป็นจำนวนมากที่สมัครเข้ารับการอบรม ในโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกันและหน่วยอบรมครึ่งจัดขึ้นตามโรงเรียน หน่วยงาน ในชุมชน และฝ่ายบริการเยาวชนในรัฐโคโลราโด นักศึกษาผู้ใหญ่ที่มาใช้บริการจากวิทยาลัยเหล่านี้ อาจจะถือว่าเป็นประชากรรุ่นใหม่

ประวัติย่อของโครงการ

ลักษณะเด่นของโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกันคือการให้การศึกษาเป็นรายบุคคล ตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Arts) หลักสูตรจะเน้นหนักในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระเกือบทุกด้าน สาขาวิชาที่นักศึกษายุใหญ่ในโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกันเลือกเรียนมากที่สุดคือ สังคมศาสตร์ การบริการสังคม การบริหารธุรกิจ การศึกษา มานุษยศาสตร์ และศิลปะ

ผู้เรียนตามหลักสูตรปริญญาตรีจะต้องไ้หน่วยกิตอย่างน้อย 128 หน่วยกิต ต้องเรียนในสาขาวิชาเอกเพื่อให้รู้ลึก 30 หน่วยกิต และต้องเรียนในสาขาศิลปศาสตร์เสรีเพื่อให้รู้กว้างอีก 13 หน่วยกิต หลักสูตรปริญญาตรีของนักศึกษาแต่ละคนจะต้องสอดคล้องกันระหว่าง

ความสนใจและความก้าวหน้าทางไกลของความรู้ที่ได้รับทั้งในค่านิยมและปฏิบัติ และการใช้ทรัพยากรทางการเรียนต่าง ๆ การทำเช่นนี้จะทำให้เกิดการศึกษาแบบเรียนด้วยตนเอง ซึ่งวิธีนี้ยอมรับประสบการณ์ ความสามารถ พื้นฐาน และเป้าหมายของผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ครูผู้สอนคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดจากความสามารถ และความหมายของคำว่า เป็นผู้มีการศึกษา แทนที่จะเน้นในเรื่องของเวลาเรียนและหน่วยกิตสะสม หรือเนื้อหาของหลักสูตรเป็นเกณฑ์ในการให้ปริญญา

โครงการวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกั้นถือว่าอาจารย์ผู้สอนมีบทบาทในฐานะเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นผู้ประสานงานโครงการปริญญานักศึกษาแต่ละคน อาจารย์ที่ปรึกษาจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักศึกษาโดยทำหน้าที่เป็นผู้รู้ในเรื่องทั่วไป แทนที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในสาขาใดสาขาหนึ่ง

แหล่งวิทยาการจะประกอบด้วยครูผู้สอน การเรียนในแต่ละรายวิชา การสัมมนา และประสบการณ์ภาคปฏิบัติ และแหล่งวิทยาการเหล่านี้จะคัดเลือกมาจากวิทยาลัยที่รับรอง วิทยฐานะอื่น ๆ และจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนรายวิชาที่สอนปกติและให้ให้นักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่สอนในวิทยาลัยโดยคณะอาจารย์จากวิทยาลัยเดอโรโตไฮท์สเอง

หลักสูตรได้เน้นการวางแผนการเรียนเพื่อรับปริญญา การเลือกแหล่งวิทยาการที่มีอยู่ใกล้ที่สุด และการประเมินผลการเรียนการสอน การประเมินผลนักศึกษาจะพิจารณาจากการแสดงออก ความรู้และความสามารถ นักศึกษาจะต้องใกล้ชิดกับอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยาการ และการบริหารหลักสูตรปริญญাত্রีของตนเองอย่างใกล้ชิด

เนื่องจากการใช้ปรัชญาการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการสร้างหลักสูตรตามผู้เรียนจึงทำให้โครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกั้นสนองความต้องการได้อย่างกว้างขวางตามพื้นฐานที่เพิ่ม ประสบการณ์เพิ่ม สภาพท้องถิ่น ความสนใจ และเป้าหมายในการประกอบอาชีพของแต่ละคน โครงการมหาวิทยาลัยไม่มีรั้วก็มีการบวนการสำคัญอยู่ 12 ประการ และกระบวนการเหล่านี้มีส่วนสัมพันธ์กับความต้องการเร่งพัฒนาการของผู้ใหญ่ และผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหวังของผู้ใหญ่ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรเป็นของผู้เรียนแต่ละคน สอดคล้องกับความต้องการด้านอิสรภาพ

ในการเป็นผู้นำแนวทางของตนเอง การเป็นตัวของตัวเอง การเคารพในเป้าหมายชีวิต
ของคนอื่น และเป็นการตอบสนองต่อผู้เรียนผู้ใหญ่ว่า "ผู้ใหญ่" ผลที่คาดว่าจะได้รับคือการเพิ่ม
ความไว้วางใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง แต่ละหลักสูตรจะสัมพันธ์กับพื้นฐานความรู้และเป้าหมาย
ของนักศึกษาแต่ละคน การเรียนไม่มีการแข่งขันซึ่งกันและกัน และมีการสนับสนุนการพัฒนาความรู้
ด้วยตนเอง

2. ความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่งระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษา สอดคล้องกับ

ความต้องการในด้านความใกล้ชิดสนิทสนมแบบผู้ใหญ่ ทำให้ความนิยมชมชื่นขึ้น ผู้กำหนดค่านิยม
ซึ่งหมายถึงอาจารย์มีเวลาและความสะดวกใจใส่ต่อนักศึกษามากขึ้น และมีความสัมพันธ์แบบเป็น
พี่เลี้ยงของนักศึกษา ผลที่คาดว่าจะได้รับคือการได้รู้จักกับผู้ใหญ่ที่ไม่กล้าตัดสินใจ ไม่ค่อย
เอาใจใส่และยังไม่มีครอบครัว การมีที่ปรึกษาแบบเป็นพี่เลี้ยงทำให้ทราบรูปแบบของบทบาท
ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในอนาคต และเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3. หลักสูตรใช้ระบบหน่วยกิต สอดคล้องกับการจัดลำดับความสำคัญและทิศทางของ

สิ่งที่เรียน ซึ่งทำให้นักศึกษาแต่ละคนก้าวไปอย่างมั่นคงและได้รับความเห็นชอบจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
ให้รู้จักมองอนาคตและทิศทางในการประกอบอาชีพ ผลที่คาดว่าจะได้รับคือ มีการวางแผนมากขึ้น
การจัดการในเรื่องเวลา มีทักษะในการจัดสรรทรัพยากรและการเงิน การเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ
หรือการวางแผนเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปอีก และมีความมุ่งมั่นแน่นอนสำหรับเป้าหมายระยะยาว
ในอนาคต

4. มีข้อมูลนักศึกษาในการเรียน นักศึกษาทุกคนต้องเขียนเกี่ยวกับประสบการณ์ในการเรียน

ทุกภาคเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการในการปรับปรุงทรัพยากรและแรงงานต่าง ๆ
ความซื่อสัตย์ของเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการศึกษา การมีการกิจกรรมร่วมกันในการเขียน
การพัฒนาทักษะในการคิด และการเข้าใจเกี่ยวกับทักษะในการเรียนของตนเอง ผลที่คาดว่าจะ

จะได้รับคือทักษะในการวางแผน การทำงานอย่างมีจุดหมาย ความมั่นคงแน่วแน่ในการเรียน การมีทักษะในการเขียน และทักษะในการคิด การรู้จักเลือกวัตถุประสงค์และทำสิ่งที่เป็นไปได้ ให้สอดคล้องกับการมีทรัพยากรจำกัด

5. มีการให้ทุนการศึกษา โครงการได้จัดสรรเงินส่วนหนึ่งสำหรับเป็นทุนอุดหนุน การศึกษาคำหรับเป็นค่าใช้จ่ายเมื่ออยู่นอกวิทยาลัย สอดคล้องกับความต้องการเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพในการจัดทำงบประมาณและการใช้เงินในวงจำกัด และการมีทัศนคติในการใช้จ่าย เงินให้คุ้มค่าที่สุด ผลที่คาดว่าจะได้รับคือการใช้ทักษะในการทำงานปรมาณดีขึ้น การใช้เงินเพื่อ การศึกษาได้อย่างคุ้มค่า มีความมั่นใจในการใช้จ่ายเงิน มีความสามารถในการควบคุมการ ใช้จ่ายเงินเพื่อการศึกษาของตนเอง และได้รับความไว้วางใจจากคนอื่น

6. การใช้ชุมชนเป็นแหล่งวิทยาการ สอดคล้องกับความต้องการในด้านการได้ ประสิทธิภาพทางวิชาการและการทำงาน การแสดงความคิดเห็น การเข้าใจระบบของชุมชนและ โอกาสในการประกอบอาชีพ มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และได้พบปะกับ บุคคลต่าง ๆ ในชุมชน ผลที่คาดว่าจะได้รับคือการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนเพื่อเป็น แนวทางในการประกอบอาชีพ และการสร้างความเชื่อมั่นในการแสวงหาสิ่งที่ตนเอง ต้องการ

7. การใช้อาจารย์และวิทยากรที่มีอยู่แล้ว สอดคล้องกับความต้องการในด้านการมี ที่ปรึกษาและอยู่เป็นแบบอย่างในด้านบทบาท เพื่อความรู้และความสามารถใหม่ ๆ ของนักศึกษา และเพื่อขยายวงของการติดต่อให้กว้างขวางออกไป ผลที่คาดว่าจะได้รับคือความเชื่อมั่นตนเอง ในการติดต่อกับคนสำคัญและให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ โอกาสในการแสวงหาที่ปรึกษาและผู้ที่จะเป็น แบบอย่างในด้านบทบาททำให้มีผู้สนับสนุน เกี่ยวกับวิชาชีพ การเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับวิชาชีพและ การศึกษาที่ต้องการ และการติดต่อกับคนอื่น เกี่ยวกับงานและอาชีพใหม่

8. การประเมินผลด้วยตนเอง สอดคล้องกับความต้องการในด้านการประเมินผล ความสำเร็จ การยอมรับจากบุคคลอื่น การประเมินผลด้วยตนเอง การได้รับการสนับสนุน

จากบุคคลอื่น และได้ค้นแบบในการตัดสินใจ แต่ที่คาดว่าจะได้รับคือการประเมินผลความสามารถและผลสัมฤทธิ์ของตนเอง การเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนที่เป็นทั้งความรู้และทัศนคติที่ตนเองและคนอื่นมอง และทักษะในการประสานงาน

9. การมีภาคผนวกในใบแจ้งคะแนน (ซึ่งนักศึกษาเป็นผู้เขียนส่งเขปวิชาจากประสบการณ์ที่ได้ศึกษาทุกวิชาและทุกภาคเรียน) สอดคล้องกับความต้องการในด้านทักษะทาง การเขียน และรู้จักบททวนสิ่งที่ได้เรียนมาแล้ว และเกิดทักษะในการอ้างอิง แต่ที่คาดว่าจะได้รับคือความละเอียดรอบคอบ การรู้จักจริงในสิ่งที่ตนทำ ทักษะในการเขียนรายงานด้วยตนเอง และได้ทะเบียนประวัติของนักศึกษาซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับบัณฑิตวิทยาลัยสำหรับผู้ที่จะไปหางานทำ

10. การประเมินผลเป็นหน่วยกิตสะสม สอดคล้องกับความต้องการในการได้ทราบเกี่ยวกับด้านต่าง ๆ ของชีวิตนักศึกษาตามที่คนอื่นมอง และที่ลดอันมองในรูปของหน่วยกิตสะสมทางวิชาการ การสร้างความเชื่อมั่นตนเอง และความสามารถในการเขียนรายงานและอ้างอิงเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง ตลอดจนการประหยัดเวลาและเขียนทอง แต่ที่คาดว่าจะได้รับคือทักษะในการประเมินผลด้วยตนเอง ความภูมิใจในความสามารถของตนเอง ทักษะในการเขียนประวัติย่อของตนให้เป็นไปตามลำดับความสามารถและระยะเวลา การเปลี่ยนกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นความสามารถและการเรียนรู้ และเวลาที่ใช้ในการเรียนจนจบปริญญาชั้นสูง

11. การทบทวนหลักสูตร เป็นการล่วงหน้า (มีการทบทวนหลักสูตรก่อนการเรียน เพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และการใช้วิธีเรียนต่าง ๆ) สอดคล้องกับความต้องการในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของตนเองกับ "โลกทัศน์" หรือความคิดเห็นของคนอื่น การสังเคราะห์ทฤษฎีและการปฏิบัติ ความรู้เกี่ยวกับลักษณะการเรียนของตนเอง แต่ที่คาดว่าจะได้รับคือการมีทักษะเพิ่มขึ้นในด้านการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การสื่อความหมายทั้งในการพูดและเขียน การประสานงาน การจัดการ การวิเคราะห์ในด้านความรู้ และทัศนคติ ความสามารถและศักยภาพในวิชาชีพเพิ่มขึ้น และการพัฒนานิสัยของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

12. การได้รับปริญญาบัตร สอดคล้องกับความต้องการที่ได้เรียนสำเร็จ มีความสมบูรณ์ในด้านการศึกษา การพัฒนาตนเอง และงานพิธีรับปริญญา การแสดงความยินดีในความสำเร็จกับคนอื่น การทำตัวให้เหมาะสมกับงานและสังคม ผลที่คาดว่าจะได้รับคือ การมีความสมบูรณ์ในการศึกษา (มีบูรณาการ) การรู้จักจัดอันดับความสำคัญ การสังเคราะห์ การพิจารณาบทวนความหมายของงานต่าง ๆ ที่ได้ทำในระหว่างเรียน ความเชื่อมั่นตนเอง ความรู้สึกเป็นคนสมบูรณ์ทุกด้าน และมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ไปตลอดชีวิตด้วยตนเอง

เหตุผลในการสมัครเรียนเพื่อเป็นแนวในการจัดหลักสูตร

ผลการวิจัยของเวเทอร์บี (1977) เกี่ยวกับเหตุผลในการศึกษาต่อของผู้ใหญ่ในวิทยาลัย ก่อการคิด พบว่ามีมูลเหตุจูงใจของการมาศึกษาต่ออยู่ 7 ประการ คือ เพื่อสนองเป้าหมายในอาชีพตามที่ตั้งใจไว้ เพื่อทำงานที่ค้างอยู่ให้สำเร็จ เพื่อเปลี่ยนแปลงในด้านอาชีพ เพื่อศึกษาต่อในสิ่งที่ตนสนใจเป็นส่วนตัว เพื่อความเจริญของงานส่วนบุคคล เพื่อการท้าทายและแรงกระตุ้นทางปัญญา และเพราะว่าเวลาเรียนเหมาะสม โครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกั้นได้นำเหตุผลเหล่านี้ไปพิจารณาในการจัดหลักสูตร

เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายในอาชีพที่ตั้งใจไว้ของนักศึกษาแต่ละคน และเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เกี่ยวกับอาชีพและการมีงานทำ โครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกั้นจึงให้ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Arts) ที่วิทยาลัยลอเรโตไฮสคูล โดยให้เรียนเลือกในสาขาต่าง ๆ (เรียกว่าวิชาเน้นหนักเพื่อให้ชื่อแตกต่างจากวิชาเอกที่เปิดสอนอยู่ตามปกติของวิทยาลัย) ทั้งสาขาที่มีอยู่เดิมแล้ว และสาขาที่คิดขึ้นใหม่ บัณฑิตซึ่งจบจากโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีรั้วกันได้เรียนเน้นหนักในสาขาต่าง ๆ กัน เช่น ด้านศิลปะ การศึกษา การพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน การสืบสวนเบื้องต้น การบริหารและการจัดการติดต่อดสื่อสาร สาขารัฐกิจ ภาษาและวรรณคดีกลุ่มสแกนดิเนเวีย การวางแผนสาธารณสุขเปรียบเทียบ

จิตวิทยาและการแนะแนว ภาษาอังกฤษและการเขียนสร้างสรรค์ สาขาวิชาที่เน้นหนักเหล่านี้ นักศึกษาแต่ละคนเป็นผู้เลือกเองทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการเรียน นอกเหนือจากวิชาที่วิทยาลัย เปิดสอนให้แก่นักศึกษายังสามารถไปสมัครเรียนวิชาที่เปิดสอนในวิทยาลัยอื่น เพื่ออาจารย์หรือ วิทยากรอื่น ๆ ในชุมชนมาเป็นผู้สอนหรือจัดสัมมนาได้อย่างกว้างขวาง การปฏิบัติงานภาคสนามได้ให้ ประสบการณ์แก่นักศึกษาในการเลือกอาชีพ และเปิดโอกาสให้ฝึกปฏิบัติและทดลองเรียนในสิ่งที่จะนำไปประกอบอาชีพ การมีโอกาสได้สัมผัสกับอาชีพที่ต้องการทำ และความก้าวหน้าในด้านอาชีพ

เพื่อสนองมูลเหตุจูงใจในการทำงานที่ค้างอยู่ให้สำเร็จนั้น โครงการมหาวิทยาลัย ไม่มี กำแพงขวางกั้นให้ช่วยนักศึกษานำใหญ่ให้เรียนจบเร็วที่สุด ได้ความรู้มากที่สุด และประหยัดเงินมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้นจึงรับนักศึกษาเข้าเรียนทุก ๆ เดือน และเปิดรับตลอดปี (ยกเว้น เดือนพฤษภาคม สิงหาคม และธันวาคม) การจัดตารางสอนตารางเรียนจะยืดหยุ่นอยู่ในช่วง 16 สัปดาห์ ซึ่งเป็นระบบทวิภาค (ปีหนึ่งมีสองภาคเรียน) มีการเทียบหน่วยกิตให้ในวิชาที่ นักศึกษาเคยเรียนมาแล้ว ก่อนหน้าที่มาสมัครเข้าเป็นนักศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ อย่างหนึ่งในการยอมรับความสามารถซึ่งผู้ใหญ่อาจจะมีแล้ว และทำให้สามารถเรียนจบปริญญา ตามหลักสูตรโดยใช้เวลาน้อยลง เมื่อรับนักศึกษาเข้าเรียนตามหลักสูตรแล้วนักศึกษาจะต้อง เตรียมเขียนเค้าโครงละเอียดระบบประสบการณ์ในการเรียนที่ผ่านมา และแสดงให้เห็นขอบข่าย และความลึกซึ้งของการเรียนที่ผ่านมา มีคู่มือในการเขียนเค้าโครงละเอียดไว้อย่างชัดเจนซึ่ง ตามปกติต้องเขียนร่างและแก้ไขกันหลายหนจึงจะใช้งานได้ อาจารย์ที่ปรึกษาในโครงการ มหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นและผู้บริหารในโครงการนี้จะคอยสนับสนุนและช่วยเหลือนักศึกษา ในการเขียน มีการจัดประชุมปฏิบัติการเขียนเป็นประจำ เมื่อเขียนเค้าโครงละเอียดนี้ เสร็จแล้วนักศึกษาจะไปพบคณะกรรมการประเมินผลเทียบหน่วยกิตในวิชาที่เรียนมาแล้ว ซึ่ง คณะกรรมการนี้จะประกอบด้วยอาจารย์จากวิทยาลัยต่าง ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิจากชุมชน เพื่อ พิจารณาประเมินผลเค้าโครงละเอียดที่นักศึกษาเขียน และอนุมัติหรือแก้ไขจำนวนหน่วยกิตที่เสนอ

สำหรับเหตุผลจูงใจในการเข้าศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงในด้านอาชีพนั้น โครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกั้นได้เสริมด้วยวิธีการวางแผน ในตอนสมัครเข้าเป็นนักศึกษา ผู้สมัครจะต้องตอบคำถามว่า "เคยทำงานอะไร?" "ขณะนี้ทำงานอะไร?" และ "จะไปทำงานอะไรเมื่อเรียนสำเร็จ?" ในข้อบัญญัติในการเรียนซึ่งนักศึกษาต้องเขียนทุกวิชาและทุกภาคเรียนจะต้องมีเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว ในชั่วโมงพบปะกับอาจารย์ที่ปรึกษา จะเน้นในเรื่องการวางแผนการเรียนและโครงการเรียนตลอดหลักสูตร ที่ปรึกษาจะย้ำในเรื่องวิชาที่เรียนและอาชีพที่จะทำต่อไปให้นักศึกษาพึงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงแผนการเรียนและการแก้ไขข้อบัญญัติในการเรียนจะทำให้เกิดเมื่อวิชาที่เลือกเรียนใหม่จะเปิดโอกาสและแนวทางไปสู่อาชีพใหม่ ๆ เท่านั้น

ตามปกติคนเราจะเรียนได้ดีที่สุดเมื่อมีความสนใจ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้เลือกเรียนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้นักศึกษาอาจจะเริ่มต้นได้ถูกต้องตามความเหมาะสมและก้าวไปอย่างช้า ๆ ในสิ่งที่เรียนใหม่ นักศึกษาจะชินกับการที่สถาบันห้ามไม่ให้ทำอย่างนั้น อย่างนี้ และการกำหนดวิชาเรียนไว้ให้เสร็จโดยไม่คำนึงว่านักศึกษาเป็นใครและเคยเรียนอะไรมาแล้ว มากจนนักศึกษายุ่งใหญ่ที่เพิ่งมาเข้าเรียนมักจะขออนุญาตอาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่อยู่เสมอว่า "เรียนวิชานั้นได้ไหม เรียนวิชานี้ได้ไหม?" เมื่อตอนมาเรียนใหม่ ๆ ในโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้น การเปลี่ยนแปลงอาชีพและการเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ ของผู้ใหญ่นั้นอยู่อย่างยากกับการมีโอกาสได้เลือกอย่างกว้างขวาง การตัดสินใจโดยอาศัยประสบการณ์ และการได้ติดตามสิ่งที่สนใจได้ด้วยตนเอง

ความต้องการด้านความเจริญของส่วนบุคคล เป็นมูลเหตุจูงใจให้นักศึกษายุ่งใหญ่บางคนกลับเข้าเรียน วิทยาลัยหลายแห่งมักจะกล่าวถึงความเจริญของส่วนบุคคลไว้ในหนังสือคู่มือนักศึกษา แต่มักจะถือว่าความเจริญของส่วนบุคคลนี้เป็นผลพลอยได้ของหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการใช้ชีวิตแบบอยู่หอพักในวิทยาลัย วิทยาลัยในรูปแบบเก่าจะจำกัดความเจริญของส่วนบุคคลอยู่ที่ประสบการณ์นอกห้องเรียน เช่นชีวิตในหอพัก การบริการนักศึกษา

การ จัดบริเวณวิทยาสัย และการ กีฬา เป็นต้น เนื่องจากประสบการณ์เหล่านี้ไม่เหมาะสมหรือ เป็นประโยชน์กับผู้นักศึกษาที่ทำงานและมีครอบครัวแล้ว จึงต้องมีวิธีการจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึง การดำรงชีวิตแบบผู้นักศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของงานส่วนบุคคล ฉะนั้นการประเมินผล ศึกษิตเองถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ การสมัครเข้าเรียนในโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกัน ผู้สมัครจะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว 16 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามในด้านต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความริเริ่ม ความอยากรู้อยากเห็น ความอดทน ความยืดหยุ่น และ ความสามารถในการประเมินผลศึกษิตเอง เป็นต้น ในโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพง ขวางกันนี้ถือว่าความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาถือเป็นแกนหลักของ โครงการ ความสัมพันธ์นี้ทำให้นักศึกษาได้เรียนตามความสนใจของตนเอง โดยมีผู้สนับสนุน ซึ่งเป็นเสมือนเพื่อนคอยแนะนำและเป็นพี่ปรึกษาทางวิชาการ ความเจริญของงานและการพัฒนา ในด้านส่วนตัวถือว่าเป็นวัตถุประสงค์สำคัญอันหนึ่งของโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกัน ฉะนั้นในการทบทวนหลักสูตรเพื่อจัดโปรแกรมการเรียนของนักศึกษาจึงต้องคำนึงถึง ความเจริญของงานส่วนตัวในสิ่งที่ตนเลือกเรียนด้วย

ส่วนความต้องการในด้านการทำหยาและแรงกระตุ้นทางปัญญานั้นจะสนองโดยเนื้อหา ของรายวิชาปกติ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการฝึกภาคสนามที่แต่ละคนเลือกด้วยตนเอง แต่เนื่องจากนักศึกษาตามโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกันเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ จากหลายวิทยาลัยหลายระดับ จึงทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในแต่ละสาขาในหลายระดับเช่นเดียวกัน แม้ว่าสถาบันที่ตนเลือกเรียนไม่ได้สอนเนื้อหาตามที่ต้องการ หรืออยากเรียนให้ทั้งหมดก็ตาม

การ กระตุ้นทางปัญญาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกัน คือการไม่เน้นการแข่งขัน เนื่องจากหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนของนักศึกษาแต่ละคน จัดเป็นรายบุคคล นักศึกษาแต่ละคนจึงแข่งขันกับตัวเองเท่านั้น ดังนั้นการตัดสินคะแนนจึงไม่มี โคงปกติหรือคะแนนเฉลี่ย ด้วยเหตุนี้นักศึกษาผู้นักศึกษาจึงต้องการที่จะได้เรียนรู้เองมากกว่าที่คนอื่น ต้องการให้เรียน และการอยากได้คะแนนสูง ๆ และแรงกระตุ้นทางปัญญาจึงมีต่างกันไป

ตามประสบการณ์ทางการเรียนที่ได้อีก แม้ว่าจะมีการให้คะแนนเป็นทวิอักษร เอ บี ซี ดี หรือผ่าน ไม่ผ่านก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาจะเปรียบเทียบวัดประสคเดิมที่ระบุไว้ในข้อผูกมัดทางการเรียนของแต่ละคน ไม่ได้เปรียบเทียบกับคะแนนของคนอื่น และที่สำคัญประการสุดท้ายคือเนื่องจากโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นรึนักศึกษาที่มีความสามารถพื้นฐานแตกต่างกัน นักศึกษาบางคนอาจจะเลือกเรียนบางวิชาในระดับบัณฑิตศึกษา ส่วนคนอื่นอาจจะเลือกเรียนวิชาในวิทยาลัยชุมชนและเรียนภาคปฏิบัติเบื้องต้น การทำทหายและการกระตุ้นทางปัญญาจึงมีอยู่ทุกระดับ การศึกษาเป็นรายบุคคลนี้จึงเป็นการสนองความต้องการทางสติปัญญาในหลายระดับได้อย่างเหมาะสม

แรงจูงใจในการกลับเข้ามาเรียนใหม่ควรจะได้นำมาพิจารณาในที่นี้เช่นเดียวกันจากประสบการณ์จะพบว่าทจะได้เข้าศึกษาต้องใช้เวลาอย่างน้อย 12 ถึง 18 เดือน นับตั้งแต่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามจนการรับเข้าเป็นนักศึกษา ซึ่งขั้นตอนในการสมัครมีตั้งแต่การคัดเลือก การคาดคะเนจำนวนนักศึกษา การสมัคร การติดตามผล และการพิจารณาในเรื่องงบประมาณ

เมื่อคำนึงถึงภารกิจของผู้ใหญ่ในแง่ของเวลา เงิน และกำลังกายกำลังใจในการกลับมาเรียนจนจบหลักสูตร และสร้างความเชื่อมั่นตนเองขึ้นมาได้เหมือนผู้กลับมาเรียนคนอื่น ๆ

โครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นจึงได้จัดประสบการณ์แบบให้สองศึกษาเสียก่อน เรียกว่าโครงการสองศึกษา (Program Transition) กล่าวคือจะจัดเวลาไว้คาบหาก 4 เดือน เพื่อให้นักศึกษาของเรียน 6 หน่วยกิต โดยนักศึกษาที่ตัดสินใจสมัครเข้าเรียนจะมาพบกัน

แบบสมัครมาเป็นกลุ่มย่อยเพื่อจัดกิจกรรมในการวางแผนชีวิตและอาชีพของแต่ละคน แม้ว่าผู้ใหญ่เหล่านี้จะมีแรงจูงใจในการกลับมาเข้าศึกษาบ้างแต่จริงจังก้ตาม ผู้ใหญ่ยังมีความกลัวและวิตกกังวล ความกลัวและวิตกกังวลเหล่านี้มักจะเป็นอุปสรรคในการใหญ่ใหญ่ก้าวไปข้างหน้า ้วยความสำเร็จเป็นเวลาหลายปีทีเดียว อย่างไรก็ตามเมื่อนักศึกษาผู้ใหญ่คนใดพร้อมแล้วก็อาจจะก้าวไปอย่างรวดเร็วได้ก่อนที่จะสงสัยจะหายไปหรือมีสิ่งอื่นเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่จะมาทำให้การเข้าศึกษาช้าลง โครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นมองเห็นปัญหานี้และรับนักศึกษา

เข้าเรียนตลอดปีปฏิทิน เวลาเรียนภาคละ 16 สัปดาห์ของนักศึกษาแต่ละคนจะเริ่มนับ
ตั้งแต่วันมาสมัครเรียน และนักศึกษาสามารถเลือกเดือนให้เหมาะกับสถานการณ์ทางการเงิน
และเรื่องส่วนตัว

แรงจูงใจและความต้องการต่าง ๆ ของผู้ใหญ่ซึ่งกำลังคิดจะเข้าเรียน หรือกลับมา
เข้าเรียนในวิทยาลัยจะเป็นเครื่องบอกให้ทราบว่า จะจัดหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่อย่างไร ซึ่ง
วิธีนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการสนองความต้องการของผู้เรียน โครงการหรือหลักสูตรที่จัดสำหรับ
ผู้ใหญ่เหล่านี้อาจจะไม่สะดวกสำหรับสถาบันการศึกษา คณะอาจารย์หรือบุคลากรอื่น ผู้ใหญ่บางคน
อาจจะมาเรียนได้เฉพาะนอกเวลา ซึ่งหมายความว่า วิทยาลัยจะต้องจัดสอนในตอนเย็น หรือ
ในวันหยุดสุดสัปดาห์ นักศึกษาผู้ใหญ่เป็นจำนวนมากไม่ค่อยมาที่วิทยาลัย แต่ต้องการศึกษาด้วย
ตนเองอยู่ที่บ้าน หรือทำโครงการอื่นที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ตนทำ หรือต้องการไปพบอาจารย์
ที่ปรึกษาที่บ้านหรือในที่อื่นในชุมชนที่สะดวก

ผู้ใหญ่ต้องเผชิญกับปัญหาและวิกฤตการณ์ในชีวิตหลายด้าน เช่น ความตาย การ
เจ็บไข้ การล้มละลาย การตกงาน การโยกย้ายที่อยู่ การหย่าร้าง ความทุกข์ และ
ปัญหาระหว่างพ่อแม่กับลูก เป็นต้น วิทยาลัยจะต้องช่วยนักศึกษายุใหญ่หาโอกาสมาเรียน
เมื่อเวลานั้นมาถึง และจะต้องให้ความอนุเคราะห์เมื่อประสบปัญหา ฉะนั้นความยืดหยุ่น
ของหลักสูตรและความรู้สึกเป็นกันเองจึงเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าหากว่าหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่
ได้มีการประเมินผลในทำนองนี้แล้ว ย่อมทำให้หลักสูตรมีคุณภาพดีขึ้น มาตรฐานสูงขึ้น และมีความ
เหมาะสมยิ่งขึ้น

การให้หน่วยกิตสำหรับการเรียนนอกวิทยาลัย

สิ่งที่พิจารณาเกี่ยวกับโครงการศึกษายุใหญ่แบบนี้คือวิธีการรับรองผลการเรียน
ที่มีมาก่อนที่นักศึกษามาเข้าเรียนตามหลักสูตรของวิทยาลัย มีการเทียบหน่วยกิตสำหรับ
ประสบการณ์ที่ผ่านมา เช่นมีชื่อเรียกว่า หน่วยกิตประสบการณ์ชีวิต หน่วยกิตประสบการณ์
การเรียน หน่วยกิตที่เรียนมาก่อน และหน่วยกิตที่เรียนมาล่วงหน้า เป็นต้น

นักศึกษาที่มาเข้าเรียนในโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นส่วนใหญ่จะเตรียมแผนเสนอขอเทียบหน่วยกิตที่เรียนมาแล้วล่วงหน้า วิธีการเช่นนี้นับว่าเป็นสิ่งสนใจสำคัญอันหนึ่ง เพราะการได้รับการเทียบหน่วยกิตเช่นนั้นจะทำให้เวลาเรียนจบปริญญาสั้นเข้า และประหยัดเงินด้วย ซึ่งนับว่าเป็นความกรุณาต่อผู้เรียนผู้ใหญ่วัยที่มีเวลาและเงินจำกัด

เมื่อพิจารณาในแง่การศึกษาแล้วจะเห็นว่า การคิดเทียบหน่วยกิตวิชาที่เรียนมาก่อนหน้านี้ เป็นการเสริมปรัชญาของโครงการ เพราะถือว่าผลการเรียนรู้นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และเป็นความหวังขั้นสุดท้ายของโครงการปริญญา โครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้น ถือว่าการเรียน "ที่ไหน เมื่อไร และนานเท่าไร ?" มีความสำคัญน้อยกว่าความรู้และความสามารถที่ผู้เรียนได้รับ เนื่องจากโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นถือว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ และเป็นการเรียนรู้ที่มีผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความเหมาะสมเป็นผู้ประเมิน การพิจารณาและนับผลการเรียนรู้ที่ได้รับก่อนการมาสมัครเข้าเรียนจึงเป็นวิธีการที่มีเหตุผลเหมาะสม และเป็นประโยชน์ที่จะนำมาใช้

การคิดเทียบหน่วยกิตให้ตามโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นเป็นเรื่องต้องใช้เวลา ใช้ความอดทน และสัจจะนิรันดร์ นักศึกษาจะต้องทบทวนและสะท้อนให้เห็นสิ่งที่เรียนแล้ว และความหมายของสิ่งที่เรียนมาแล้วในอดีต จะต้องรวบรวมข้อมูล เขียนคำบรรยาย และคำอธิบายค่อนข้างละเอียด ต้องแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์กับการเรียน คิดต่อกับวิทยาการหลายคน และประสานกับวิธีการประเมินผล วิธีการทั้งหมดจะใช้เวลาอย่างน้อย 6 เดือน ถึง 1 ปี

สิ่งยุ่งยากและสำคัญอีกด้านหนึ่งคือการเปลี่ยนประสบการณ์และกิจกรรมให้เป็นหน่วยกิต ผลการเรียนรู้ การจะได้ทำต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและเป็น เรื่องของนามธรรม พอสมควร อาจารย์หลายคนประสบปัญหาอย่างมากในการเขียนประสบการณ์เชิงพฤติกรรมในวิชาที่ตนสอน นักศึกษาในโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นจะต้องเป็นผู้เขียนแทน ซึ่งจะต้องทำเลยไปอีกขั้นหนึ่งคือการเปลี่ยนข้อความซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ให้เป็นข้อความให้เป็น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สามารถแสดงให้เห็นได้ โครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกั้น
ถือว่าวิทยาลัยไม่ได้ให้หน่วยกิตสำหรับประสบการณ์หรือกิจกรรมชมรมฯ แต่ให้สำหรับสิ่งที่
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละความหมายของประสบการณ์นั้นต่างหาก คนเราอาจจะทำงาน
เกินงานถึงสิบปีแต่ได้เรียนรู้เพียงอย่างเดียวคือเรียนรู้อย่างซ้ำซาก หรือคนเราอาจจะเรียนรู้
สิ่งใหม่หลาย ๆ อย่างในงานหนึ่งชั่วระยะเวลาเพียงปีเดียว

วิธีการเช่นนี้มีความหมายอย่างไรในแง่ของการพัฒนา ? ทำไมนักศึกษาผู้ใหญ่จึงอยู่ใน
โครงการเกือบทุกคนจึงเห็นว่าวิธีการคิดเทียบหน่วยกิตในสิ่งที่เรียนหรือมีประสบการณ์มาก่อน
เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในโครงการนี้ ทั้ง ๆ ที่ทราบว่าทำโดยยากมาก ? ทางวิทยาลัยเชื่อว่า
วิธีการเทียบคะแนนเป็นหน่วยกิตให้สนับสนุนความต้องการเชิงพัฒนาการของผู้ใหญ่ได้มากที่สุด
และช่วยให้ผู้ใหญ่ได้ปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม ที่จริงแล้ววิธีการเช่นนี้
ได้คำนึงถึงภารกิจเชิงพัฒนาการในวัยผู้ใหญ่ (Developmental Tasks) ซึ่งหมายถึง
ความเจริญงอกงามด้านต่าง ๆ ที่มาจากความต้องการที่มีอยู่ในตัว ซึ่งต้องอาศัยทักษะใหม่ ๆ
เมื่อได้ทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภารกิจเชิงพัฒนาการของผู้ใหญ่กับวิธีการคิดเทียบ
เป็นหน่วยกิตผลการเรียนจะพบว่าวิธีการนี้ได้ช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาความเจริญงอกงาม
เป็นอย่างมากในหลายด้าน นอกจากจะได้หน่วยกิตแล้ววิธีการนี้ยังให้ผลในด้านอื่น เช่น
การได้ทบทวนชีวิตของตนเองอย่างละเอียดซึ่งเน้น "เหตุการณ์สำคัญในชีวิต" และ "จุดที่เป็น
หัวเลี้ยวหัวต่อ" ที่ทำให้วิถีชีวิตแตกต่างออกไปอย่างเด่นชัด (ซีโฮ, 1974 และ เลวิน, 1978)
การกำหนดคุณค่าของประสบการณ์ ชีวิต และการเรียนรู้ของตนเอง และการยอมรับในคุณค่า
ของตนเองจากคนอื่น การยอมรับว่าแต่ละคนมีมาแต่มาากน้อยเพียงใดและได้ทำอะไรไปแล้ว
การสร้างคามเชื่อมั่นตนเอง การยอมรับว่าตนเองมีศักดิ์ศรีและเป็นตัวของตัวเองซึ่งมาจาก
การทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จและเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ได้ทราบความสามารถและความบกพร่อง
ของตนเองอย่างละเอียด การเข้าใจและเขียนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของตนเองออกมาเป็น
คำพูด การเข้าใจค่านิยมของตนเองชัดเจนยิ่งขึ้น การพัฒนาทักษะเกี่ยวกับงานและหน่วยงาน

การพัฒนาทักษะในการวางแผนงานและการประสานงาน การพัฒนาทักษะในการสื่อสารด้าน การพูดและการเขียน การรู้จักตนเองและการแสดงออก การรู้จักก้าวไปข้างหน้า การได้รับ แรงสนับสนุนจากคนอื่น เกี่ยวกับความพยายาม ความมั่นใจ และเป้าหมายของตนเอง ความสุข ในการทราบว่าตนเองเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และการเข้าใจสิ่งๆ เกี่ยวกับแนวทางอาชีพ เป้าหมายในชีวิต และที่จะก้าวต่อไปข้างหน้า

ถ้าการศึกษาที่มีคุณภาพหมายถึงการมีสุขภาพจิตดี และมี ความเจริญงอกงามทางคาน ทัศนคติแล้ว จะเห็นว่าวิธีการคิดเทียบคะแนนนี้ได้อธิบายทั้งสองด้าน ถ้าเป้าหมายหรือวัตถุ ประสงค์ทั้งเพิ่มของคุณภาพของการศึกษาเสรีคือการศึกษามีวิจารณ์ ความสามารถในการ วิเคราะห์และสรุป ความสามารถในการคิดหาเหตุผลและการตัดสินใจ ทักษะในการสื่อสาร การเข้าใจตนเอง การมีสุขภาพของความเป็นมนุษย์ และกำลังใจในการเรียนรู้ไปตลอดชีวิต แล้ววิธีการคิดเทียบคะแนนได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ของเสรีสำหรับผู้นั้นเป็นอย่างมาก ส่วนการให้เด็กศึกษาเน้นหนักในสาขาต่าง ๆ เพื่อต้องการให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์และได้ ศึกษาตัวลึกในสาขานั้นตามความเหมาะสมของอาชีพ การเทียบคะแนนทำให้ทราบละเอียด ระวังความสามารถและความบกพร่องของตนเอง โดยคำนึงถึงทักษะที่จะนำไปประกอบอาชีพได้

ดังนั้นจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่นักศึกษาในโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้น ได้พบว่าวิธีการนี้ได้ให้ทั้งความพึงพอใจและความลำบากใจ ความสำเร็จสมบูรณ์ของวิธีการ เป็นเครื่องหมายยืนยันในโครงการปริญญาสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ส่วนผลคุณภาพของวิธีการใน การส่งเสริมความเจริญงอกงามของผู้ใหญ่และการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีความหมาย ในชีวิตที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

การจัดหลักสูตรสำหรับผู้เรียนผู้ใหญ่

ในโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นจะพบว่าหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้ใหญ่ที่มีอายุมากหลายรูปแบบ เนื่องจากรูปแบบต่าง ๆ เหล่านี้มักจะแตกต่างกันหรือมีลักษณะ ตรงกันข้ามกับหลักสูตรที่จัดสำหรับผู้ใหญ่อายุน้อยซึ่งเพิ่งจบจากโรงเรียนมัธยมใหม่ ๆ จึงควร นำมาพิจารณาเป็นพิเศษในเรื่องนี้

ผู้ใหญ่ที่มีอายุมากจะได้เปรียบผู้ใหญ่ที่มีอายุน้อยในเรื่องปริมาณและคุณภาพของ
ประสบการณ์ชีวิต ส่วนผู้ที่มีอายุ 18 ถึง 20 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่จบจากโรงเรียนที่เรียน
มาเต็มสิบสองปี และเป็นผู้ที่ "รู้ทฤษฎีมาก" และ "มีประสบการณ์น้อย" แต่ผู้ใหญ่อายุมาก
จะเป็นผู้ "มีประสบการณ์มาก" และ "รู้ทฤษฎีน้อย" ดังนั้นหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่จำเป็นต้อง
ต้องทำให้ประสบการณ์ทางการเรียนมีความสอดคล้องกันระหว่างความรู้ด้านทฤษฎีกับทักษะการปฏิบัติ
และเปรียบเทียบสิ่งที่รู้แล้วและเรียนแล้ว

วิธีการ มีวิธีการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่นักศึกษาในโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำหนดขวางกัน
จะเลือกใช้ นักศึกษาอาจจะเข้าสัมมนาเพื่ออภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันใน
กลุ่มย่อย เลือกวิธีศึกษาด้วยตนเองและอ่านหนังสือเพื่อค้นคว้าเอกสารและตำราในสาขา
ต่าง ๆ โดยมีอิสระในการจัดเวลาและตารางเรียนของตนเอง นักศึกษาอาจจะเข้าเรียน
ในชั้นตามปกติเพื่อฟังคำบรรยายจากผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาต่าง ๆ และวัดความเชี่ยวชาญ
ของตนเองกับเอกสารที่ได้อ่านและความรู้ของอาจารย์ผู้บรรยาย นักศึกษาอาจจะเลือกเรียน
วิชาอิสระ หรือเรียนทบทวนกับอาจารย์ที่มีชื่อเสียงเพื่อให้ได้ประสบการณ์ทางการเรียนที่ดีที่สุด
กับผู้ที่มีความสำเร็จในวิชาชีพมาแล้ว ตามโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำหนดขวางกันจะมีการ
ให้คะแนนมากกว่า 50 หน่วยกิต จากวิธีการเรียนภาคทฤษฎีตามที่กล่าวมานี้

วิธีการเรียนโดยการทดลองซึ่งส่วนมากจะเป็นโครงการภาคสนามที่ทำด้วยตนเอง
เช่น เกี่ยวกับการฝึกในหน่วยงาน กิจกรรมอาสาสมัคร และการทำงานที่ได้คำตอบแทนจะมี
คะแนนให้ 38 หน่วยกิต เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์มากจะเลือกเรียนภาคทฤษฎี
ในห้องเรียนตามแบบเก่า ส่วนนักศึกษาที่ยังหนุ่มและมีประสบการณ์น้อยจะเลือกทำโครงการ
ภาคสนามเพื่อหาประสบการณ์ นักศึกษาหญิงในวัยกลางคนที่มีประสบการณ์ในการอาชีพน้อย
จะเลือกเรียนเหมือนกับนักศึกษาที่ยังหนุ่ม คือเลือกเรียนภาคสนามเพื่อหาประสบการณ์
จะเห็นได้ว่าสิ่งที่นักศึกษาต้องการจากวิทยาลัยมากที่สุดคือสิ่งที่ตนยังขาดอยู่นั่นเอง

การเทียบหน่วยกิตให้โดยพิจารณาจากประสบการณ์นั้นจะพิจารณาจากประสบการณ์ในการทำงานหรืองานอาสาสมัครที่เคยทำมาก่อน ส่วนการเทียบหน่วยกิตที่เป็นภาคทฤษฎีหรือที่เรียนมาแบบไม่นับหน่วยกิตจากโรงเรียน หรือสถานศึกษาอื่นที่ไม่ใช่วิทยาลัยจะน้อย

การโอนหน่วยกิตจากวิทยาลัยที่มีการรับรองอื่น ๆ ก็จะนับเป็นการเรียนภาคทฤษฎี และจะเทียบให้เป็นหนึ่งในสองปีตามหลักสูตร ในโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นของนักศึกษา ฉะนั้นจากหน่วยกิตทั้งสามประเภทคือที่โอนมาจากวิทยาลัยอื่น หน่วยกิตที่เทียบให้จากที่อื่นก่อนมาเข้าเรียน และหน่วยกิตที่เรียนตามโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นรวมแล้วไม่น้อยกว่า 128 หน่วยกิต จึงจะถือว่าเรียนจบตามหลักสูตรปริญญาตรี โครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้น มีนักศึกษายุ่งใหญ่หลายคนสามารถทำหน่วยกิตให้ครบได้เพียงมาเรียนวิชาภาคทฤษฎีเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า นักศึกษาที่ประสบการณ์ในชีวิตมาากแล้ว วิธีการจัดแหล่งวิทยาการในหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่จำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย

การจัดลำดับวิชา การจัดนักศึกษายุ่งใหญ่เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ช่วยให้การจัดรายวิชาตามหลักสูตรสะดวกขึ้น นักศึกษาประเภทแรกซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหญิงคือเป็นผู้ที่เคยเรียนในระดับวิทยาลัยมาเมื่อหลายปีแล้ว ซึ่งอาจจะเคยเรียนมา 1 หรือ 2 ปี ในวิชาพื้นฐาน หรือเรียนในวิชาเอกมาแล้วก็มี แต่มีเหตุจำเป็นต้องออกจากวิทยาลัย เช่น แต่งงาน มีครอบครัว การกลับมาเข้าศึกษาต่อนี้เพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพใหม่ นักศึกษาพวกนี้จะใช้เวลาส่วนใหญ่ศึกษาวิชาที่ตนเคยเรียนมาแล้วให้เพิ่มอีกยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะคล้ายกับนักศึกษาวัยรุ่นที่กำลังเรียนอยู่ในปีที่สามของมหาวิทยาลัย คือเริ่มจากการเรียนรู้พื้นฐานกว้าง ๆ แล้วจึงมาเรียนให้แคบเข้าเฉพาะวิชาเอกเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญมากขึ้น

นักศึกษายุ่งใหญ่อีกประเภทหนึ่งซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชาย คือผู้ที่ประกอบอาชีพแล้วในสาขาที่เลือกเรียนเป็นวิชาเอกหรือวิชาเน้นหนัก และอาจจะไม่เคยสนใจเรียนในสาขาอื่นมานาน นักศึกษาประเภทนี้มุ่งเรียนภาคทฤษฎีในสาขาของตน แต่ต้องการเรียนวิชาที่เป็นความรู้พื้นฐานในหลักสูตรด้วย ในกรณีเช่นนี้หลักสูตรจึงคล้ายกันกับนักศึกษาประเภทแรก คือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะวิชาแล้ว จึงต้องเรียนเพิ่มในวิชาที่เป็นความรู้ทั่วไปให้มากขึ้นเท่านั้น

การพิจารณาคำกับขึ้นตอนในชีวิตของผู้ใหญ่นั้นมีส่วนสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะอาจจะมีส่วนต่อการจัดเรียงลำดับวิชาในหลักสูตรของนักศึกษาด้วย ลำดับรายวิชาที่ปรากฏในใบคะแนนของนักศึกษาที่มีอายุมาก ๆ อาจจะไม่มีมีความสำคัญเท่ากับการทำให้หลักสูตรมีความสมดุล ซึ่งเป็นหลักสูตรที่จบโดยสมบูรณ์ และสมดุลกับระหว่างประสบการณ์และความรู้ที่ได้รับ

กลวิธีเรียน ผู้ใหญ่มักจะคิดว่าตนทราบกลวิธีเรียนของตนเอง เช่นอาจจะรู้ว่าตนเรียนไค้ดีที่สุดเมื่อใดลงมือทำเสียก่อน แล้วจึงตามด้วยการคิดทบทวน การหาเหตุผล และการคัดย่อ หรืออาจจะคิดว่าตนเรียนไค้ดีที่สุดจากการฟังการบรรยาย ภาพยนตร์ และการอ่านหนังสือ แล้วตามด้วยการอภิปราย และการมีประสบการณ์ สิ่งเหล่านี้ควรจะได้นำมาพิจารณา แต่มีเครื่องมือหลายอย่างที่จะช่วยให้ทราบกลวิธีเรียนของนักศึกษาได้ละเอียดยิ่งขึ้น (โคตบี, 1976 แคลกซ์ตัน และแรตส์ตัน, 1978) การรู้จักกลวิธีเรียนนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้เรียนและอาจารย์ที่ปรึกษา และเป็นข้อมูลในการจัดลำดับวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นักศึกษาผู้ใหญ่ที่อายุมากอาจจะอยากใช้กลวิธีเรียนและสื่อที่ตนคุ้นเคยแต่มีความสบายใจในการใช้เช่นเดียวกับนักศึกษาที่อายุน้อย ผู้ใหญ่จะรู้สึกไม่สบายใจถ้าทำอะไรผิดพลาดหรือล้มเหลวในสายตาของคนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออาจารย์ผู้สอนหรืออาจารย์ที่ปรึกษาที่มีอายุน้อยกว่า ฉะนั้นเมื่อกลับเข้ามาเป็นนักศึกษาอีกครั้ง จึงจำเป็นต้องสนับสนุนให้นักศึกษาผู้ใหญ่ทำอะไรให้สำเร็จ ต่อเมื่อผู้ใหญ่มีความมั่นใจตนเองจึงเปลี่ยนเป็นวิธีอื่นที่มีการเสี่ยงและลองในสถานการณ์ใหม่ ๆ การทำเช่นนี้จะทำให้ผู้ใหญ่มีความรู้สึกภาคภูมิใจ มีความเชื่อมั่น และรู้สึกว่าการตนมีความสามารถ

แหล่งวิทยาการ คำว่าแหล่งวิทยาการในโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้นหมายถึงทักษะในการหาแหล่งวิทยาการ และคำว่าการศึกษาแหล่งวิทยาการหมายถึง การสำรวจคู่มือนักศึกษาจากวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อหารายวิชาที่ต้องการเรียน และรวมไปถึงการโทรศัพท์หาหรือกับผู้เชี่ยวชาญที่จะเป็นวิทยากร การไปพบวิทยาการ และขอให้วิทยากรมาเป็นอาจารย์

ในวิชาที่ตนเลือกศึกษาค้นคว้าเอง และหมายถึงการไปติดต่อกับหน่วยงานหรือนายจ้างเพื่อ
ขอไปฝึกงานหรือทำโครงการวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานนั้นหรือเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา
เองด้วย การทำงานเหล่านี้ต้องอาศัยความกล้าและความเชื่อมั่นตนเอง (กรีนเบิร์ก, 1978)

อาจารย์ที่ปรึกษาและเจ้าหน้าที่ในโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกั้น จะคอย
สนับสนุนช่วยเหลือแนะนำเกี่ยวกับการหาแหล่งวิทยากร เมื่อนักศึกษามีความชำนาญในการหา
แหล่งวิทยากรแล้วความภาคภูมิใจและความรู้สึกลึกซึ้งที่มีต่อความสำเร็จจะเพิ่มขึ้น และกลายเป็น
พลังเมืองที่มีความคิดต้องแล้วที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนในที่สุด

นอกจากนี้ผู้ใหญ่มองตัวเองว่าเป็นผู้บริโภคร และผู้บริโภคจะต้องซื้อสินค้าที่ดีที่สุด
เท่าที่จะหาซื้อได้ การเรียนในวิทยาลัยนั้นสิ้นเปลืองเงินมาก นักศึกษาผู้ใหญ่จะมาทนเสียเวลา
และเงินทองไม่ได้ จากการที่ให้นักศึกษาผู้ใหญ่รู้จักแหล่งวิทยากรทั้งในและนอกวิทยาลัย
ทำให้ทราบว่าแหล่งวิทยากรชั้นเยี่ยมอีกมากมาย การเลือกผู้เชี่ยวชาญมาเป็นที่ปรึกษาใน
โครงการวิจัย และให้คำปรึกษาในวิชาที่เรียนด้วยตนเอง มาบรรยายในรายวิชาหรือมานำ
ในการสัมมนาถือว่าเป็นทักษะที่มีค่าที่สุดอย่างหนึ่งที่ช่วยให้นักศึกษาได้รับเพราะเป็นการส่งเสริม
การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เรียนนำตนเอง

การทบทวนปริญญา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดหลักสูตร

โครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกั้นจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้สำเร็จ
การศึกษาในชั่วโมงทบทวนปริญญา (Degree Review Sessions) ซึ่งชั่วโมงทบทวนนี้
จัดไว้ในลักษณะเป็นการเฉลิมฉลองความสำเร็จมากกว่าเป็นการประเมินผล โดยจัดให้มีการ
ทบทวนปริญญานี้ครั้งหนึ่งก่อนในตอนกลางภาคเรียนสุดท้าย คล้าย ๆ เป็นการซ่อมพิธีประเมินผล
ปริญญาทั้งหมด นักศึกษาที่จะรับปริญญาจะเป็นผู้รับผิดชอบในการเตรียมงานทั้งหมดสำหรับชั่วโมง
ทบทวนปริญญานี้ ในชั่วโมงทบทวนแต่ละครั้งจะมีอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้จัดและบริหารโครงการ

วิทยาการอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจะเข้าฟัง บางครั้งจะมีสามี ภรรยา ลูก และเพื่อนของ
ผู้จะเป็นบัณฑิตมาฟังฟังผลงานต่าง ๆ ของนักศึกษาในระหว่างศึกษา เช่น ขอบเขตการเรียนรู้
ภาคทฤษฎี หรือรายงาน โครงการงาน การประเมินผลในรายวิชา ใบคะแนน ฯลฯ จะนำมา
จัดแสดงไว้ในชั่วโมงนี้

บัณฑิตส่วนมากจะแสดงความกระตือรือร้นและความประทับใจที่ได้รับจากโครงการ
มหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกั้น มีการกล่าวอย่างเปิดเผยจริงใจ และแสดงถึงความรู้สึกต่าง ๆ
ที่ตนได้รับหรือมีประสบการณ์จากโครงการมหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกั้นนี้ การแสดงผลงานนี้
เป็นการยืนยันว่า "เราทำได้สำเร็จแล้ว"

การแสดงความรู้สึกที่ประทับใจในที่สุดส่วนมากเป็นของบัณฑิตหญิงที่มีอายุในช่วงอายุสามสิบ
สี่ปี และห้าสิบปี แต่จะพบน้อยในบรรดานักศึกษายวัยเดียวกัน ส่วนบัณฑิตชายที่แสดงความรู้สึก
ส่วนหัวเกี่ยวกับโครงการมักจะเป็นผู้ที่กำลังจะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชีวิตและการทำงาน
ของตน

การให้สัตยาบันที่มอบหมายงานปริญาตัวตนเองนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าโครงการมีผลกระทบและ
ประสิทธิภาพต่อการพัฒนาและความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์ จากความรู้สึกที่นักศึกษาได้แสดงออก
ในชั่วโมงนี้ให้เห็นว่า นอกจากหลักสูตรจะให้ได้รับความรู้ใหม่ ๆ ทักษะใหม่ ๆ และได้รับปริญญาแล้ว
ยังส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเชิงพัฒนาการ และทำให้ชีวิตของนักศึกษาแต่ละคนมีความหมายและ
มีคุณภาพมากขึ้น

ส่วนผู้มอบหมายปริญาอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แสดงเพียงว่าได้จบหลักสูตรปริญาตรีที่มีความสมบูรณ์
เข้มข้น และได้ความรู้มาก นักศึกษากลุ่มนี้จะมอบหมายหลักสูตรอย่างรวบรัด แสดงผลงานและ
รายงานต่าง ๆ ที่เห็นว่าสำคัญ และอธิบายถึงความพึงพอใจที่ได้รับปริญญา ไม่ได้แสดงความรู้สึก
ชื่นชมหรืออารมณ์รุนแรงเหมือนกลุ่มแรก แต่ได้แสดงให้เห็นความภูมิใจและความใส่ใจ แสดงว่า
หลักสูตรที่ตนเรียนสนองเจตนารมณ์ของตนแล้วแต่ขาดผลกระทบส่วนหัวในด้านคุณภาพ นักศึกษากลุ่มนี้
มีทั้งหญิงและชายที่มีอายุระหว่างยี่สิบกว่า และนักศึกษายในวัยสามสิบเศษ บัณฑิตกลุ่มนี้คล้ายกับว่า

มาเรียนเพื่อต้องการให้จบเท่านั้นไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงในชีวิตหรือการทำงานมากนัก กล่าวคือ เป้าหมายได้บรรลุแล้ว แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญอย่างมากในชีวิต บันทึกกลุ่มนี้อาจจะมาถึง "จุดสุดยอดของการพัฒนา" แล้ว ซึ่งต่างจากระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบที่เรียกว่า "เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อ" หรือที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก (เดวินสัน, 1978)

บันทึกกลุ่มที่สามเป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยเข้าใจและเห็นคุณค่าของความรู้เดิมและความสมคูลย์ของหลักสูตร ของการมีอาจารย์ที่ปรึกษาแบบตัวต่อตัว ของการมีวิธีเรียนด้วยตนเอง และการได้เรียนและใช้แหล่งวิทยาการทั้งในและนอกวิทยาลัยมากนัก บันทึกกลุ่มนี้แสดงออกคล้ายกับว่ามาเรียนเพราะคนอื่น เช่น นายจ้าง ภรรยา หรือเจ้าหน้าที่ควบคุมตน ไม่ได้มาเรียนเพื่อตนเอง แม้ว่าพวกเขาจะแนะนำแต่ไม่ได้ดล บันทึกกลุ่มนี้จะเรียนเพื่อให้ได้ครบ 128 หน่วยกิต แต่ไม่ได้อะไรเพิ่มขึ้นในสมองหรือในชีวิตมากนัก

เมื่อพิจารณาในด้านส่วนตัวของแต่ละคนจะเห็นว่าตัวโม่งทบทวนปริญญาจะเปิดโอกาสให้นักศึกษาและหลักสูตรได้ประเมินผลด้วยตนเองและมีปฏิกริยาตอบสนอง ตัวโม่งเหล่านี้อาจจะถือว่าเป็นช่วง "เวลาที่จะสอนได้" (teachable moments) เพราะเราเรียนรู้วิธีที่จะปรับปรุงบทบาทของเราในฐานะเป็นนักการศึกษาผู้ใหญ่ และผู้จัดหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่

สรุป

แม้ว่าหลักสูตรต่าง ๆ สำหรับผู้ใหญ่ได้จัดและใช้ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมาแล้ว ในช่วงสิบปีที่ผ่านมาก็ตาม หลักสูตรที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลางและเน้นการศึกษาด้วยตนเองนี้ ได้สนองความต้องการเชิงพัฒนาของผู้ใหญ่ได้อย่างกว้างขวาง หลักสูตรที่สามารถช่วยให้ผู้ใหญ่มีการกิจเชิงพัฒนาที่สำคัญ ๆ ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อและช่วงขึ้นของชีวิตนับว่ามีผลกระทบต่องานของแต่ละคนอย่างมาก การช่วยให้ผู้ใหญ่ได้มีการพัฒนาและความเจริญงอกงาม และการได้เรียนจนจบหลักสูตรจึงอาจจะถือเป็นเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาคุณภาพของหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

เมื่อเราได้ทราบและเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพิ่มขึ้น เราขอมพัฒนาความสามารถของเราในการสร้างหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่เพื่อให้สนองความต้องการและความสนใจของผู้ใหญ่ได้ดียิ่งขึ้น เมื่อเราทำได้เช่นนี้แล้วเราในฐานะเป็นนักการศึกษา จะช่วยให้เกิดมิติใหม่ในการแสวงหาวิธีการเรียนรู้ที่มีความหมายและทำให้คุณภาพชีวิตในช่วงสิบปีข้างหน้าดีขึ้น

หมายเหตุ

แปลและเรียบเรียงจาก Greenberg, Elinor. "The University Without Walls (UWW) Program at Loretto Heights College : Individualization for Adults", New Directions for Higher Education, 29, 1980, pp. 47-61.

ผู้เขียน เอลิเนอร์ กรีนเบิร์ก เคยเป็นผู้อำนวยการก่อตั้งโครงการมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกั้น ของวิทยาลัยลอเรตโตไฮท์ส เป็นกรรมการผู้จัดการเขตภูเขาและที่ราบสูง ของคณะกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Council for Advancement of Experiential Learning (CAEL)) เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาลัยขนาดเล็ก (Council for Advancement of Small College (CASC)) และเป็นคณะกรรมการวิจัย เพื่อการพัฒนาและจัดหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่ และเป็นกรรมการในคณะบรรณาธิการวารสารการศึกษา จากประสบการณ์ (Journal for Experiential Education)

3. มหาวิทยาลัยกับการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาสังคม *

คำนำ

มหาวิทยาลัยในประเทศอินเดียในอดีต อย่างเช่นมหาวิทยาลัยนาันทา และคัลลิตา ซึ่งมีอายุประมาณ 1500 ปี และมหาวิทยาลัยใหญ่อื่น ๆ ในเอเชีย เช่นมหาวิทยาลัยอซาร์ ในกรุงไคโร ซึ่งจัดการอุดมศึกษาแล้วตั้งแต่ ค.ศ. 1776

เมื่อ ค.ศ. 1968 มีนักปรัชญาวินิจฉัยท่านหนึ่งชื่อ ศาสตราจารย์ เค.จี.ซายิดไน (K.J. Sayidain) กล่าวว่า "มหาวิทยาลัยจะต้องมีความรับผิดชอบ และมีความสำนึกต่อสังคม" และได้กล่าวถึงมหาวิทยาลัยในอินเดียโดยทั่วไปว่า

"มหาวิทยาลัยโดยทั่วไปจะไม่คิดถึงปัญหาสังคม ส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะรับผิดชอบต่อสังคมและความต้องการของชุมชน แต่จะสนใจเฉพาะเรื่องส่วนตัวทั้งอาจารย์และนักศึกษา ถ้าขึ้นเป็นอยู่อย่างนี้ต่อไปมหาวิทยาลัยจะไม่มีบทบาทในการสร้างสรรค์หรือทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้เลย"

อย่างไรก็ดี ท่านผู้นี้ว่าเมื่อได้ศึกษาประวัติศาสตร์การพัฒนาวัฒนธรรมของอินเดีย ในสมัยที่กล่าวมาบรรพจะพบว่า มหาวิทยาลัยนาถานันได้สร้างขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของคนในสังคม และสนองความต้องการทางศาสนาพุทธศาสนาไปพร้อมกัน และปัจจุบันนี้มหาวิทยาลัยในอินเดียหลายแห่งที่มีส่วนรับผิดชอบต่อสังคมและประชาชนอย่างกว้างขวาง และมีมหาวิทยาลัยที่อื่นที่ทำหน้าที่ในทำนองเดียวกัน

* เรียบเรียงจากการบรรยายของ เจ.โรบี คิคค์ (J.Roby Kidd) อดีตเลขาธิการศูนย์การศึกษาผู้ใหญ่ระหว่างประเทศ ประเทศแคนาดา ในการบรรยายพิเศษในการสัมมนาเรื่อง "บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบ" ณ โรงแรมริเวอร์แคว กาญจนบุรี 16 เมษายน 2522 โรบี คิคค์ เป็นนักการศึกษาผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียงของโลกคนหนึ่ง เป็นผู้เลี่ยวชาญและอาจารย์สอนวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ที่มหาวิทยาลัยโทรอนโต แคนาดา ได้เสียชีวิตอย่างกระทันหันด้วยโรคหัวใจวายเมื่อ เดือนมีนาคม 2525

ในที่นี้จะขอกล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัย และจะได้ยกตัวอย่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้ทำอะไรบ้าง ซึ่งอาจจะเป็นข้อคิดในการนำมาปรับปรุง ในตอนแรกจะได้พูดถึงงานพัฒนาและคำขวัญรับผิดชอบของประธานาธิบดีในเร.ร. แห่งประเทศ แคนซัส ซึ่งป็นนักการศึกษาและรัฐบุรุษที่สนใจในการศึกษาว่าเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการ พัฒนาประเทศ ส่วนในตอนที่สอง เป็นการหยิบยกปัญหาสำคัญ ๆ ซึ่งมหาวิทยาลัยเผชิญอยู่ขณะนี้ ในตอนที่สามจะกล่าวถึงรูปแบบของการบริหารมหาวิทยาลัยจะให้แก่มุมนั้น พร้อมยกตัวอย่างจาก บางประเทศ และในตอนสุดท้ายจะกล่าวถึงปัจจัยสำคัญ ๆ ที่มหาวิทยาลัยต้องมีถ้าจะจัดการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอก ระบบโรงเรียน โดยเน้นการพัฒนาให้ทันยุค จะยกตัวอย่างแนวคิดของผู้นี้ ทั้งหลายที่พยายามเข้าใจว่าอะไรเกิดขึ้นในศตวรรษนี้ และกำลังช่วยเราคิดเตรียมการเพื่ออนาคต ตัวอย่างเช่น เอริก ทริสท์ (Eric Trist)

ทริสท์ ได้วิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ในโลกขณะนี้ดังต่อไปนี้

โลกของเรากำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างยุคอุตสาหกรรมกับยุคหลัง อุตสาหกรรม ชีวิตของความเปลี่ยนแปลงนี้สูงพอ ๆ กับในสมัยยุคหินใหม่ที่ได้มีการ ปฏิวัติสังคมเมืองเมื่อมีเมืองและภาษาเขียนเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกจากพื้นฐานทางการ เกษตร การชลประทาน และการทำเหมืองแร่

แต่การปฏิวัติอุตสาหกรรมได้เริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างมากเหลือเกินในโลกที่เรา อาศัยอยู่นี้ แต่การเปลี่ยนแปลงนี้เราเพิ่งจะมารู้สึกกันเมื่อไม่นานมานี้เองว่าสังคม ที่มีความเจริญทางอุตสาหกรรมซึ่งก้าวหน้าตลอดระยะเวลาต่ำกว่า 150 ปี คงจะ ไม่สามารถยับยั้งการเปลี่ยนแปลงได้ไม่นานนักถ้าไม่มีการปรับปรุงแก้ไข

นอกจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมมักจะเป็นไปในทางลบ และใช้การไม่ได้มากนัก เรื่อย ๆ

ขอให้เราลองมาพิจารณาทุกส่วนของโลกนี้ ความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงนี้
อย่างไรบ้าง แอมรรคทางด้านวัฒนธรรมในการปฏิวัติอุตสาหกรรม เช่นในด้านค่านิยม แนวคิด
นโยบาย สถาบัน และด้านวิชาการ ยังไม่พร้อมที่จะให้เราแก้ปัญหาได้เลย ทริสท์กล่าวว่า
วิธีแก้ปัญหานั้นมีอยู่ 4 วิธีด้วยกัน คือ วิธีปล่อยให้ไปเองโดยไม่ทำอะไร (Inactive)
แก้ไขเมื่อมีปัญหา (Reactive) ต้องมีการเตรียมการแก้ไขไว้ล่วงหน้า (Proactive)
และวิธีร่วมมือกันหลายฝ่าย (Interactive) และได้ชี้ให้เห็นว่าวิธีไหนเป็นอย่างไร
มีความเหมาะสมกับสภาพอย่างไร และบอกวิธีช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด
ในยุคนานเมืองมีความใกล้ชิดเช่นปัจจุบันนี้

ในที่นี้จะไม่พูดละเอียดไปกว่านี้ แต่อยากจะชี้ให้เห็นว่าวิธีการแก้ปัญหาในมหาวิทยาลัย
ของเรา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาด้านการศึกษาใหญ่ในอนาคตได้แก่วิธีร่วมมือกัน
แก้ปัญหหลายฝ่าย (Interactive) ซึ่งเป็นวิธีที่เรากำลังปฏิบัติอยู่ขณะนี้ ซึ่งเป็นการ
ร่วมมือกันระหว่างผู้ที่มาจากที่ต่าง ๆ และจากประเทศอื่นด้วย

ทริสท์ เชื่อว่าการศึกษาต้องเป็นยุทธศาสตร์หลักในการแก้ปัญหา เมื่อประมาณ
สิบกว่าปีมานี้ ธนาคารโลกได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ทางการศึกษาและในทำนองเดียวกัน
ฟิลิป คูมบส์ และคณะ ได้ศึกษานี้อีก ทำให้เราได้ทราบเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงในด้าน
ความหมายของการศึกษา และลำดับความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า ซึ่งคูมบส์ และคณะได้สรุปไว้
ดังต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความหมายและลำดับความสำคัญของการศึกษา จากการวิจัย
ค้นคว้าเรื่องวิกฤตการณ์ทางการศึกษาระหว่างประเทศ ทำให้พบการเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้

1. มีการมองการศึกษากว้างขึ้น โดยรวมทั้งการศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษา
ไม่เป็นทางการ และการศึกษาค้นคว้า ถ้าหากไม่คำนึงถึงการศึกษาในรูปแบบอื่น
แล้วการศึกษาในระบบโรงเรียนจะมีบทบาทจำกัด
2. ความต้องการในการปฏิรูปการศึกษามีเพิ่มขึ้น เพื่อให้การศึกษาที่จัดอยู่สอดคล้อง
และคุ้มค่ายิ่งขึ้น

3. ความสนใจในปัญหาความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาในระบบมีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา และมีความพยายามใหม่ ๆ ที่จะให้เยาวชนนอกโรงเรียน ผู้ใหญ่ และกลุ่มประชากรที่ไร้โอกาสได้เรียนมากขึ้น เช่น การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นต้น
4. มีการยอมรับว่าการศึกษาที่จัดมาแล้วมีความบกพร่อง มีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ และการขยายการศึกษา การขยายการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นไปได้ช้า เป็นต้น เหล่านี้คือการเปลี่ยนแปลงทั่ว ๆ ไป เราจะต้องตัดสินใจเองว่าเกี่ยวกับเอเชียหรือประเทศของเราหรือไม่

ปัญหาสำคัญทางการศึกษา

ปัจจุบันนี้มีปัญหาหรือข้อโต้แย้งสำคัญทางการศึกษาอยู่ 10 ประการด้วยกันคือ

1. ปัญหาการสนองความต้องการทางการศึกษาที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว
2. ปัญหาค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพ และทรัพยากรเพื่อการศึกษา
3. ปัญหาความแตกต่างและความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา
4. ปัญหาการศึกษาเกี่ยวกับการเมือง
5. ปัญหาคุณภาพและความสอดคล้องของการศึกษา
6. ปัญหาการประสานงานระหว่างศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน และการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
7. ปัญหาการศึกษากับวัฒนธรรม
8. ปัญหาการขยายการศึกษา
9. ปัญหาการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม
10. ปัญหาความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ

มีน้อยคนที่เชื่อว่าการศึกษาระหว่าง 25 ปีข้างหน้าจะเพิ่มมากขึ้นเท่าตัวของจำนวน
ผู้เรียนในปัจจุบัน แต่จากสถิติพบว่าเมื่อ ค.ศ. 1950 พบว่าจำนวนประชากรวัยเรียนทุกเพศ
ทุกวัยทั่วโลก (ยกเว้นจีน เวียดนาม และเกาหลีเหนือ) มี 222 ล้านคน และเพิ่มเป็น
557 ล้านคนในปี 1975 ซึ่งนับว่าเป็นความสัมฤทธิ์ที่ยิ่งใหญ่มากแต่ยังไม่มีการเพียงพอ ความ
ต้องการทางการศึกษายังมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อนาคตจะเป็นอย่างไร ? ลองพิจารณา สถิติที่น่าสนใจอีกด้านหนึ่งคือ ในปี 1950 ประชากรของโลกมีประมาณ 2.5 พันล้านคน และเพิ่มเป็น
4.4 พันล้านคน ในปี 1975 และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 6.5 พันล้านคนในปี ค.ศ. 2000 แสดงว่าอีก
25 ปีข้างหน้า จะมีประชากรของโลกเพิ่มเป็น 2 เท่าของประชากรในช่วง 25 ปีที่ผ่านมา
ซึ่งทุกคนจะต้องเป็นศูนย์กลางของการศึกษา หรือจะต้องเรียนหนังสือ

จำนวนผู้เรียนจะเพิ่มมากที่สุดในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด จากการคาดคะเนแสดงให้เห็น
เห็นว่าจากผู้เข้าเรียนในระดับประถมศึกษา 100 คนในปี 1960 จะเพิ่มเป็น 132 คน
ในปี 1975 และจะเป็น 195 คน ในปี 2000 ในทำนองเดียวกันจากผู้เข้าเรียนมัธยมศึกษา
100 คน ในปี 1960 จะเพิ่มเป็น 146 คน และจะเป็น 225 คน ในปี 2000

ถ้ามีการเพิ่มความสถิติที่กล่าวแล้ว ประเทศด้อยพัฒนาจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น
เป็น 412 ล้านบาท ในอีก 25 ปี ข้างหน้า เทียบกับ 209 ล้านบาทในระยะ 25 ปีที่ผ่านมา
การเพิ่มจำนวนดังกล่าวหลายประเทศจะต้องทุ่มเทค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากและจะต้องใช้รายได้
ประชาชาติเป็นจำนวนมากมหาศาล

สถิติที่ยกมาเหล่านี้เพื่อให้มองเห็นภาพเท่านั้น เพราะยังมีสถิติอื่นที่ยังไม่ได้คิดถึง เช่น
สถิติเกี่ยวกับเด็กก่อนวัยเรียน เยาวชนนอกโรงเรียน และผู้ใหญ่ เป็นต้น

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสนองความต้องการทางการเกษตร อุตสาหกรรม
ชนบท อุตสาหกรรม โภชนาการ และการวางแผนครอบครัว ฯลฯ ยิ่งทำได้ยิ่งดีกว่าการศึกษา
ในโรงเรียนภาคปกติ แต่จะมีทางเลือกอยู่ 2 ประการ สำหรับประเทศด้อยพัฒนา ประการแรก
คือใช้ยุทธศาสตร์ตามแบบเดิมคืออาศัยการศึกษาในระบบโรงเรียนเหมือนที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

หลายประเทศอาจจะมีปัญหาเกี่ยวกับการเงินที่มีอยู่จำกัด ประการที่สองคือเปลี่ยนแปลง
กลไกทางการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันเสียทั้งหมด แล้วใช้ทางเลือกอื่นที่มีการยืดหยุ่นมากขึ้น
สามารถดัดแปลงได้ดีขึ้น โดยลดความยากขึ้น และสามารถจัดให้คนจำนวนมากขึ้น ซึ่ง
อันนี้จะเป็นทางสายกลางที่เดินร่วมกันระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนกับการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน

เมื่อได้ทราบสถิติดังกล่าวแล้ว และเมื่อเราทราบว่าการหน้าที่ต้องจัดการศึกษา
สำหรับคนเป็นล้าน ๆ เช่นนี้แล้ว ระบบการศึกษาของประเทศจะต้องขยายวงกว้างออกไป
ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และการศึกษายุ่งใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้อง
รับภาระหนักมากไม่ใช่ว่าหน้าที่จัดการศึกษายุ่งใหญ่ขึ้นพื้นฐานสำหรับใคร่โอกาสเข้าเรียนภาคปกติ
เท่านั้น

เมื่อพูดถึงการจัดการศึกษายุ่งใหญ่ขึ้นพื้นฐาน มหาวิทยาลัยควรจะมีบทบาทอย่างไรหรือไม่ ?
ข้าพเจ้าเคยถามปัญหานี้กับอธิการมหาวิทยาลัยในเครือจักรภพหลายครั้ง และได้รับคำตอบ
ย้อนกลับมาว่า "ถ้าเช่นนั้นหมายความว่าจะให้อาจารย์มหาวิทยาลัยของไปสอนการอ่านออก
เขียนได้ใช่ไหม ?" ข้าพเจ้าตอบว่า "ไม่เลย ทั้งท่านผู้ถามและข้าพเจ้าคงจะสอนการอ่าน
ออกเขียนได้ไม่ตั้งสองคน ถ้าไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน" แต่ที่จริงแล้วมหาวิทยาลัยมีบทบาท
มากกว่านั้นมาก เช่นการเตรียมอุปกรณ์การสอนภาษา การเตรียมวิธีการสอนภาษา การเตรียม
และฝึกอบรมครูหรือผู้จัดชั้นเรียน หรืออบรมนักสังคมสงเคราะห์ที่มีส่วนช่วยเหลือในโครงการ
การวิจัยค้นคว้าและการประเมินผล การผลิตอุปกรณ์ ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นหน้าที่ด้านวิชาการ
ของมหาวิทยาลัย

ประเทศอื่นเคยมีโครงการฝึกอบรมบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ทุนพื้นฐาน
แก่ประชาชนที่เป็นทักษะเบื้องต้น และทัศนคติในการเรียนรู้ ตลอดจนความสามารถในด้านอาชีพ
และความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น การประกอบอาหาร อานามัยและโภชนาการ

การวางแผนครอบครัว และความรู้ด้านสังคม การเมือง และศิลปวัฒนธรรม ตลอดจน
การใช้เวลาว่าง โครงการนี้นับว่าเป็นโครงการ 10 ปีที่คืบคลานหนึ่งของอินเดีย และอาจ
จะประสบผลสำเร็จได้ก็เพราะมหาวิทยาลัยหลายแห่งถือว่า เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบ

ตัวอย่างของความร่วมมือในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้อีกโครงการหนึ่งคือ
เมื่อปี 1978 มีการประชุมที่งานสาธารณสุขุณฐานซึ่งจัดโดยองค์การอนามัยโลกที่ประเทศอินเดีย
การประชุมครั้งนี้ได้มีการตกลงเป็นเอกฉันท์ว่า สาธารณสุขเป็นเรื่องสำคัญมากจนไม่สามารถที่จะ
ปล่อยให้เป็นที่หน้าของฝ่ายอนามัยแต่ละฝ่ายได้ ทุกฝ่ายมีส่วนสำคัญในการรณรงค์ด้านอนามัยและ
สาธารณสุขเพื่อประชาชน

อีกตัวอย่างหนึ่งคือการประชุมสหประชาชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเมื่อปี 1979
ที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ซึ่งการประชุมครั้งนี้มีการเตรียมการล่วงหน้าถึง 3 ปี
สาระสำคัญของการประชุมนี้ไม่ได้อยู่ที่การให้ประเทศตะวันตกไม่ทิ้งประเทศด้อยพัฒนาทางด้าน
วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อจำหน่ายให้ประเทศกำลังพัฒนา แต่เป็นการร่วมมือกันหาทางช่วย
ให้ประเทศกำลังพัฒนาได้พัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมตามความต้องการใน
แต่ละประเทศ

การประชุมเรื่องที่สำคัญคือการประชุมเกี่ยวกับอาหารและภัยของความอดอยาก
การประชุมครั้งนี้ได้สรุปว่าความอดอยากสามารถแก้ไขได้ และการจะเลี้ยงคนทั้งโลกไม่ให้
อดอยากมีทางทำได้ โดยการให้การศึกษาแก่ผู้ประกอบการเกษตรให้รู้จักใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ
และอย่างฉลาด ให้ชาวไร่ชาวนามีโอกาสได้รับการอบรม ฉะนั้นจะต้องการจัดการศึกษาด้าน
เกษตรกรรมสำหรับชาวไร่ชาวนา มหาวิทยาลัยจะทำงานด้านนี้ได้ดีที่สุด

การประชุมระดับโลกทั้งสามที่กล่าวมาแต่สรุปออกมาคล้ายกัน คือบทบาทของการศึกษา
ผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน กล่าวคือ การประชุมครั้งแรกเห็นพ้องกันว่า การให้
การศึกษาด้านอนามัยและสาธารณสุขจะช่วยให้คนเรียนรู้อะไรถึงการเป็นผู้อนามัยดี จึงเป็นที่หน้าของการ
การศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ในทำนองเดียวกันในเรื่องของ

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะให้ความรู้
ต่าง ๆ ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การให้การศึกษอบรรเทาให้เป็นอุปสรรค
ธุรกิจการเกษตรนับว่าเป็นงานใหญ่และสำคัญมาก ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงเกษตร
จะต้องเตรียมงานรับนิคมอบในวันข้างหน้า และมหาวิทยาลัยจะทำงานด้านนี้ได้ดีที่สุดเช่นเดียวกัน

ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงงานของมหาวิทยาลัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใหญ่และ
การศึกษานอกระบบโรงเรียน และจะโดยกล่าวถึงงานมหาวิทยาลัยที่ทำงานเหล่านี้พอเป็นสังเขป
ดังนี้

1. แผนการศึกษาภายนอกมหาวิทยาลัย (Extramural Studies Department)

อย่างเช่นในประเทศอังกฤษ ได้มีการจัดการศึกษาภายนอกมหาวิทยาลัยขึ้นในมหาวิทยาลัยของอังกฤษ
แผนนี้ได้จัดการศึกษาผู้ใหญ่แก่คนในอังกฤษ หรือจากประเทศอื่นมาแต่เป็นจำนวนมากและขณะนี้
ยังปฏิบัติอยู่

2. แผนส่งเสริมการศึกษาของมหาวิทยาลัย (University Extension)

การส่งเสริมการศึกษาของมหาวิทยาลัยมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่การจัดสอนและอบรมแบบให้คะแนน
ไปจนถึงการให้ความรู้ทั่วไปโดยไม่ให้คะแนน

3. การส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension) อีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ

พิจารณาคือการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงการเกษตรในสหรัฐอเมริกา
ลักษณะเด่นของรูปแบบนี้คือการติดต่อสื่อสารและการจัดให้เกษตรกรจำนวนล้านได้เรียนรู้และทราบ
เกี่ยวกับผลงานการวิจัยและการสาธิตของนักวิทยาศาสตร์การเกษตร หรือรู้จักเปลี่ยนแปลงนำผลวิจัย
และการทดลองไปใช้ในการเกษตร

4. มหาวิทยาลัยนำในวิทยาการทุกสาขา เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่จัดในบางประเทศ

โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่สร้างใหม่ ๆ เพื่อสนองความต้องการทางวิชาการเฉพาะสาขา หรือ
เฉพาะบางพื้นที่ หรือระบบการเมือง เช่นมหาวิทยาลัยเวทส์ลันด์ที่คิงส์ตัน ประเทศจาไมกา

และมหาวิทยาลัยอัสสา เป็นต้น การให้บริการของมหาวิทยาลัยเหล่านี้ไม่มีเฉพาะการศึกษา
ภายนอกมหาวิทยาลัย หรือการเป็นผู้นำสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือการให้บริการด้านส่งเสริมการศึกษา
แก่มหาวิทยาลัยใหม่ ๆ เหล่านี้รับผิดชอบในการเป็นผู้นำทางวิชาการในทุกสาขาวิชา เช่น
เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ให้แก่ชุมชนที่
มหาวิทยาลัยตั้งอยู่

5. การจัดการศึกษาต่อเนื่อง มีมหาวิทยาลัยหลายแห่งในหลายประเทศได้จัดการ
การศึกษาต่อเนื่องให้แก่บัณฑิตของตน ซึ่งการบริการเหล่านี้มีผู้มารับบริการปีละหลายพันคน

6. การจัมมหวิทยาลัยเปิด การบริการอีกอย่างหนึ่งที่สถาบันอุดมศึกษาจัดคือ
การจัมมหวิทยาลัยเปิด อย่างเช่นมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อให้บริการในรูปของ
การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาผู้ใหญ่แก่คนทั้งประเทศ

7. การจัดแผนการเรียนพิเศษหรือเรียนไม่เต็มเวลาสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัย
หลายแห่งได้จัดหลักสูตรที่ยืดหยุ่นเพื่อให้นักศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่ หรือสูงอายุ ได้เรียนแบบไม่เต็มเวลา
หรือในวันหยุด เป็นต้น

8. การจัดการศึกษาในรูปแบบที่ต่างไปจากแบบปกติ มหาวิทยาลัยหลายแห่ง เช่น
ในสหรัฐอเมริกาจัดการศึกษาโดยมีการติดต่อระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนในรูปแบบต่าง ๆ

9. การใช้ชุมชนเป็นห้องทดลองของมหาวิทยาลัย ชุมชน หรือส่วนของชุมชนอาจจะ
นำมาเป็นห้องทดลองสำหรับศึกษาและให้การฝึกอบรมแก่นักสังคมสงเคราะห์ นักศึกษาแพทย์
ทันตแพทย์ นักกฎหมาย นักวางแผนเมือง และสถาปนิก เป็นต้น

ตัวอย่างของการจัดในบางประเทศ

ตัวอย่างของมหาวิทยาลัยที่ได้จัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ที่ควรจะนำมาพิจารณาในที่นี้ ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ คามระเบียบของมหาวิทยาลัยถือว่าผู้ที่จบจากโรงเรียนมัธยมทั้งหญิงและชายมีสิทธิ์ที่จะเป็นพลเมืองที่ทุกคน แลยังไม่มีสิทธิ์ได้เข้ามหาวิทยาลัยทันทีเมื่อเรียนจบ ต้องรอไปอีก 4 - 5 ปีจึงจะมีสิทธิ์สมัครเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย . และจะพิจารณาคัดเลือกว่ามีคุณสมบัติเหมาะสม 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ความสามารถที่จะเรียนได้ดีในระดับอุดมศึกษา ประการที่สอง พิจารณาว่าอาชีพที่ผู้สมัครสนใจทำในอนาคตของการความรู้ในระดับอุดมศึกษาหรือไม่ และประการที่สาม ความประพฤติและปฏิบัติของผู้สมัครหลังจากจบมัธยม โดยเฉพาะการช่วยเหลือชุมชนในรูปของการศึกษานอกระบบโรงเรียน เช่น การรณรงค์ด้านสุขภาพ และการอ่านออกเขียนได้ เป็นต้น การทำเช่นนี้เพราะแพทยศาสตร์ ถือว่าการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก และเป็นแหล่งวิทยาการที่ต้องสำรวจไว้สำหรับผู้ที่ต้องการเรียนหรือต้องการให้เรียน และผู้ที่แสดงความพร้อมที่จะนำความรู้ไปทำประโยชน์สำหรับคนอื่นในรูปของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจริง ๆ

2. มหาวิทยาลัยไซมอนโรกิเค มหาวิทยาลัยนี้อยู่ที่กรุงคารากัส ประเทศเวเนซุเอลา ซึ่งมหาวิทยาลัยเกิดใหม่แห่งนี้เริ่มต้นมาจากการให้การศึกษานอกระบบโรงเรียน กล่าวคือ ประธานาธิบดี ดร. เฟลิซ อาซิม ได้เริ่มตั้งที่ทำการของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ครั้งแรกในหมู่บ้านที่ชาวบ้านอาศัยอยู่กระเถิบเล็ก ๆ โดยความร่วมมือของเพื่อนร่วมงานอีกไม่กี่คนแต่มีความสนใจร่วมกันในการแก้ปัญหาของชาวชนบท และสาขาต่อไปของมหาวิทยาลัยก็เป็นหมู่บ้านยากจนอีกแห่งหนึ่ง อาจารย์ที่สอนจะคัดจากผู้พร้อมที่จะไปช่วยชาวชนบทได้ หลังจากดำเนินการในรูปแบบนี้มา 5 ปี แต่เมื่อการวางแผนงานและนโยบายไว้เรียบร้อยแล้วจึงได้เลือกวิทยาเขตแบบมหาวิทยาลัยทั่วไปขึ้นที่เมืองคารากัส แต่ยังคงทำงานและจัดโครงการเรียนการสอนสำหรับผู้ไร้โอกาสในหมู่บ้านอยู่เช่นเดิม โครงการที่น่าสนใจอันหนึ่งคือโครงการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาโทสำหรับนักการศึกษาผู้ใหญ่และผู้ที่ทำหน้าที่ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3. มหาวิทยาลัยฮิเทียม อยู่ในประเทศตุรกี เป็นมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์โบราณ และแบบพื้นบ้านที่มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครแปลกกว่าที่อื่น กล่าวคือในสัปดาห์แรกของ

การศึกษาในมหาวิทยาลัยจะจัดให้นักศึกษารู้จักกับครอบครัวหนึ่ง และครอบครัวจะทำหน้าที่
อุปการะตลอดระยะเวลาที่เป็นนักศึกษาแพทย์จะอาศัยอยู่กับครอบครัวนี้คล้าย ๆ เป็นสมาชิก
ครอบครัวคนหนึ่ง ทว่างานทุกอย่างเหมือนคนอื่น และยังมีหน้าที่ดูแลสุขภาพ และการเจ็บไข้
ของสมาชิกในครอบครัวอีก ประสบการณ์ในการเรียนของนักศึกษาส่วนใหญ่จะได้จากประสบการณ์
ที่ได้รับจากการอยู่กับครอบครัวนั่นเอง

4. การจัดการศึกษาให้แก่ผู้อยู่ในวงการธุรกิจ ใกล้กรุงปักกิ่ง จะมีโรงงานอุตสาหกรรม
เหล็กขนาดใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง ซึ่งใช้อุปกรณ์สมัยเก่าในการผลิต แต่สามารถผลิตได้เกินปริมาณที่
ต้องการทุกปี ผู้จัดการในโรงงานแห่งนี้เมื่อตอนเข้ามาทำงานใหม่ ๆ มีความรู้เพียงระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 หรือ 4 เท่านั้น แต่ได้รับการฝึกอบรมและเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นถึงระดับผู้จัดการใน
ภายหลัง การฝึกอบรมผู้จัดการหรือหัวหน้าคนงานเหล่านี้สามารถทำได้เพราะมีมหาวิทยาลัยอยู่
ใกล้ ๆ ถึง 5 แห่ง และมีส่วนรับผิดชอบร่วมมือในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมซึ่งวิชาที่อบรม
มีทั้งวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และทักษะในการเป็นผู้จัดการ ซึ่งเป็น
ตัวอย่างของการร่วมมือระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ทำได้
อย่างดีโครงการหนึ่งในประเทศจีน

5. วิทยาลัยเทคโนโลยีในรัฐหนานชาง ในประเทศอินเดียนั้น ระหว่างช่วงฤดูมรสุม
กระแสมองของชาวบ้านส่วนใหญ่จะได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมอยู่เสมอ ดังนั้นนักศึกษาวิทยาลัย
จึงอาสาไปช่วยสร้างหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ เช่นในช่วงทศวรรษ 1970 นักศึกษาของวิทยาลัยเทคโน
โลยีแห่งนี้ได้อาสาออกไปทำงาน โดยรองอธิการบดีให้นักศึกษากลุ่มหนึ่งออกไปสำรวจปัญหาและ
เก็บข้อมูลมาเพื่อวางแผนการจัดที่อยู่อาศัย การประปา การสุขาภิบาล การเก็บอาหาร
การบริการห้องสมุด การสันนทาการ และการสาธารณสุข เป็นต้น เมื่อวางแผนเสร็จแล้ว
ได้ส่งนักศึกษาทั้งหมดออกไปสู่ชนบท จะเห็นได้ว่า การใช้แรงงานอย่าง ไม่เป็นการเพียงพอที่จะไป
ช่วยแก้ปัญหาชนบท จะต้องอาศัยความรู้ด้านวิชาการของนักศึกษาเหล่านี้ด้วย

6. วิทยาลัยประชาชน ในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย หรือหลายประเทศในยุโรป เช่น สวีเดน ยูโกสลาเวีย และรัสเซียมีมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยประชาชนซึ่งเป็นการปรับปรุง วิทยาลัยเพื่อจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งการจัดการศึกษาแบบนี้ ในบางประเทศ เช่น นอร์เวย์ได้จัดมาเป็นเวลาเกือบ 100 ปีแล้ว ขณะนี้มีมหาวิทยาลัย หลายแห่งในยุโรป เช่นสวีเดน ยูโกสลาเวีย รัสเซีย และในแคนาดา ได้มีการจัดการศึกษา แบบนี้เหมือนกัน

ตัวอย่างทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างกิจกรรมและงานด้านการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบ โรงเรียนของมหาวิทยาลัย และเพื่อทำให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในรูปอื่นนอกเหนือไปจากการสอนภาคปกติของมหาวิทยาลัย

สิ่งที่ต้องพิจารณาในการให้บริการของมหาวิทยาลัย

สิ่งที่จะต้องต่อไปนี้อาจจะเป็นเรื่องที่ทุกคนทราบแล้ว แต่น่ามากล่าวเพื่อกระตุ้นให้ เกิดแนวคิดและนำไปในการอธิบาย เกี่ยวกับการจัดการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของมหาวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

1. มหาวิทยาลัยจะต้องเลื่อมใสและเชื่อในการให้บริการแก่ชุมชน และการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็นบริการทางวิชาการ ไม่ใช่เป็นเพียงการสงเคราะห์ ผู้ไร้โอกาส และให้ควมรับผิดชอบนี้ผ่านไปเท่านั้น ถ้าหากเป็นเช่นนั้นจะทำให้การศึกษามีคุณภาพต่ำ และเป็นการไม่เคารพในศักดิ์ศรีและความสามารถของผู้มารับบริการ

2. การร่วมมือระหว่างการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการบริการชุมชนจะต้อง มีนโยบายแน่นอน และมีการประสานสนับสนุนพอสมควร

3. แต่ละมหาวิทยาลัยอาจจะทำได้สำเร็จต่างกัน เช่นในสหรัฐอเมริกา หรือ แคนาดา วิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยเทคนิคจะคล่องตัวกว่ามหาวิทยาลัยแบบเก่า หรืออย่างเช่น

กรณีของมหาวิทยาลัยไซมอนโรติเกสที่ใช้วิธีการใหม่ ๆ หรือสถาบันที่ชำนาญในด้านใดด้านหนึ่ง อาจจะทำประโยชน์ได้มากกว่ามหาวิทยาลัยแบบเก่า ฉะนั้นจึงควรมีการส่งเสริมให้ใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในสถาบันให้มากขึ้น แทนมหาวิทยาลัยเก่าแก่หลายแห่งสามารถจัดได้ก็ยังมีมาก

4. บุคลากรทางด้านการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องได้รับการเตรียมและฝึกอบรมอย่างดี เช่น เกี่ยวกับการเตรียมครูสอนคณิตศาสตร์ หรืออาจจะต้องเตรียมมากกว่าเสียอีก เป็นที่น่าเสียดายที่มหาวิทยาลัยหลายแห่งยังไม่ได้เน้นการผลิตครูหรือเพิ่มวุฒิครูทางด้านการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียน สิ่งหนึ่งที่ประเทศไทยควรทำคือการวางแผนที่จะมีศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางการศึกษานานาชาติ ศูนย์นั้นนอกจากจะฝึกอบรมคนในประเทศไทยแล้ว ควรจะให้การอบรมบุคลากรจากประเทศใกล้เคียงด้วย ซึ่งคิดว่าประเทศไทยจะทำได้ง่ายก็และติดเทียมกับเพื่อน

5. การวิจัยมีความสำคัญและจำเป็นเช่นเกี่ยวกับการฝึกอบรม ในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา คานาดา ยูโกสลาเวีย สวีเดน รัสเซีย อังกฤษ และเยอรมันนี มีการวิจัยค้นคว้าพอสมควร อย่างเช่นในคานาดาได้มีการวิจัยและพัฒนาทางทฤษฎีการเรียนรูและการปฏิบัติทางการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียนมากกว่า 10 ปีแล้ว

6. เทคโนโลยี เทคนิควิธีการ และวัสดุอุปกรณ์หลายอย่างน่าจะนำมาใช้ในการจัดการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียน อย่างที่ใช้อยู่ในมหาวิทยาลัยเปิด การสอนโดยระบบทางไกล หรือการเรียนรูด้วยตนเองจะสำเร็จได้ถ้ามีการวางแผนและสนับสนุนอย่างดี

7. การศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงานอย่างใกล้ชิดจากหน่วยงานรัฐบาล เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น และหน่วยงานเอกชน เช่น สหภาพแรงงาน กลุ่มผู้ผลิต กลุ่มชนวนา กลุ่มวิชาชีพ และองค์กรการเมืองและสังคมอื่น ๆ ซึ่งการประสานงานจะต้องมีการวางแผนอย่างดีเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

8. มหาวิทยาลัยเดียวทำไม่ได้ทุกอย่าง ถ้าหากมีนโยบายในการแบ่งงานกันทำ และแต่ละแห่ง จะต้องทำในสิ่งที่ตนคิดว่าทำได้ดีที่สุด ไม่ใช่ทำทั้งหมด

9. วิทยาการ หรือผู้มีความสามารถทางการสอนไม่ได้อยู่ในมหาวิทยาลัยเสมอไป ครูที่สอนเก่งหรือสอนดีอาจจะอยู่ในสถานประกอบการ เป็นนักเขียน นักธุรกิจ เป็นแม่บ้าน หรือแม่แอฟฟักงานชั่วคราว ถ้าหากมหาวิทยาลัยมีนโยบายยืดหยุ่นพออาจจะนำความเชี่ยวชาญ พิเศษของบุคคลดังกล่าวแล้วมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการศึกษา นอก ะบบโรงเรียนของ มหาวิทยาลัยได้

10. การจะทำอะไรสำเร็จจะต้องอาศัยเวลา ไม่ใช่ 1 หรือ 2 เดือน หรือบางอย่าง ต้องใช้เวลามากกว่า 2 ถึง 3 ปี จึงจะเห็นผล ฉะนั้นการจะได้อมองโครงการระยะยาวอย่างน้อย 10 ปี อย่างเช่นที่ทำอยู่ในประเทศอินเดีย ซึ่งได้มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงและถ้ามีเป้าหมาย และวิธีดำเนินการจากประสบการณ์อยู่เสมอ แต่มีแผนงาน ความมุ่งมั่นในการทำงาน และแหล่ง การเงินสนับสนุนที่มั่นคง ถ้ามีความมุ่งมั่นเช่นนี้คง จะทำอะไรได้สำเร็จมากกว่าพอสมควรเมื่อเทียบกับการศึกษาในโรงเรียน การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพก็ต้องอาศัยการวางแผนและทรัพยากร

สรุป

มนุษย์เราไม่ว่าจะมีอายุมากน้อยเพียงใดก็สามารถเรียนได้ และจะเรียนได้ดีที่สุด และเป็นคนที่สมบูรณ์ที่สุดเมื่อมีการเรียนรู้ และการที่จะให้คนมีความรู้ไม่ว่าจะเป็นด้านอนาณัย คำนวณ เศรษฐศาสตร์ คำนวณวิทยาศาสตร์ หรือเทคโนโลยีจะต้องมีการวางแผนในรูปแบบของการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอก ะบบโรงเรียนเป็นหลักสำคัญ

มหาวิทยาลัยมีความสามารถและมีอำนาจทางวิชาการอยู่แล้ว แต่จะต้องแบ่งภาระหน้าที่กันระหว่างสถาบันต่าง ๆ และต้องประสานงานซึ่งกันและกันเพราะในที่ประชุมในยุโรป เมื่อปี 1976 นั้นทุกประเทศได้ลงนามเห็นชอบในข้อเสนอเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ซึ่งมีตอนหนึ่งกล่าวว่า

ทุกประเทศจะต้องยอมรับว่าการศึกษานี้ใหญ่เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นและสำคัญส่วนหนึ่งของการศึกษา และเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ฉะนั้นจึงควรได้รับการส่งเสริมในการทำโครงการและนำโครงการไปปฏิบัติ และใช้วิธีการทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จะสนองความต้องการและความสนใจของผู้ใหญ่ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ถิ่นที่อยู่ สถานภาพทางสังคม อายุ เพศ หรือพื้นฐานทางการศึกษา

หรืออย่างพี่ประธานาธิบดีในเรเว กล่าวไว้ว่า "การพัฒนาคือการทำให้คนมีอิสระเสรี การพัฒนาจึงเป็นเรื่องของคน เพื่อคน และโดยคน"

4. แนวคิด เกี่ยวกับการ จัดการ ศึกษา นอก ระบบ โรงเรียน ในมหาวิทยาลัย *

คำนำ

ผมมีความยินดีที่ได้มาเป็นประธาน ในพิธีสัมมนาปฏิบัติการ การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียนในวันนี้ ซึ่งฟังจากที่อาจารย์ ดร. สุนทร ไก่ดลว่าก็คือว่าเราจะได้อีกโอกาสพบปะกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องผู้ที่เกี่ยวข้องกับโดยตรง และโดยเฉพาะวิทยาลัยฯ เขตประสาธน์มิตรนี้ต่อไป เราจะพยายามทำหน้าที่เป็นวิทยาเขตกลางทั้งทางงานจิตใจและการบริการ เพื่อจะได้สร้างระบบสร้อยครีนิทรวีโรธของเราให้เหนียวแน่น และเราเตรียมการที่จะนิยกก้าวถึงโดยเฉพาะในฝ่ายที่อยู่กรุงเทพมหานครนี้ให้เข้มแข็งและเหนียวแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยิ่งขึ้น

ก่อนอื่นผมอยากเรียนสักเล็กน้อยว่าหากแนวทางของกระทรวงศึกษาฯ ยังไม่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกรรมการศึกษานอกโรงเรียน วิทยาเขตกลางของเรานี้จะมีลักษณะเป็นศูนย์กลาง และติดต่อเพื่อความร่วมมือเร็วแทนทุกวิทยาเขต และการดำเนินงานนั้นต่อไปทุกวิทยาเขตรวมทั้งที่อยู่ในกรุงเทพมหานครทั้งหมดจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับ อย่างจะให้เรามีโอกาสได้ทำงานร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้ประสบความสำเร็จต่อไป

เราเคยมีประวัติที่เคยร่วมงานหรืออยู่ในกระทรวงศึกษาธิการมาแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นแหล่งที่รับผิดชอบที่ถึงขงเรา มากกว่าที่จะเป็นศูนย์กลางกับเรา และควรจะต้องทัศนคติที่เป็นการแข่งกันมาเป็นการร่วมมือกันให้ได้ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นที่ว่ากระทรวงศึกษานั้นเป็นกระทรวงปฏิบัติการ ไม่ใช่กระทรวงสอนวิชาการโดยตรง กล่าวคือถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีโรงเรียนประถมหรือโรงเรียนมัธยมอยู่ก็ตาม จะมีลักษณะที่เป็นไปในรูปปฏิบัติการสอน แต่ศูนย์กลางนั้นเป็นเรื่องสำคัญของมหาวิทยาลัย และโดยเฉพาะสร้อยครีนิทรวีโรธแห่งนี้

* เรียบเรียงจากคำบรรยายพิเศษของอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เนื่องในวันพิธีเปิดสัมมนาปฏิบัติการทางวิชาการ การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2523 ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาธน์

ในฐานะที่เราเป็นผู้นำทางศึกษาศาสตร์ซึ่งมีเกียรติประวัติแห่งความเห็นเดิคนี้นานก่อน เราจะต้องเป็นผู้นำให้ได้ มิใช่ปล่อยให้ไปเองในขณะที่โลกได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว ถ้าหากเราได้รับงบประมาณของหน่วยงานอื่นมารวมกับเรา เราสามารถที่จะนำทางวิชาการนี้ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้แน่ เราพบว่าการศึกษายุ่งใหญ่ของเราโดยทฤษฎีแล้วจะกว้างขวางอย่างยิ่งเพราะเป็นระบบนอกโรงเรียน แต่ในทางปฏิบัติที่พัฒนามากด้วยมีความแคบอย่างยิ่ง ผลผลิตน้อยเหลือเกิน อาจจะพบว่าเรายังไม่ได้รับการนำที่ถูกต้อง เราเรียนการศึกษาในโรงเรียน (Formal Education) ไปไว้ในชื่อการศึกษาไม่เป็นทางการ (Informal Education) หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Nonformal Education) นี่เป็นตัวอย่างว่าทำไมถึงจำกัด คือเป็นระบบเด่นนอกแบบ ซึ่งไม่ทราบว่าเป็นอย่างไหนแน่ ถ้าควรว่าเป็นนอกแบบก็นอกแบบ จะจัดเป็นชั้นประถม ชั้นมัธยม สำหรับผู้ใหญ่ก็นอกแบบ แล้วประถมหรือมัธยมศึกษาที่จัดสำหรับผู้ใหญ่อยู่ในปัจจุบันเป็นในแบบหรือตามแบบ ฉะนั้นแทนที่การศึกษาผู้ใหญ่ของเราจะเจริญกว้างขวาง กลับผลิตได้น้อยกว่าระบบการศึกษาในโรงเรียน และไม่บรรลุผลเท่าที่หมายมา ที่ว่าให้โอกาสทางการศึกษานั้นที่แท้เป็นการให้โอกาสกับคนบางคนที่อยู่ในเมืองนิคมย่อยเท่านั้น เช่นโรงเรียนวัดสุทัศน์หรือวัดเจียมตรงคนอยู่ใกล้สุทัศน์ หรือวัดเจียมตรงเท่านั้นจึงจะมีโอกาส แทนที่จะให้คนที่อยู่แม่อองสอนมีโอกาส นักการศึกษาควรจะได้คิดว่าทำอย่างไรจึงจะสร้างโอกาสทางการศึกษาให้ถูกต้อง และนักการศึกษาควรจะได้ค้นหาแนวคิดใหม่ ๆ ไปปฏิบัติ.

อีกประการหนึ่งที่เรควร จะพิจารณา คือ เราเรียนไปเพื่อรู้หรือเพื่อความสำเร็จในชีวิต ทุกวันนี้ เรา เรียนรู้กันเฉพาะในห้องเรียนและสอนกันในห้องเรียน ถ้าจะให้สำเร็จในชีวิตควรจะต้องปฏิบัติกันจริงเท่านั้น ฉะนั้นการเรียนโดยวิธีปฏิบัติโดยการแนะนำของครูหรือผู้รู้น่าจะเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากกว่าที่จะบรรยายกันในห้องเรียน แต่หาพูดถึงตามจริงถึงการบรรยายในห้องเรียนแล้วคนที่อ่านหนังสือเป็นอาจจะบรรยายได้ทุกวิชา เพราะว่าอ่านตามคำอ่านไปเรื่อย ๆ ดังนั้นใครอาจจะสอนได้ถ้าอ่านหนังสือออก ไม่จำเป็นต้องรู้อะไรมากนัก แต่การสอนปฏิบัติแล้วผู้สอน

จะต้องรู้จริง ๆ เสียก่อนจึงจะสอนได้ บทบาทของครูจึงควรจะมีมากกว่าที่จะมานั่งอ่านเป็นแบบเครื่องบันทึกเสียงเคลื่อนที่ได้ นักการศึกษาจะต้องเป็นผู้นำทางดำเนินไม่ใช่ผู้ตาม การเรียนรู้โดยการปฏิบัติมาก ๆ หรืออย่างที่ภาษาอังกฤษว่า Learning by doing (การเรียนรู้โดยการกระทำ) จึงเป็นเรื่องสำคัญ

การศึกษาไม่เป็นทางการ หรือการศึกษาที่เราได้จากชีวิต หรือ Lifelong learning นั้นมหาวิทยาลัยควรแก้ไขโดยการศึกษารูปแบบ Formal Education (การศึกษาในระบบโรงเรียน) คือการศึกษาที่มีโครงสร้างหรือที่มีหลักสูตร คำว่าการศึกษาที่มีหลักสูตรนี้อาจจะจัดในห้องเรียนก็ได้ นอกห้องเรียนก็ได้ การศึกษาค้นคว้าหลักสูตรนี้ควรจะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาที่เราเรียนรู้ได้จากชีวิตเพื่อสร้างพลเมืองรุ่นใหม่ของประเทศ หมายความว่าคนไทยเรายังเห็นแก่ตัว ยิ่งเรียนมากยิ่งเห็นแก่ตัวมากขึ้น เพราะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง แทนที่จะเรียนมากขึ้นจะมีความเสียสละมากขึ้น กลับเอาเปรียบสังคม เมื่อเร็ว ๆ นี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของคนไทย โดยมีแบบสอบถามให้นักเรียนนักศึกษาตอบเป็นข้อ ๆ ผลปรากฏว่าเด็กชั้นประถมตอบว่าอยากเห็นคนอื่นได้ดีมาเป็นอันดับหนึ่ง สรุปว่าเด็กชั้นประถมส่วนใหญ่ อยากเห็นคนอื่นได้ดี พอไปถึงระดับมัธยมต้น ทัศนคติอันนี้เลื่อนมาเป็นอันดับหก พอถึงมัธยมปลายเลื่อนมาเป็นอันดับเจ็ด แต่พอไปถึงระดับอุดมศึกษาทัศนคติอันนี้ไม่ติดอันดับ แสดงว่ามีความเห็นแก่ตัวสูงขึ้น ฉะนั้นเราต้องจัดหลักสูตรและวิธีการเรียนให้แก้ปัญหานี้

อีกประการหนึ่งคนไทยมีลักษณะตัวใครตัวมัน อิจฉาริษยา ซึ่งสอดคล้องกับการเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Self-Centeredness) แสดงว่าเรายังไม่ได้เตรียมคนของเราสำหรับประเทศไทยเรามีการเรียนการสอนที่พิสูจน์ว่าทำได้สำเร็จในเรื่องนี้ เพียงแต่ว่าเรายังไม่ได้ทำเป็นนโยบายและปฏิบัติพร้อมกันทั้งประเทศ ถ้าหากทำได้ในรูปนี้เราจะประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมืองใหม่ใน 15 ปีข้างหน้า อาจารย์หม่อมหลวงปิ่น เคยกล่าวว่า

การศึกษาเปรียบเหมือนการเลี้ยงกล้วยไม้ ถ้าจะออกเป็นดอกก็ช้ามาก ถ้าออกเป็นดอกก็พริ้วอาจจะเหี่ยวก่อนเพราะช้าแล้วและถ้าจะให้หายต้องใช้เวลานาน ต้องไปแก้กับคนรุ่นใหม่ สมมติว่า 15 ปี ยังแก้ไม่ได้และแก้ก็จะมีอีกไปอีกอย่างน้อย 15 ปี รวมเป็น 30 ปี ถ้าจะให้สมบูรณ์อาจจะถึง 20 ปี และยี่สิบสองหนเป็น 40 ปี ฉะนั้นน้อยคนนักที่จะคิดทำแบบนี้เพราะเห็นผลช้า

ทุกประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศจะเริ่มที่การพัฒนาคนเพื่อไปพัฒนาประเทศอีกต่อหนึ่ง และคนเราจะดีได้ไม่ใช่อยู่ที่คนอย่างเดียวแต่อยู่ที่ระบบด้วย ระบบจะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อที่จะหล่อหลอมให้คนเป็นคนดี หลายคนก็จะสับสนกันระหว่างคนกับระบบ ที่จริงคนละเรื่อง เพียงแต่ว่าการพัฒนาคนจะต้องเริ่มด้วยการพัฒนาระบบที่จะหล่อหลอมคนเสียก่อน การศึกษาจะช่วยพัฒนาระบบหลักสูตร และระบบการเรียนการสอน ไม่ใช่ไปท่องมน้อยคนเดียว แล้วจะให้ที่อยู่คนเดียวได้อย่างไร เคียวนั้นคนไทยทุกคนใครบ้างที่ท่องศึกษาไม่ได้ และมีใครบ้างที่ปฏิบัติได้แม้แต่ข้อเดียว ฉะนั้นเรื่องท่องได้แล้วรู้เป็นอีกเรื่องหนึ่ง คนจะต้องเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา จะต้องสร้างระบบหล่อหลอม และต้องเป็นระบบที่ถูกต้อง เช่น ระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ หรือระบบอื่น ๆ

ประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จเพราะญี่ปุ่นจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ ประเทศในยุโรปก็เช่นเดียวกันที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคน ยุคฟื้นฟู หรือเรอเนซองส์นั่นเอง เป็นยุคของการพัฒนาคน จะเห็นได้ว่าประเทศในยุโรปตะวันตกมีการพัฒนาคน แต่เกินตามธรรมชาติซึ่งไม่ได้วางแผนจริงจังหน่อย ต่อจากยุคฟื้นฟูเป็นยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าเขาเตรียมคนเพื่ออุตสาหกรรม หรือพัฒนาคนก่อนแล้วพัฒนาวัตถุทีหลัง

ถ้าหากเรามีการวางแผนแน่นอนแล้วเราจะพัฒนาคนของเราได้ ประเทศญี่ปุ่นเริ่มเป็นปีกแฉ่นพร้อม ๆ กับประเทศไทย และเคยมีผู้เขียนไว้ว่าประเทศไทยต้องนำหน้าญี่ปุ่น แต่เราก็คตามหลังญี่ปุ่นในปัจจุบัน และเราโทษว่าคนไทยไม่มีคุณภาพ แต่ไม่ได้ดูว่าญี่ปุ่นเขาจัดการศึกษาเพื่อให้ทั้งชีวิตซึ่งหมายถึงวัฒนธรรมและศาสนา และหลักสูตรในโรงเรียนมุ่งไปที่จุดประสงค์ของชาติที่กำหนดไว้

ประเทศไทยของเรายังไม่มีวัตถุประสงค์ของชาติ เพราะถ้าทุกคนจะต้องคอยได้เหมือนกันว่าวัตถุประสงค์ของชาติคืออะไร ปัจจุบันนี้ยังคอยได้ไม่เหมือนกันเพราะยังไม่มี

ตัวอย่างอีกประเทศหนึ่งที่ยากจะบอกมากล่าวคือประเทศเกาหลี ประเทศเกาหลีเคยมาศึกษาการพัฒนาประเทศกับเราเมื่อประมาณ 9 ปีมาแล้ว และกลับไปเริ่มต้นโดยโดยเฉพาะการพัฒนาชนบท เกาหลีประสบความสำเร็จ แรกก่อนในชนบทเคยมีกระท่อมเก่ายืนไม้ไผ่แล้ว ซึ่งไม่ใช่เรื่องคนเด่น แต่หน้าคนเด่นคือเขาเก็บหมู่บ้านเก่าไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ เพราะกลัวจะสูญหายไป จึงเก็บหมู่บ้านพื้นเมืองไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ ถ้าใครไปเกาหลีควรจะได้ไปดูหมู่บ้านพิพิธภัณฑ์ (Folk Village) นี้

เรื่องทกลานกลาย ๆ กับโรงเรียนกลุ่มพุ่มวงของเรา ซึ่งในโรงเรียนนี้ได้เก็บกระทิงและไม่เรียกว่าเป็นพิพิธภัณฑ์แล้วเช่นเดียวกัน ซึ่งอย่างน้อยแสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนประมาณในโรงเรียนพุ่มวงทุกคนไม่ขอให้โรงเรียนควบคุมเวลา ให้ควบคุมกันเอง ถึงเวลาเข้าแถวเอง ใครมาสายรายงานว่าทำไมมาสาย ถ้าที่ประชุมนักเรียนเห็นว่าพื้ขึ้นก็ยอมรับ ถ้าพื้ไม่ขึ้นก็ทำโทษ ไม่ใช่ไม่เรียกว่าแต่ให้ไปตีกันารคนไม่แทน

โรงเรียนนายอำเภอของเราถือแบบนั้น และประสบความสำเร็จอย่างดี วิธีการอบรมข้าราชการของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้ทำเช่นเดียวกัน คือใช้ระบบกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) และปรากฏว่าได้ผลกว่าแบบเก่า ระบบกลุ่มสัมพันธ์น่าจะเป็นวิธีที่ดีในการฝึกความเป็นประชาธิปไตย จะทำให้เรายอมรับซึ่งกันและกัน และยอมรับผู้นำในระดับเดียวกัน

ขอย้อนกลับไปเรื่องประเทศเกาหลีอีกครั้งหนึ่ง เกาหลีเคยเป็นเมืองขึ้นของจีนมาเป็นพัน ๆ ปี และถูกญี่ปุ่นครอบครองอีกสมัยต่อมา พอเสร็จสงครามโลกครั้งที่สองเกาหลีได้เอกราช แต่มารบกันเองแยกเป็นเกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ เพิ่งว่างสงครามเมื่อ 10 กว่าปีนี่เอง จึงได้พัฒนาประเทศ เขามาคุยของเราแล้วกลับไปพัฒนาประเทศ และเน้นแนวคิดที่ว่า "ครูชูกบเพลิงแห่งความคิด ชุมชีวิตใหม่ในชนบท" ซึ่งคล้ายกับครูเดินสอนของเรา แต่ต่างกันตรงที่ว่าเรายังไม่มีนโยบายว่าให้ครูชูกบเพลิงแห่งความคิด ชุมชีวิตใหม่ในชนบทเหมือนเขา ซึ่งความคิดของครูจะไปสู่นักเรียน และจากนักเรียนไปสู่ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเกาหลีหันมาช่วยพัฒนาเหมือนผู้ปกครองของไทย แต่ทำได้สำเร็จเพราะ
การเผยแพร่แนวคิดจากครูผู้รักเรียน และนักเรียนผู้ปกครอง และแนวคิดที่เผยแพร่มีสามอย่าง
เป็นหลักคือ ขยัน ประหยัด และ ช่วยตัวเอง มีทานแล้วให้ปฏิบัติเลย ตอนแรก ๆ ถูกด่า
เป็นว่าแหวกแนว ผู้ปกครองมาตำหนิกันว่าลูกหลานเขาทำงาน ใช้เสียงหนู เสียงเบ้โก
และทำสวนครัว หรือให้สร้างโรงเรียน แต่ในที่สุดเด็กเชื่อครู นาน ๆ เข้าผู้ปกครองรักลูก
ตัวเองก็มาช่วย เลยคิดต่อไป คือเชื่อขยัน ประหยัด และช่วยตัวเอง

อยากจะขอแนะวาระในการฝึกหัดครูของเราอีก ศักยภาพของเราอีก เราเน้น
สาระอย่างไรสาระ อยากจะขอกล่าวว่าสาระของเหมือนเกาหลีพูด สาระคืออาหารแพ
ความรู้ อาหารแพปัญญา เปรียบเสมือนคนกำลังหิวข้าว ถ้าให้ปลาเขาไปเขาก็กินอิ่มหนึ่งมื้อ
แล้วก็หมด แต่การสอนวิธีตกปลาโดยไม่ให้ปลาเขาเลย เขาสามารถตกปลาหากินไปได้ตลอดชีวิต

สาระนี้เป็นสัจธรรม ถ้าเป็นสัจธรรมแท้ ๆ จะต้องใหญ่เอง ถ้าไม่ใหญ่เองจะกลายเป็น
เป็นความรู้ที่จำมาแล้วใช้ไม่ได้ คือจำได้ของใจเท่านั้น แต่เวลาใช้จริง ๆ กลับใช้ไม่ได้
บางคนท่องจำได้หลายบท แต่เวลาเขียนเรียงความใช้ภาษาที่ตนท่องได้นั้นไม่ได้สักบท แต่
ถ้าเราสอนใหม่ว่าให้ท่องไว้บทเดียวแล้วให้เรียงความสักสิบเรื่องและใช้ภาษานั้นเข้าไปให้ได้
ทุกเรื่อง จึงจะถือว่าใช้ได้และเข้าใจสัจธรรมอันนั้น

ถ้าหากเราสอนให้อ่านเก่ง เขียนเก่ง และคิดเลขเก่ง และสอนให้รู้จักคิดแล้ว
ผู้เรียนจะค้นพบสัจธรรมด้วยตัวเขาเอง แต่เดิมตำราเขียนไว้สำหรับไปอ่านในห้องเรียน
ต่อไปต้องเขียนตำราแล้วไปไว้ในห้องสมุด ใครสนใจไปหาอ่านเอาเอง เพราะว่าสัจธรรม
มีหลายระดับและเปลี่ยนแปลงได้ค่อย ๆ ตัวอย่างเช่นวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ซึ่งถือว่าเป็นศาสตร์
ที่จริงแท้แน่นอนในสมัยนั้นบอกว่าสสารไม่สูญหายไปจากโลก นี่คือสาระในคอนั้น แต่มันก็ปรากฏ
วิธีศึกษาและในที่สุดก็ศึกษาจนคนยอมรับว่าสสารสูญหายไปจากโลกได้ และสูญหายอยู่เรื่อย ๆ
นั่นคือสสารเปลี่ยนเป็นพลังงานได้ และพลังงานเปลี่ยนเป็นสสารได้ แต่ในสมัยนั้นถ้าใครพูดว่า
สสารสูญหายไปจากโลกอาจจะถูกแขวนคอ หรือเฆี่ยนเป็นเพราะผิดตำรา แม้แต่กาลิเลโอก็
เกือบจะถูกลงโทษมาแล้ว เป็นต้น

ในการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นแกนสำคัญของชีวิตมนุษย์เช่นเดียวกัน ไม่ควรเน้นเนื้อหา (Content) แต่ควรจะเน้นวิธีการ (Context) เพื่อจะได้เป็นวิชา ที่สอนให้คนเข้าใจจริง ๆ ไม่สอบตกและหลีกเลี่ยงวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ครู วิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ต่างก็เชื่อว่าวิชาเหล่านี้มีประโยชน์อย่างยิ่ง และน่าพิสมัยอย่างยิ่ง แต่ทำไมจึงสอนให้คนหลีกเลี่ยง หนี หรือสอบตกมาก ๆ และภูมิวิชาสอนให้ลูกศิษย์ได้จำนวนมาก การสอบตกถือเป็นฝีมือของครู ฝีมือของครูที่สอนให้นักเรียนตกถือว่าเป็นฝีมือที่พิสดารเพราะ ไม่ต้องสอนเด็กก็ตกอยู่แล้ว แต่นี่ยังไม่สอนให้ตกแล้วภูมิใจ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าสอนให้ได้ แต่ไม่น่าภูมิใจกับการสอนให้ตก อาจจะเป็นเพราะว่าเราไม่ได้คิดวิธีสอนให้เด็กรู้ ให้น่าพิสมัย สำหรับเด็ก จึงอยู่ที่เนื้อหาและวิธีการดังกล่าวแล้วนั่นเอง

เรายังจะถกเถียงกันว่าความเป็นจริงทางคณิตศาสตร์กับความเป็นจริงอื่นในโลกไม่ เหมือนกัน ความเป็นจริงมีหลายระดับ พูดยาว ๆ ก็คือทฤษฎีพหุศาสตร์บอกว่ามีระดับโลกิยะ และระดับโลกุตระ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนกันและจริงคนละแบบ อยู่ที่ว่าเราจะเลือกระดับไหน ก่อนในขั้นต้น หรือในขั้นประณหรือมัธยม ตัวอย่างเช่น เราอาจจะพูดกับเด็กในเรื่องง่าย ๆ ว่าอย่าไปเชื่ออะไรเต็มที่เพราะบางครึ่งยอมแล้วแต่สภาพแวดล้อม และเรื่องที่จะยกตัวอย่างนี้ เป็นทฤษฎีสัมพัทธภาพช้า แล้วไปบอกเด็กว่าเป็นทฤษฎีสัมพัทธภาพเด็กเลยไม่รู้เรื่อง แล้วพูดว่า เหมือนกับยิงนกเกาะอยู่บนหลังคา 3 ตัว ยิงตกมาตาย 2 ตัว จะเหลือนกอีกตัว

ถ้าพูดความจริงกันแล้วจะมีอย่างน้อย 6 คำตอบด้วยกัน แล้วแต่เราจะยิงกันตรงไหน เมื่อไร และอย่างไร คำว่า เหลือนกอีกตัว ยังไม่ทราบเลยว่าหมายถึงนกเป็นหรือนกตาย เราพูดกันโดยปราศจากเหตุผลว่าเหลือ 1 ตัว หรือ 2 ตัว นั้นหมายถึงนกเป็นหรือนกตาย อีกอย่างหนึ่งเราลองที่ไหน มองบนหลังคาบ้านหรือมองที่พื้นดิน หรือมองในอากาศ หรือมอง ทั้งโลก ถ้ามองที่พื้นดินโดยทฤษฎีควรจะเหลือสองตัว เพราะตกลงมา 2 ตัว แต่ตามองบน หลังคาบ้านโดยทฤษฎีจะไม่เหลือสักตัว ถ้ามองในอากาศเหลือ 1 ตัว ถ้ามองทั้งโลกเหลือ 3 ตัว แต่ยิ่งแต่ไกลกว่าจะเดินไม่ถึง 2 ตัว อาจจะสูญพันธุ์ความไม่เสียก่อนแล้ว เมื่อไม่ถึงอาจจะเหลือ

ตัวเดียวก็ได้ไม่จำเป็นต้องเหลือ 2 ตัว หรือบนหลังคาบ้านที่บอกว่าไม่เหลือสักตัว แต่มึงเอิญ
ป็นที่ไฉนยังเป็นป็นเก็บเสียงและยิง ไปดู 2 ตัว อีกตัวหนึ่งไม่ได้ยินเสียงอะไร เห็นสองตัวตกลง
ไปก็มองดูอยู่เฉย ๆ จัอยู่บนหลังคายังเดิม

ดังนั้น ถ้าจะสรุปงาย ๆ สัจธรรมหมายถึงสาระนั้นเอง ฉะนั้นจึงถึงเวลาแล้วที่เรา
จะต้องเน้นกรรมวิธีหรือวิธีการ อย่างที่ยกตัวอย่างในตอนต้นว่าสอนให้รู้วิธีทปลาดีกว่าการไปลา
การสอนให้เขาจับปลาเองเป็นวิธีการ แต่ถ้าให้ปลาเขาเป็นเนื้อหาสาระ เน้นจนเราต้องการ
สาระคือปลาในชั้นสุดท้าย แต่ต้องการให้เขาหาเอง ถ้า "ปลา" หรือสาระไม่มีต้องเขียนตำรา
ให้ยูเรียนหาอ่านเอาเอง

ลักษณะการเรียนรู้ดังกล่าวข้างบนการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะทำได้ดีกว่าระบบใน
โรงเรียนด้วยสาเหตุหลายประการ เหตุผลประการแรกขอยกตัวอย่างดังนี้ ชั้นประถมของเรา
เริ่มเรียนเรื่องพืชแล้ว แต่แทนที่จะสอนให้ทองให้จำ ควรจะไปหาพันธุ์พืชมาน หรือไปขอมมาจาก
กรมป่าไม้ เช่นจะสอนเรื่องไม้ยืนต้นในชั้น ป.๑ ก็ให้เด็กไปปลูกกันคนละต้น แล้วครูเริ่มชี้
ให้เด็กเห็นว่าทรงนี้เป็นคา ทรงนี้เป็นใบ และให้เด็กดูไปเรื่อย ๆ แทนที่จะให้เด็กท่อง
สอนให้เด็กทำปุ๋ยหมักเสร็จแล้วมาใส่ มารดน้ำ การเจริญเติบโตของต้นไม้ไปด้วย เด็กดู
ทุกวัน ส่วนครูอาจจะมาดูเจ็ดวันครั้งหนึ่งก็ได้ วิธีนี้ครูจะต้องรู้จริงและเด็กก็รู้จริงด้วย
พอเรียนจบชั้นประถมต้นไม้โตพอดี โรงเรียนได้ต้นไม้ฟรี ชาติได้ต้นไม้ฟรี และเด็กรักต้นไม้
มากกว่าการท่อง เพราะเด็กรู้จักต้นไม้จริง คือเป็น "วิสาสา ปรมัญญาคี" เป็นการรู้อย่าง
คุ้นเคยเหมือนญาติ บางคนรักต้นไม้มาก เรียกต้นไม้เป็นลูกก็มี คำว่า "วิสาสา" ต้องรู้จริง
จึงจะรัก รู้ว่าต้นไม้มีพฤติกรรมอย่างไรนั้นอย่างไร ไม่ต้องไปบอกไปสอนเด็ก เด็กดูไปเรื่อย ๆ
แล้วเกิดการเรียนรู้

นี่เป็นอุทาหรณ์ว่าเพราะอะไรชาวบ้านถึงไม่รักต้นไม้ และชอบโค่นต้นไม้ทำลายป่า
เพราะว่าเราไม่ได้สอนให้เขารู้จักต้นไม้ เขาไม่รู้ว่าต้นไม้มีพฤติกรรมอย่างไร ต้นไม้ยังเป็น
หมู่คณะอย่างไร มีชนกลุ่มน้อยเข้ามาแทรกแซงอย่างไร ต้นไม้ช่วยขออนานิคอย่างไร ถ้าหาก
ชาวบ้านรู้อย่างนี้เขาอาจจะรักป่าไม้ หรือรู้จักอนุรักษ์ธรรมชาติ

ถ้าเรียนไม่ถึงขั้นมัธยมศึกษา จะให้รู้ไปถึงการขยายพันธุ์พืช รู้จักศัตรูพืช และการรักษา สภาพดินให้ดีขึ้นตามธรรมชาติ เป็นต้น ถ้าคนไม่ศึกษาธรรมชาติย่อมไม่มั่นคงหรือศัตรูพืชมาทำลาย ต้นไม้ก็เพราะคนดี บัญชีวิทยาศาสตร์นั้นสร้างควมสามารถที่ไม่ควรสร้าง แต่จะไปสร้างควม สามารถให้คนไม่ไปดูแลของดีจากดิน ไม่ก็ปีดินที่จึงเกิดมีตึกเตมป่าตังกษมาทำลายต้นไม้ที่เกิดจาก ดินเหลว แต่ถ้าเราใช้ปุ๋ยคอกให้ดินดีขึ้นไม่จำเป็นเอาเอง อันนี้เป็นเรื่องของธรรมชาติ ถ้าศึกษา ไปเรื่อย ๆ รู้ไปเรื่อย ๆ จึงจะเกิดประโยชน์ ไม่ต้องนั่งท่องอะไร

การเรียนแบบที่กล่าวมานี้เรียนระบบนอกโรงเรียนดีกว่า ระบบนอกโรงเรียนในที่นี้ หมายความว่าใช้ในระบบโรงเรียนก็ได้ แต่ไม่ใช่อยู่ในชั้นเรียน คือเรียนภาคปฏิบัติมาก ๆ และบางอย่างจึงขยายรูปแบบออกไปมาก เช่นในอเมริกาเรียกว่า Continuing Education หรือการศึกษาต่อเนื่อง คำว่าการศึกษาออกนอกระบบโรงเรียนคงจะเป็นศัพท์ยุคโลกใหม่ไซของ อเมริกา ซึ่งคล้ายกับการศึกษาต่อเนื่องในอเมริกานั้นเอง แต่ไม่ทั้งหมด เพราะการศึกษา ต่อเนื่องในอเมริการวมไปถึงการจัดการศึกษาแบบมหาวิทยาลัย ไม่มีกำแพงขวางกัน หรือ University Without Walls ด้วย ฉะนั้นตามความหมายของอเมริกา การศึกษา นอกโรงเรียนคือการศึกษาคือต่อเนื่องนั่นเอง

คำว่ามหาวิทยาลัยไม่มีกำแพงขวางกัน หรือมหาวิทยาลัยไร้พรมแดนไม่มีกำแพง ขวางกัน มีแต่ขอบฟ้าเป็นหลังคา โลกคือห้องเรียน เราไม่ไกลแค่ไหนห้องเรียนไปถึงนั้น ตามปรัชญาการศึกษาต่อเนื่องนั้น ประการแรกการศึกษาอย่าไปครอบงำ แต่ต้องเป็นผู้นำ ถ้าอยู่ในระบบของอเมริกา ผู้นำหมายถึงการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียน กับการศึกษานอกโรงเรียน เคียงนี้มหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ จะต้องมีการศึกษาคือต่อเนื่อง หรือแผนการศึกษาต่อเนื่อง เพราะจักได้ประหยัดกว่าและหาเงินได้มากกว่า ที่ว่าประหยัดนั้น หลักใหญ่คือมีค่าเล่าเรียนแบบมหาวิทยาลัยรวมค่าแห่ง มีคนเรียนมากและส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบ อาชีพหรือประสบความสำเร็จในชีวิตแล้วมาเรียน พวกนี้มีเงินมากคิดค่าหน่วยกิตแพง ๆ ได้

เช่นเราจะสอนวิชาธุรกิจ เราจะพูดกับผู้เรียนแล้วพิจารณาว่า นักธุรกิจคนนี้มีควมรู้เทียบได้กับวิชาอะไรแล้วตามหลักสูตร ก็จะเทียบวิชานั้นได้ ที่เหลือจากนั้นจึงมาเรียนเอาใหม่ เป็นต้น

การศึกษาแบบนี้เพื่อสอนให้คนรู้จักประเมินค่าความสำเร็จในชีวิตและให้มีความรู้ที่รู้จริงแล้วในบางวิชาไม่ต้องไปสอนเขาอีก สอนเฉพาะที่ขาด เราเรียกว่าเทียบวิชา มีก็หน่วยกิตและกิตติวิชา ดูไปเป็นคน ๆ ว่าได้แล้วแค่ไหน ขาดอยู่อีกเท่าไร แล้วให้มาฟังการบรรยายเป็นครั้งคราวในบางวิชาเท่านั้น นอกนั้นให้ไปอ่านเอาเอง หรือศึกษาด้วยตนเอง นาน ๆ จึงมาพบกับอาจารย์ประจำวิชา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการวัดผลอีก พอวัดผลเสร็จก็จบปริญญา นี้เรียกว่าการศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาแบบนี้ค่าใช้จ่ายน้อยแต่รายได้มาก และไม่มีพรหมแดน คืออยู่ที่เชียงใหม่ก็มาเรียนที่ใด ๆ ว่างก็เรียน นาน ๆ ก็เดินทางมา หรือถ้ามีผู้เรียนที่แน่นมาก ๆ เราก็ขึ้นไปพบผู้เรียน ซึ่งอาจจะเรียกว่าการศึกษา "ระบบศึกษายาววง" คือ แทนที่จะอยู่เมืองตากศิลาแห่งเดียวก็ให้กระจายไปทั่วประเทศ

การศึกษาต่อเนื่องนี้คณะศึกษาศาสตร์ไม่ควรครอบงำ แต่ควรเป็นผู้นำ เมื่อทำสำเร็จแล้วจะกลายเป็นคณะต่างหาก เพราะโดยธรรมชาติแล้วสามารถเปิดสอนหลายวิชาจึงให้ปริญญาได้หลายสาขา ไม่ใช่สาขาเดียว ฉะนั้นเมื่ออยู่คณะศึกษาศาสตร์จึงมีจุดอ่อน โดยมากจะเอาอาจารย์จากคณะศึกษาศาสตร์มาเป็นคณะนี้คณะการศึกษาต่อเนื่อง เพราะรู้ว่าทำอะไร แต่ต้องประสานงานกับคณะอื่น ๆ หมายความว่าให้ผู้รู้ในกรรมวิธีไปประสานงานกับคณะอื่นให้ออกมาในรูปการศึกษาต่อเนื่องให้ได้

สรุปแล้วตามรูปแบบของการศึกษาต่อเนื่อง หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น นอกจากจะเน้นวิธีการในการให้ควมรู้มาก ๆ แล้ว ควรจะให้กระจายให้ผู้เรียนมีโอกาสทางการศึกษาเป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ และถ้าสามารถจัดได้ก็จะเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ละเอียดที่สุด เพราะมุ่งให้ผู้เรียนแสวงหาควมรู้ด้วยตนเอง (Self - Fulfillment) หรือให้ผู้เรียนเกิดฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาด้วยตนเอง ซึ่งเป็น

หลักของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังกล่าวนั้นมาแต่ในตอนที่ว่าเราแต่งตำราพวก ๆ
อยากรู้ขึ้นใหม่ให้ไปหาอ่านตำราเอาเอง แต่บางอย่างเข้าใจยากครูอาจจะชี้แนะบ้าง
แต่ถึงไม่บอกหรือชี้แนะผู้เรียนจำเป็นต้องเสาะแสวงหาอยู่ดี ถ้ามันทะเดว วิริยะ จิตะ
วิมังสา จะตามมาเอง และต่อไปเป็นลูกโซ่ แต่ถ้าไปบังคับให้เกิดวิริยะก่อนโดยไม่รัก
จะให้ขยันไม่ได้ ต้องทราบว่าอะไรเป็นพื้นฐาน จะขาดการณเอาเองไม่ได้ จึงเป็นเรื่อง
ที่ควรพิจารณาต่อไป

5. การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทยอังกฤษ *

ระบบการศึกษาในอังกฤษ

ก่อนจะได้อภิปรายถึงการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทยอังกฤษ ควรจะได้ทราบเกี่ยวกับระบบการศึกษาของประเทศไทยอังกฤษอย่างย่อ ๆ ดังต่อไปนี้

ระบบการศึกษาของประเทศไทยอังกฤษเป็นแบบกระจายอำนาจค่อนข้างมาก กระทรวงศึกษาและวิทยาศาสตร์ (Department of Education and Science) มีหน้าที่ในการวางแผนและนโยบาย และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษานั้น แต่จะไม่จัดและบริหารโรงเรียนเอง กระทรวงศึกษาไม่มีครูในสังกัดแม้แต่คนเดียว การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของฝ่ายการศึกษาส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะรับผิดชอบแต่มีหน้าที่ในการจัดตั้งโรงเรียน การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา และการจ้างครู ส่วนการเรียนการสอน การจัดหลักสูตร และการคัดเลือกแบบเรียนเป็นหน้าที่ของโรงเรียน

การศึกษาของอังกฤษแบ่งงาย ๆ ได้เป็นการศึกษาระดับประถม การศึกษาระดับมัธยม และการศึกษาในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ระดับประถมศึกษาจะรับนักเรียนระหว่างอายุ 5 - 11 ขวบ และมัธยมศึกษาเริ่มตั้งแต่อายุ 12 - 16 ขวบ ซึ่งถือเป็นการศึกษา

* บทความนี้เขียนขึ้นอย่างย่อเพื่อประกอบการบรรยายเรื่อง "การศึกษาและงานการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทยอังกฤษ" ให้แก่อาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และนิสิตวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อต้นปี พ.ศ. 2524 ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ได้จากเอกสารและประสบการณ์ในการไปศึกษาดูงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม และสถานศึกษาอื่น ๆ ในอังกฤษของผู้เขียน เป็นเวลา 45 วัน ระหว่างเดือนตุลาคม ถึงพฤศจิกายน พ.ศ. 2523 โดยทุนวิจัยจากมูลนิธิและทบวงมหาวิทยาลัย

ภาคบังคับ หรือการศึกษาภาคบังคับเป็น 11 ปี คือประถมศึกษา 6 ปี และมัธยมศึกษา 5 ปี เมื่ออายุครบ 16 ปี อาจจะออกจากโรงเรียนไปประกอบอาชีพ หรืออยู่ต่อไปจนอายุ 18 หรือ 19 ปีก็ได้

โรงเรียนของรัฐส่วนมากจะเปิดสอนชั้นเด็กเล็กสำหรับเด็กอายุ 3 - 4 ขวบ ในโรงเรียนประถมศึกษา แต่ตามปกติจะรับเด็ก 5 ขวบ ฉะนั้นบางโรงเรียนจะเปิดสอนสำหรับเด็ก 5 - 11 ขวบ บางโรงเรียนรับเด็กอายุ 3 - 11 ขวบ ซึ่งบางที่เรียกว่าโรงเรียนเด็กเล็กและประถม (Infant and Junior Schools) บางโรงเรียนเปิดสอนคาบเกี่ยวระหว่างเด็กชั้นประถมและมัธยม เช่นรับเด็กระหว่างอายุ 8 - 12 ขวบ หรือ 9 - 13 ขวบ ซึ่งเรียกว่าโรงเรียนชั้นกลาง (Middle Schools)

สำหรับโรงเรียนมัธยมอาจจะรับเด็กอายุระหว่าง 11 - 16 ขวบ หรือ 11 - 18 ขวบ และบางแห่งอาจจะรับเด็กอายุ 13 หรือ 14 ขวบมาเรียน และเมื่อเด็กมีอายุครบ 16 ขวบ จะสอบรับประกาศนียบัตรการศึกษา ระดับธรรมดา หรือเรียกย่อเป็นภาษาอังกฤษว่า GCE 'O' Level (General Certificate Education 'Ordinary' Level) ต่อมาอีก 2 ปี คือพออายุ 18 ขวบ จะสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรการศึกษา ระดับสูง หรือเรียกย่อเป็นภาษาอังกฤษว่า GCE 'A' Level (General Certificate Education 'Advanced' Level) โรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทยจะแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ โรงเรียนมัธยมแบบเก่า (Grammar Schools) โรงเรียนมัธยมแบบใหม่ (Secondary Modern Schools) และโรงเรียนมัธยมแบบประสม (Comprehensive Schools) ซึ่งรับนักเรียนระหว่างอายุ 11 - 18 ขวบ เช่นเดียวกัน โรงเรียนมัธยมชั้นกลางอาจจะจัดอยู่ในประเภทโรงเรียนมัธยมแบบประสมด้วย

สำหรับโรงเรียนมัธยมแบบประสมยังมีการจัดแตกต่างกันออกไปอีก 4 ประเภท

ประเภทที่ 1 เป็นโรงเรียนมัธยมแบบประสมที่เรียนตลอดกรวดเดียวตั้งแต่อายุ 11 - 18 ขวบ (All Through Comprehensive Schools) ประเภทที่ 2 เป็นโรงเรียนมัธยมแบบประสม

ที่แบ่งเป็นสองตอน คือตอนต้นสำหรับเด็กอายุ 11 - 14 ขวบ และตอนปลายสำหรับเด็กอายุ 14 - 18 ขวบ ประเภทที่ 3 เป็นโรงเรียนที่รับเด็กซึ่งจบจากโรงเรียนชั้นกลาง (Middle Schools) มาเรียน โดยถือว่าโรงเรียนชั้นกลางเป็นมัธยมต้น และมาต่อมัธยมปลายที่นี้ (Upper Comprehensive Schools) สำหรับเด็กอายุ 13 - 18 ขวบ และ ประเภทที่ 4 เป็นโรงเรียนที่สอนไปจนเด็กอายุ 16 ขวบ หรือจบชั้นมัธยมปีที่ 5 (Form 5) สำหรับให้ไปต่อในวิทยาลัยที่ขึ้นมัธยมปีที่ 6 (Sixth Form Colleges) หรืออาจจะออกไปเรียนต่อชั้นมัธยมปีที่ 6 นี้ที่วิทยาลัยในระดับอุดมศึกษา (Tertiary Colleges)

ตามปกติเมื่อนักเรียนมีอายุครบ 16 ขวบแล้วอาจจะมีทางเลือกโดยพลัน 4 ทางด้วยกันคือ

1. เรียนต่อไปในโรงเรียนเดิมจนอายุครบ 18 ขวบ
2. ออกไปเรียนในวิทยาลัยต่อจากมัธยม (Further Education College) เพื่อเรียนต่อในระดับสูง หรือเรียนสายอาชีพ
3. ออกไปเข้าวิทยาลัยที่ขึ้นมัธยมปีที่ 6 (Sixth Form College)
4. ออกไปหางานทำ และเรียนต่อในภาคค่ำ หรือภาคกลางวันถ้าได้รับอนุญาตจากนายจ้าง

การเรียนในระดับต่อจากมัธยมที่เป็นภาคบังคับ หรือเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาชั้นวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศอังกฤษแบ่งได้เป็น 4 ประเภทเช่นเดียวกัน คือมหาวิทยาลัย (Universities) วิทยาลัยครู (Teacher Training Colleges) วิทยาลัยสารพัดช่าง (Polytechnics) และวิทยาลัยต่อจากมัธยม (Colleges of Further Education)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เป็นระดับวิทยาลัยได้พัฒนาและขยายกว้างออกไปมากทีเดียว ส่วนใหญ่จะเป็นด้านอาชีพและวิชาชีพ แต่มีสายสามัญ ความรู้ทั่วไปอยู่บ้าง วิชาเหล่านี้

เปิดสอนถึงขั้นปริญญา เช่นวิทยาลัยครู วิทยาลัยสารพัดช่าง และวิทยาลัยต่อจากมัธยม หรือมีชื่อเรียกอย่างอื่นตามลักษณะของวิชาที่เปิดสอน เช่น วิทยาลัยเทคนิค แต่ปัจจุบันนี้มีวิทยาลัยหลายแห่งได้ยุบรวมกันเพื่อเปิดสอนหลายสาขา และเพื่อประหยัดในด้านการบริหาร โดยเฉพาะวิทยาลัยที่อยู่ในห้องที่เดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน

การเรียนการสอนในวิทยาลัยจะมีทั้งหลักสูตรที่เรียนเต็มเวลา และแบบเรียนไม่เต็มเวลา และมีทั้งแบบเรียนกลางวัน และแบบเรียนกลางคืน ตามปกติถ้าหากเรียนเต็มเวลา จะจบระดับปริญญาตรีภายใน 3 ปี แต่สำหรับการรับปริญญา เกียรตินิยมจึงจะเรียน 4 ปี ฉะนั้นคนที่เรียนได้เกียรตินิยม หรือมีคำว่า Honoured หรือย่อว่า Hon. ต่อท้ายปริญญา เช่น BA (Hon.) แสดงว่าเรียนมากกว่าคนอื่นไม่ได้แสดงว่าเรียนเก่งหรือไม่เก่งเหมือนในควมหมายของคำว่า เกียรตินิยมที่ต่อท้ายปริญญาในมหาวิทยาลัยเมืองไทย

สถาบันอุดมศึกษาอีกประเภทหนึ่งคือมหาวิทยาลัย ในประเทศอังกฤษ สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่เป็นของรัฐ มหาวิทยาลัยที่ใหญ่ที่สุดได้แก่มหาวิทยาลัยลอนดอน ซึ่งมีนักศึกษาประมาณ 40,000 คน มหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่มีนักศึกษาเกิน 10,000 คน ได้แก่มหาวิทยาลัยเวสต์ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ และมหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม เป็นต้น

มหาวิทยาลัยทุกแห่งนอกจากมหาวิทยาลัยเปิดจะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล โดยมีคณะกรรมการพิจารณาเงินอุดหนุนของมหาวิทยาลัยเป็นผู้พิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุน ส่วนมหาวิทยาลัยเปิด และสถาบันเทียบมหาวิทยาลัยอีก 2 แห่งคือ วิทยาลัยคิงในพระบรมราชูปถัมภ์ และสถาบันเทคโนโลยีแคว้นฟัลด์ จะได้รับเงินอุดหนุนจากกระทรวงศึกษาและวิทยาศาสตร์

การเข้าเรียนมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษจะต้องสมัครผ่านคณะกรรมการสอบคัดเลือก เข้ามหาวิทยาลัยกลาง ซึ่งผู้สมัครสามารถเลือกสถาบันได้ 5 แห่ง โดยส่งใบสมัครไปยังคณะกรรมการ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้ว จะส่งใบสมัครไปยังมหาวิทยาลัย หรือวิทยาลัยที่ผู้สมัครระบุ

แต่ละสถาบันจะพิจารณาเลือกนักศึกษาของตนเองโดยคณะกรรมการ ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ ส่วน
การสมัครเรียนในระดับบัณฑิตศึกษามัธยม จะต้องสมัครโดยตรงที่มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเปิด (Open Univeristy) ซึ่งเริ่มเปิดเมื่อ พ.ศ. 2514 และ
ปัจจุบันมีจำนวนนักศึกษามากกว่า 50,000 คน ส่วนมากมีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป และแต่งงานทำ
แล้ว การเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเปิดจะไม่มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน มหาวิทยาลัย
จะเปิดสอนแบบไม่เต็มเวลาโดยใช้การสอนระบบทางไกล โดยจัดการสอนทางวิทยุและโทรทัศน์
และทางไปรษณีย์ หรือให้เรียนได้ด้วยตนเอง การวัดผลการเรียนเป็นระบบหน่วยกิต ผู้จะ
รับปริญญาตรีต้องเรียนให้ครบ 6 หน่วยกิต แต่สำหรับการปริญญาเกียรตินิยมจะต้องเรียนให้ได้
8 หน่วยกิต

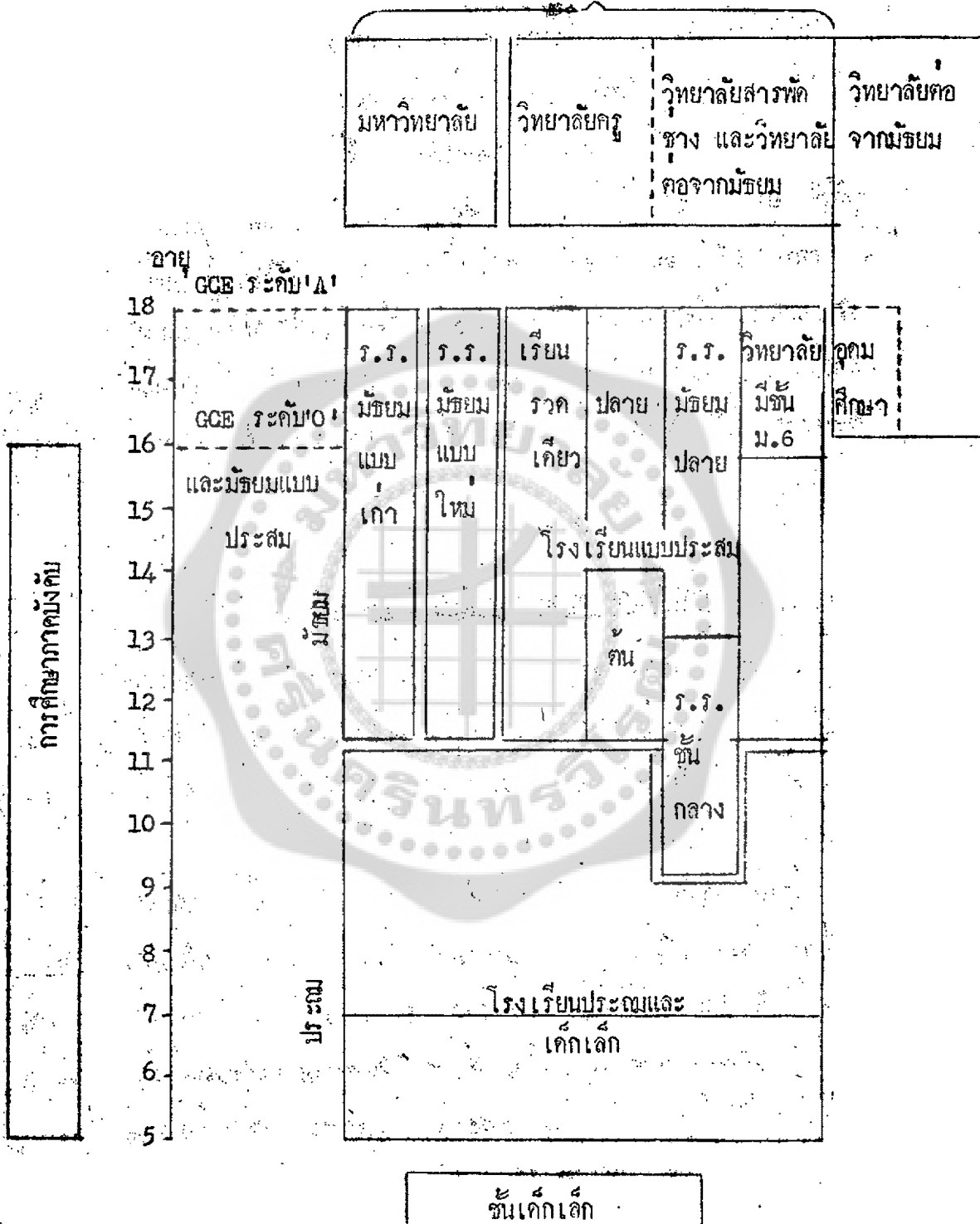
การศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย

โดยทั่วไปแล้วการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทยเป็น
กิจกรรมการศึกษาที่มีขอบข่ายกว้างมาก และมหาวิทยาลัย หรือวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับ
การศึกษาประเภทนี้ มีการจัดในหลายรูปแบบและจัดแตกต่างกันแล้วแต่ผู้จัด และแหล่งสนับสนุน
ทางการเงิน

ฝ่ายการศึกษาส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษานานาชาติขั้นพื้นฐาน หรือการศึกษา
ผู้ใหญ่เพื่อการอ่านออกเขียนได้ การศึกษาสายสามัญและการศึกษาสายอาชีพไปจนถึงการให้ความรู้
เพิ่มเติมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ความรู้ทางด้านการเมือง และสังคม กิจกรรมทางด้าน
วัฒนธรรม และกิจกรรมการใช้เวลาว่าง ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนเหล่านี้อาจจะจัดขึ้นใน
สถานที่ต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เช่นในหอสมุดประชาชน ศูนย์การศึกษานานาชาติประจำท้องถิ่น วิทยาลัย
และสถานศึกษาอื่น ๆ

แผนผังการศึกษาของอังกฤษและเวลส์

อุดมศึกษา

แหล่งที่มา

Information Division, Department of Education and Science,
The Education System of England and Wales, Elizabeth House,
York Road, London, DE1 7 PH, p. 41.

สำหรับการศึกษานู้นใหญ่ที่เป็นวิชาชั้นสูง หรือวิชาการชั้นสูง จะจัดในสถาบันอุดมศึกษา (Higher Education) หรือในสถานศึกษาอื่นภายนอกมหาวิทยาลัย และมีหน่วยงานสังกัดมหาวิทยาลัยทำหน้าที่รับผิดชอบและประสานงานการศึกษานู้นใหญ่โดยตรง เรียกว่าแผนกการศึกษานู้นใหญ่ภายนอกมหาวิทยาลัย (Extramural Studies Department) ซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่ผู้นอนมหาวิทยาลัยในวิชา ระดับมหาวิทยาลัย

แผนกการศึกษานู้นใหญ่ภายนอกมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานเอกเทศไม่ขึ้นกับคณะใดของมหาวิทยาลัย มีผู้อำนวยการ (Director) แผนกรับผิดชอบในการบริหารงานโดยเฉพาะ เช่นที่มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ในบางมหาวิทยาลัยที่มีภาควิชาการศึกษานู้นใหญ่ เช่นมหาวิทยาลัยนอตติงแฮม หัวหน้าภาควิชาการศึกษานู้นใหญ่ของคณะศึกษาศาสตร์จะมีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการของแผนกการศึกษานู้นใหญ่นอนมหาวิทยาลัยอีกตำแหน่งหนึ่ง และมีศูนย์การศึกษานู้นใหญ่นอนมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองนอตติงแฮม เพื่อสะดวกในการเปิดชั้นเรียนสำหรับผู้ที่จะมาเรียนในตอนเย็นหรือกลางคืน นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยยังมีศูนย์ซึ่งเป็นสาขาของศูนย์นี้อยู่ที่เมืองอื่น ๆ อีก

นอกจากนี้แผนกวิชาการศึกษานู้นใหญ่นอนมหาวิทยาลัยยังประสานงานกับโรงงานอุตสาหกรรม และองค์การธุรกิจต่าง ๆ ในท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษานู้นใหญ่ให้แก่พนักงานหรือคนงานของบริษัทและโรงงานต่าง ๆ โดยประสานงานกับสมาคมการศึกษานู้นใหญ่ในโรงงาน (Worker's Education Association)

กิจกรรมการศึกษานู้นใหญ่นอนมหาวิทยาลัยมีทั้งที่จัดเป็นหลักสูตรอบรมในเวลากลางวันในตอนเย็น และในวันหยุด เป็นหลักสูตรอบรมระยะสั้นประมาณ 1 - 2 สัปดาห์ หรือเป็นหลักสูตรระยะยาวต่อเนื่องกันไป 2 - 3 ปีก็มี แผนกวิชาการศึกษานู้นใหญ่นอนมหาวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดหาอาจารย์และครูผู้สอน การจัดการวางเรียน การรับนักศึกษาและผู้นักอบรม และการจัดหาสถานที่เรียน

อาจารย์ผู้สอนในแผนกการศึกษานู้นใหญ่นอนมหาวิทยาลัยส่วนมากจะเป็นอาจารย์จากแผนกและคณะวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ซึ่งบางคนอาจมาสอนเป็นครั้งคราว แต่บางคนมาอยู่

เป็นอาจารย์ประจำ นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่สังกัดแผนกนี้โดยตรง แยกไปจัดสอนในสถานที่อื่นก็จะใช้บุคลากรในท้องถิ่น

แผนกวิชาการศึกษานู๋ใหญ่นอกมหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮมมีอาคารเป็นเอกเทศของตนเอง โดยมีผู้ใหญ่นอกมหาวิทยาลัยซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากมหาวิทยาลัยเพื่อให้เป็นที่ทำการของแผนก สำหรับจัดเป็นห้องเรียน ห้องพักอาจารย์และเจ้าหน้าที่ และจัดเป็นห้องสมุดของแผนก ซึ่งเป็นแผนกที่ใหญ่พอสมควร มีผู้อำนวยการแผนก 1 คน และรองผู้อำนวยการอีก 2 คน และมีอาจารย์ประจำประมาณ 30 คน รับนิเทศอบในการสอนและจัดชั้นเรียนต่าง ๆ กัน ในการจัดชั้นเรียนนี้หนึ่ง ๆ จะมีผู้มาสมัครและลงทะเบียนเรียนประมาณ 30,000 คน และมีชั้นเรียนประมาณ 7,000 ห้องเรียนในแต่ละปี และถ้าจะพิจารณารายวิชาที่เปิดสอนมีมากกว่า 100 วิชาในแต่ละภาคเรียน

นอกจากนี้แผนกการศึกษานู๋ใหญ่นอกมหาวิทยาลัยแล้ว มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศอังกฤษยังมีคณะกรรมการการศึกษานู๋ใหญ่ (Board of Adult Education) ตั้งขึ้นมาเพื่อวางนโยบายทางด้านการศึกษานู๋ใหญ่โดยเฉพาะ เช่นที่มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม จะมีรองอธิการบดีของมหาวิทยาลัย (Vice Chancellor) เป็นประธาน และผู้อำนวยการแผนกการศึกษานู๋ใหญ่นอกมหาวิทยาลัยเป็นเลขานุการโดยตำแหน่งของคณะกรรมการ และมีผู้บริหารจากคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเป็นกรรมการ

มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ยังให้ความร่วมมือและประสานงานการศึกษานู๋ใหญ่ซึ่งกันและกัน โดยมีคณะกรรมการระหว่างมหาวิทยาลัยเรียกว่าสภามหาวิทยาลัยว่าด้วยการศึกษานู๋ใหญ่ (Universities Council for Adult Education) ซึ่งมีหน้าที่ประสานงานและวางนโยบายการศึกษานู๋ใหญ่ในคณะกรรมการ คณะกรรมการของสภาการประชุมประจำปี เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาทางปรับปรุงงานด้านการศึกษานู๋ใหญ่ของประเทศที่มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และยังได้เชิญมหาวิทยาลัยจากต่างประเทศ เช่นสหรัฐอเมริกา แคนาดา และออสเตรเลียเข้าประชุมกันในฐานสมาชิกสมทบ

สำหรับการศึกษานานาชาติที่ไม่ใช่ในระดับมหาวิทยาลัยจะเปิดสอนโดยวิทยาลัยต่อจาก
มัธยมศึกษา (Colleges of Further Education) และวิทยาลัยสารพัดช่าง
(Polytechnics) ซึ่งตามปกติวิทยาลัยเหล่านี้จะเปิดสอนวิชาชีพ และวิชาช่างในระดับ
ปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ แต่ประกาศนียบัตรหลังปริญญาตรี (Graduate Diploma)
วิทยาลัยเหล่านี้เป็นสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มาศึกษาหาความรู้ทั้งแบบเต็มเวลา
และแบบไม่เต็มเวลา มาเรียนในตอนเย็น มาฝึกอบรมระยะสั้น หรือมาฝึกอาชีพเต็มเวลา
เป็นต้น ซึ่งการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในวิทยาลัย ได้ประสานงานอย่างใกล้ชิดกับ
โรงงานอุตสาหกรรมและธุรกิจการค้าต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่วิทยาลัยตั้งอยู่

วิทยาลัยเหล่านี้เปิดโอกาสให้ผู้จบมัธยมศึกษาได้เรียนเพื่อไม่ประกอบอาชีพและศึกษาต่อ
ในระดับสูงขึ้นไปอย่างกว้างขวาง โดยการทำงานไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน หรือการเรียน
ไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานแต่ประการใด ซึ่งตรงตามหลักการจัดการศึกษานานาชาติและการศึกษา
นอกโรงเรียน

สำหรับการจัดการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกโรงเรียนในระดับประเทศนั้น
ประเทศอังกฤษมีสภาพที่เรียกว่า ทั่วการศึกษาและ การศึกษาต่อเนื่อง จัดตั้งขึ้นเพื่อ
วางแผนและนโยบายในการจัดการศึกษานานาชาติและการศึกษาต่อเนื่อง ส่วนการจัดบริการทาง
การศึกษานอกโรงเรียนสำหรับเยาวชนจะเป็นการประสานงานระหว่างรัฐบาลกลาง
หน่วยงานท้องถิ่น และองค์การเยาวชนอาสาสมัครอื่น ๆ เช่น หน่วยงานการศึกษาท้องถิ่น
จะจัดให้มีสโมสรและศูนย์เยาวชนเพื่อเป็นแหล่งบริการทางการศึกษา และประสานกับองค์การ
อาสาสมัครอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม และกิจกรรมสันทนาการ เป็นต้น หน่วยงาน
เยาวชนหลายแห่ง เช่น วายเอ็มซีเอ (YMCA) วายดับลิวซีเอ (YWCA) สโมสรเยาวชน
แห่งชาติ สมาคมลูกเสือ และเนตรนารี ฯลฯ จะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล

สโมสรเยาวชนแห่งชาติซึ่งได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลศึกษาและวิทยาศาสตร์จะเป็น
ผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานเยาวชน และจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ตลอดจนทำการวิจัยค้นคว้า

เกี่ยวกับงานเยาวชน นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการที่ปรึกษางานเยาวชนเพื่อให้คำปรึกษา
และวางแผนนโยบายงานเยาวชนแห่งชาติด้วย

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
โรงเรียนนี้ประเทศอังกฤษทำได้อย่างกว้างขวางมาก ดังได้กล่าวแล้วในตอนต้นว่างาน
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโรงเรียนมีขอบเขตกว้างมาก มีวิชาที่เปิดสอนทั้ง
สายสามัญ สายอาชีพ และความรู้ทั่วไป สำหรับความรู้สายสามัญในชั้นอ่านออกเขียนได้
(Literacy Education) ส่วนท้องถิ่น (Local Authorities) เป็นผู้มีบทบาท
สำคัญมาก มีการโฆษณาชักชวนให้บุตรหลานสมัครเรียนอย่างกว้างขวางทางสื่อมวลชน ทั้ง
ทางวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่นมีการนำแผ่นปลิว หรือสูจิบัตรไปวางไว้สำหรับ
ให้ผู้นสนใจหยิบไปอ่านตามที่สาธารณะที่ผู้คนผ่านไปมา เช่นตามศูนย์การค้า สำนักงานบริการ
ท่องเที่ยว (Tourist Information Office) และตามห้องสมุดประชาชน ซึ่งเป็น
ตัวอย่างที่ได้เห็นในเมืองโคเวนทรี (Coventry) ใกล้ ๆ กับเบอร์มิงแฮม

สำหรับกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโรงเรียนของแผนการศึกษานอกระบบ
นอกมหาวิทยาลัยจะมีการจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ความรู้เรียน อาจารย์ผู้สอน ค่าเล่าเรียน
และสถานที่เรียนแจกจ่ายทั่วไปเช่นเดียวกัน และในหน้าสุดท้ายของเอกสารซึ่งเป็นสูจิบัตรเล็ก ๆ
จะมีแบบฟอร์มสมัครเรียนสำหรับให้ผู้นสนใจกรอก เพื่อแจ้งความจำนงค์เรียนได้ทันที เช่นของ
มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม มหาวิทยาลัยหลายแห่งประสานงานกันกับสมาคมการศึกษานอกระบบ
ในโรงงาน (Worker's Education Association) เพื่อจัดการศึกษานอกระบบสำหรับคนงาน
หรือการศึกษานอกระบบในโรงงาน (Worker's Education) มีเปิดสอนวิชาชีพร้อยหลายสาขาทั้ง
ที่เป็นอาชีพพื้นฐาน และพัฒนาฝีมือแรงงาน ได้จัดพิมพ์เอกสารแสดงรายวิชาที่เปิดสอน อาจารย์
ผู้สอน ค่าเล่าเรียน และสถานที่เรียนไว้ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย บางแห่งมีบริการ
เลี้ยงเด็กสำหรับนักศึกษาที่มาเรียนในตอนเย็นด้วย โดยร่วมมือกับแผนกการศึกษาก่อนวัยเรียน

ของมหาวิทยาลัย เช่นมหาวิทยาลัยนอร์ทอีสต์ เป็นต้น นอกจากนี้มหาวิทยาลัยหลายแห่ง
ยังเปิดสอนวิชาการศึกษานักใหญ่ในระดับประกาศนียบัตรสำหรับครูและครูสอนทั่วไป เช่นที่
มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์

การศึกษานักใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยเปิด (Open
University) ของอังกฤษได้มีการบริการทางการเรียนการสอนอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกัน
มีการประกาศและโฆษณาให้ผู้สนใจและนักศึกษาได้ทราบตามแหล่งต่าง ๆ เช่นห้องสมุดประชาชน
สำนักงานบริการท่องเที่ยว ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และตามที่ชุมชนอื่น ๆ ในแผ่นปลิว หรือ
คู่มือโฆษณาจะมีใบสมัครเรียนพร้อม ซึ่งผู้สนใจสามารถกรอกและส่งใบสมัครเรียนได้ทันที
ทางไปรษณีย์ และในการจัดชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยเปิดนั้นสถานศึกษาในห้องเรียนจะให้
ความร่วมมือเป็นอย่างดี มหาวิทยาลัยปิด หรือสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเปิด
โดยให้ยืมสถานที่เป็นสนามสอบ หรือจัดชั้นเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเปิดด้วย ห้องสมุดของ
วิทยาลัยยังมีหนังสือของมหาวิทยาลัยเปิดให้ยืมหรือจำหน่ายอีกด้วย

จากการไปสังเกตการเรียนการสอนในชั้นเรียนนักใหญ่ของแผนกวิชาการศึกษานักใหญ่
นอกมหาวิทยาลัย หรือศูนย์การศึกษานักใหญ่หลายแห่งในประเทศอังกฤษ จะเห็นได้ว่าอุปกรณ์
การเรียนการสอนมีใช้กันมาก โดยเฉพาะสไลด์ ภาพยนตร์ หรือโทรทัศน์ ในวิชาที่ต้องมี
การบรรยาย และมีหนังสือหรือเอกสารประกอบการสอนพร้อมเพียง ไปได้ไหน ๆ จะพบว่า
มีหนังสือของมหาวิทยาลัยเปิดวางขายทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเมืองใหญ่หรือเมืองเล็ก ในร้าน
ขายหนังสือของมหาวิทยาลัย เช่นของมหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮมจะมีแผนกหนังสือของมหาวิทยาลัย
เปิดแยกไว้ต่างหาก

สื่อการสอนระบบทางไกล เช่นการเรียนทางวิทยุ โทรทัศน์ และทางไปรษณีย์
นำมาใช้มากในการศึกษานักใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับรายการโทรทัศน์
จะมีในตอนเช้าตั้งแต่ 05.00 - 9.00 น. บางแห่งหรือบางวันจะมีรายการในตอนกลางวัน

เวลา 20.00 - 22.00 น. เป็นต้น ซึ่งเป็นรายการของมหาวิทยาลัยเปิดเป็นส่วนใหญ่
รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์รายวันของท้องถิ่น เช่น
หนังสือพิมพ์ที่ออกที่เมืองเบอร์มิงแฮม รายการจะปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์หน้า 3 เป็นต้น
รายการทางโทรทัศน์เป็นรายการที่น่าสนใจมาก

นอกจากนี้รายการวิทยุและโทรทัศน์ยังได้จัดขึ้นสำหรับให้คนทั่วไปและส่งเสริม
ความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน เช่นรายการวิเคราะห์ข่าวรัฐสภา ข่าวเศรษฐกิจ และ
ข่าวเกี่ยวกับกฎหมายที่ผ่านรัฐสภาหรือที่รัฐสภาพิจารณาในแต่ละวันจะมีผู้นำมาจัดเป็นรายการ
วิเคราะห์ข่าว และให้ข้อมูลละเอียดแก่ประชาชนทางโทรทัศน์ พร้อมกันนั้นได้เชิญบุคคลใน
วงการต่าง ๆ มาให้ข้อคิดเห็น และมีประชาชนผู้สนใจไปนั่งฟังและร่วมสนทนาในห้องส่งด้วย
นับว่าเป็นรายการที่ให้คนทั่วไปเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองที่ทันต่อเหตุการณ์อย่างยิ่ง

ที่น่าสนใจอีกอย่างคือการให้คนทั่วไปหรือเสริมความรู้แก่ประชาชนทั่วไปทาง
หนังสือพิมพ์รายวัน ตัวอย่างเช่นทุกสัปดาห์จะมีหน้าเกี่ยวกับการศึกษาทุกระดับ และทุกด้าน
แทรกอยู่ในหนังสือพิมพ์สัปดาห์ใหม่ นับว่าเป็นข้อมูลหรือข่าวสารที่จะให้ครู อาจารย์และ
นักการศึกษาได้ติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ความก้าวหน้าทางการเรียน
การสอนและการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการศึกษาทุกด้านและทุกสาขา

นอกจากสื่อมวลชนที่กล่าวแล้ว ยังมีรายการโทรทัศน์ที่ให้คนทั่วไปและประชาชนอีก
รายการหนึ่งคือรายการตอบปัญหาวิชาการ (Master Mind) ของมหาวิทยาลัยสจจอนส์ตัน
ซึ่งจะเป็นการตอบปัญหาทางโทรทัศน์สำหรับผู้ใหญ่และบุคคลทั่วไปในสาขาต่าง ๆ โดยมีการแข่งขัน
ตอบในเวลาจำกัด เช่นให้ตอบคนละ 30 นาที เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยต่าง ๆ ของอังกฤษ
ผู้ตอบปัญหาอาจจะเป็นครู และบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ซึ่งเป็นรายการที่มีผู้สนใจมากทั้งที่บ้าน
และในห้องส่งโทรทัศน์

ที่ได้มาทั้งหมดนี้เป็นเพียงข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ผู้บรรยายได้ไปเห็นและ
ประสบมาด้วยตนเอง และได้เล่าเฉพาะสิ่งที่น่าจะเป็นประโยชน์ทางการศึกษา โดยเฉพาะ
ทางด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อนักการศึกษาและนิสิตนักศึกษา
จะได้ช่วยกันคิดและนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศของเราในสิ่งที่เห็นว่าดีและมีทางเป็นไปได้

ประวัติย่อ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา เริ่มเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2521 สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และได้รับตำแหน่งทางวิชาการ เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2523 เคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา ของคณะศึกษาศาสตร์

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง เป็นผู้ช่วยคณบดีฝ่ายการศึกษาต่อเนื่องและวิเทศสัมพันธ์ของคณะศึกษาศาสตร์ และเป็นอาจารย์สอนวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ วิชาบริหารการศึกษา ในระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา เป็นอาจารย์สอนพิเศษวิชาภาษาอังกฤษและภาษาเยอรมัน ทั้งในมหาวิทยาลัย และนอกมหาวิทยาลัย

นอกจากตำแหน่งและหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา ยังได้รับการแต่งตั้งจากคณะศึกษาศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้เป็นผู้ประสานงานวิเทศสัมพันธ์ และเป็นกรรมการทางวิชาการร่วมกับสถาบันอื่น อาทิเช่น เป็นคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาของอาเซียนในโครงการระบบสารสนเทศทางการศึกษา เป็นกรรมการกำหนดแนวทางป้องกันยาเสพติดกลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษา กรรมการประเมินผลความช่วยเหลือยูนิเซฟ ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน กรรมการในโครงการพัฒนาหมู่บ้านชายแดนไทย จังหวัดสุรินทร์ และกรรมการเฉพาะกิจของอธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นอาจารย์สอนเสริมและกรรมการผลิตครูวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช เป็นต้น

ก่อนมาเข้ารับราชการที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้เขียนเคยทำงานในองค์การระหว่างประเทศหลายแห่ง กล่าวคือเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาขององค์การช่วยเหลือระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (ยูเอสเอ) ประจำประเทศไทย เป็นเวลากว่าแปดปี เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีเมส) นอกจากนี้ยังเคยเป็นครูสอนในสถานศึกษาเอกชน และโรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่อีกหลายแห่ง

ผู้เขียนได้รับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขามัธยมศึกษา เมื่อปีพุทธศักราช 2506 และครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาบริหารการศึกษา เมื่อปีพุทธศักราช 2515 จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิต (Ph.D.) สาขาบริหารการศึกษา เน้นหนักการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาชุมชน จากมหาวิทยาลัยโอเรกอน สหรัฐอเมริกา (University of Oregon, Eugene, Oregon, U.S.A.) เมื่อปีพุทธศักราช 2518

ในชีวิตการศึกษา ผู้เขียนเคยได้รับทุนการศึกษา และรางวัลเรียนดีหลายครั้ง อาทิเช่น ได้รับทุนมูลนิธิฟอร์ด และมหาวิทยาลัยโอเรกอน เพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกที่สหรัฐอเมริกา ได้รับรางวัลนักศึกษานานาชาติดีเด่นจากมหาวิทยาลัยโอเรกอน ได้รับทุนพัฒนามูลค่าการขององค์การยูเนสโกเพื่อศึกษาในระดับปริญญาโท และได้รับทุนรัฐบาลในระดับปริญญาตรี และทุนนักเรียนนอกลดประจำจังหวัดในระดับมัธยมศึกษา จากกระทรวงศึกษาธิการ

ผศ.ดร.สุนทร โคตรบรรเทา เคยได้รับทุนไปศึกษาดูงาน และการประชุมในต่างประเทศหลายครั้ง เมื่อเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน 2523 ได้รับทุนจากทบวงมหาวิทยาลัยและบริษัทเอกชนจัดเพื่อไปศึกษาดูงานด้านการศึกษายุใหญ่ในสหราชอาณาจักร และเมื่อเดือนตุลาคม 2525 ได้ไปประชุมของยูเนสโกทางด้านการศึกษายุใหญ่ที่กรุงฮาราเร ประเทศซิมบับเว ทวีปแอฟริกาตอนใต้